

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Valvame, et isikuandmete kasutamisel austatakse eraelu
ning et riigi tegevus oleks läbipaistev

AVALIKU TEABE SEADUSE JA ISIKUANDMETE KAITSE SEADUSE TÄITMISEST AASTAL 2012

Aprill 2013

Sisukord

SAATEKS	4
1. SELGITAJA JA TEAVITAJA	13
Selgitustegevus	13
Nõuandetelefon	13
Aastakonverents.....	16
Meediategevus	18
Artiklid	18
Meediakajastus	20
Facebook ja Liisa ID	21
Koolitustegevus	22
2. ÕIGUSTAVADE KUJUNDAJA	23
Andmekaitse Inspektsiooni nõukoda	23
Juhised	24
Elektroniliste kontaktandmete kasutamine otseturustuseks	24
Suhtlusportaalide kasutamise meespea.....	25
Telefonikõnede salvestamise meespea.....	25
Juhis andmetöötlemiste registrite koostamiseks.....	26
Rahvusvaheline koostöö õigustavade ühtlustamiseks	27
Euroopa andmekaitseasutuste töörühm	27
Isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni nõuandekomitee.....	30
Telekommunikatsioonialane andmekaitse töörühm	31
3. POLIITIKANÕUSTAJA	32
Arvamused õigusaktide eelnõude kohta	32
Elektrituruseaduse muudatus – andmevahetusplatvorm.....	32
Avaliku teabe seaduse muudatus – taaskasutamise direktiivi ülevõtmine.....	33
Turismiseaduse muudatus – majutusteenuse kasutajate registreerimine	34
Korteriomandi- ja korteriühituseaduse eelnõu	35
Säilitustähtajad Eesti Hariduse Infosüsteemis	36
Juurdepääs politsei infosüsteemile	37
Teabevärava määrus	37
Koordinaatorite võrgustik	38
Statistikanõukogu	39

Rahvusvaheline koostöö	39
Rahvusvahelised konverentsid ja kohtumised	39
4. VOLINIK	42
Isikuandmete kaitse suunal.....	43
Töösuhted.....	43
Isikuandmete töötlemine suhtlusportaalides	43
Isikuandmete töötlemine meedia poolt.....	44
Maksehäirete avaldamine	47
Tervishoid	48
Kaamerad koolis	50
Avaliku teabe suunal	51
Otseturustamine	55
5. AUDIITOR JA LOAANDJA.....	58
Seired.....	59
Vastavusauditid.....	62
Muud auditeerivad tegevused	63
Loamenetlused	65
Teadusuuringute load	65
Delikaatsete isikuandmete töötlemise registreerimine.....	66
Andmekogude asutamise ja ümberkorraldamise kooskõlastamine	66
Kolmandatesse riikidesse isikuandmete edastamise load	67
Rahvusvaheline koostöö järelevalvealal	68
Schengeni konventsiooni andmekaitse järelevalve	68
Euroopa sõrmejälgede andmebaasi töögrupp.....	69
Tollikonventsiooni andmekaitse järelevalve	69
Europoli konventsiooni ühine andmekaitse järelevalveasutus.....	69
Euroopa andmekaitse järelevalveasutuste menetluspraktika tööühm.....	71
Balti andmekaitseasutuste järelevalve koostöö.....	71
6. SUNDIJA JA KARISTAJA	74
Sunniraha määramised	74
Väärteomenetlused	74
Rahvastikuregistri väärkasutused.....	74
Tervise infosüsteemi väärkasutamine.....	76
Meditiinidokumentatsiooni väärkäitlemine	76

SAATEKS

Andmekaitse Inspeksiooni põhiülesandeks on kanda hoolt, et:

- isikuandmete kasutamisel austatakse inimese õigust eraelule ja et
- avalik teave oleks kättesaadav.

Inspeksioon on seega [isikuandmete kaitse seaduse](#) ning [avaliku teabe seaduse](#) rakendusametuseks ja sõltumatuks regulaatoriks.

Seadusandja on inspeksioonile pannud ka mitmesuguseid lisaülesandeid. Samuti on meile lisaülesandeid pandud rahvusvaheliste õigusaktidega.¹

* * *

Teabega seotud põhiõiguste kaitsjana on inspeksioon sõltumatu voliniku või ombudsmani rollis, lahendades kaebusi ning uurides rikkumisi ka enda algatusel. Pöördumiste ja järelevõtte arv on viimastel aastatel stabiliseerunud:

	2012	2011	2010
Selgitustaotlused, märgukirjad ja teabenõuded	877	940	893
Infotelefoni kõned	1202	816	1061
Järelevalve- ja vaidemenetlused (algatatud) ²	595	481	588
Väärteomenetlused (lõpetatud)	43	34	35

¹ Lisaülesandeid on seadusandja inspeksioonile pannud [elektroonilise side seadusega](#) (elektroonilise otseturustuse järelevalve ka juhul, kui see ei puuduta isikuandmeid; sideettevõtjate rikkumisteade menetlemine koos andmesubjektide teavitamata jätmise lubamisega, eraldi väärteokoosseis), [riikliku statistika seadusega](#) (statistikanõukogu töös osalemine, eraldi väärteokoosseis), [Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EL\) nr 211/2011 „Kodanikualgatuse kohta“ rakendamise seadusega](#) (kodanikualgatuse veebipõhise toetusavalduse kogumise süsteemi vastavuse tõendamise), [digitaalalkirja seadusega](#) (kahtluse korral sertifikaadi kasutamise peatamine), [inimgeeniuringute seadusega](#) (andmete koodi genereerimise meetodi kooskõlastamine), [rahvastikuregistri seadusega](#) (arvamuse avaldamine registri volitatud töötaja määramise kohta, registri pidamise lepingu kooskõlastamine, erandlikele andmetöötuslepingutele loa andmine), [keskkonnaregistri seadusega](#) (arvamuse avaldamine registri volitatud töötaja määramise kohta, loa andmine isikuandmete riskisutuseks). Mõned ülesanded tulevad [otse rahvusvahelistest õigusaktidest](#) – eeskätt piiriüleste infosüsteemide ühisjärelevalves osalemise kohta (Schengeni infosüsteem, Europoli infosüsteem, Euroopa viisainfosüsteem, tollinfosüsteem, sõrmejäljeregister Eurodac).

Levinud teemadena pöördumistes ja menetlustes võib välja tuua isikuandmete kasutamise:

- a) töösuhetes (nt töötaja jälgimine, nõusoleku või lepingu sobivus andmetöötluseks, endise töötaja nimelise e-posti edasikasutamine);
- b) võlaandmete avaldamises (eeskätt avaldamine ilma õigustatud huvi filtrita, võlgnikust juriidiliste isikute kohta nende organite liikmete avaldamine),
- c) suhtluskeskkondades ja võrgumeedias (lihtsustatult võib taandada soovile kustutada oma nimi interneti otsingumootoritest, valdavalt seotud sotsiaalmeediaga),
- d) elektroonilises otseturustuses (soovimatu reklaam e-posti ja telefonisõnumitega).

Kasvav murekoht oli kaamerate kasutamine inimeste jälgimiseks ja ka salvestiste avaldamine – seda nii sotsiaalmeedias, ettevõtetes kui haridusasutuses.

Õiguslikus mõttes on küsimuste ja vaidluste keskmes enamasti andmetöötluse õiguslik alus – kas töötlemiseks oli või ei olnud isiku nõusolekut, kas leping või õigusakt sai või ei saanud olla nõusolekuta töötlemise õiguslikuks aluseks.

Avaliku teabe asju on vähem, moodustades 10 % selgitustaotlustest, 18 % infotelefoni kõnedest ning veerandi kaebustest-vaietest.

Avaliku teabe alal on jätkuvalt levinuimaks teemaks juurdepääsupiirangute seadmine. Seda nii piirangute ülemäärasuse kui ka ebapiisavuse põhjusel (ligipääs veebipõhise dokumendiregistri kaudu eraelu riivavatele dokumentidele).

Õiguslikult keerukaimad vaidlused tekivad aga selle üle, kas eraõiguslik isik on või ei ole avaliku ülesande täitja ja seega avaliku teabe valdaja.

Väärteomenetluste levinumaiks põhjuseks oli rahvastikuregistri väärkasutus (43-st lõpetatud menetlusest 30). Politsei andmekogu väärkasutus on vähenenud (4 väärteoasja).

Meie esmaseks eesmärgiks on rikkumiste lõpetamine, mitte karistamine. Enamik rikkumisi lõpeb kohe järelevalve alustamisel või soovitusettepaneku saamisel. Ettekirjutusteni jõudsimine 2012. a. vaid 48 juhul.² Sunniraha ja väärteotrahve määrasime 39 juhul.

* * *

---

² Number ei hõlma standardseid ettekirjutusi delikaatsete isikuandmete töötlemise registreerimise kohustuse tagamiseks, neid oli 2012. a. 130.

Selgitustaotluste ja kaebuste läbivaatamine on reageeriv tegevus, mis suunatud üksikisikuile ja üksikküsimustele. See on piltlikult öeldes tegelemine puude, mitte metsaga.

Peame reageerivast tegevusest ülejäävat vähest ressursi kasutama kõige mõjusamal viisil: probleemide ennetamiseks, teavitustööks, juhendite koostamiseks, oluliste algatuste nõustamiseks ning koostöö arendamiseks.

Näide ennetustööst oli **elektrituru avamise ettevalmistamine** - inspeksioon osales klientide eraelu kaitse alase nõustajana aasta jooksul elektrituru andmelao projekti juhtrühmas. Samas valdkonnas esines hiljem vaid üks reaalne vahejuhtum.³

* * *

Isikuandmete alal seadsime 2012. a. esimeseks prioriteediks **alaealiste eraelu kaitse** teema. Pühendasime sellele [aastakonverentsi](#) (27. jaanuaril). Sellel tutvustati muuhulgas inspeksiooni osalusel valminud [õiguskantsleri juhendit abivajavatest lastest teatamise kohta](#). Liitusime Lastekaitse Liidu veetava koostööprojektiga „[Targalt Internetis](#)“ – eraldi tegutsedes ei suudaks me nii suure auditooriumi ette pääseda. Teismelistele suunasime veebimängu „[Päästa Liisa ID](#)“. Jätkasime teavitustööd mängu kohta avatud [kasutajakontol](#) sotsiaalmeedias. Esinesime [Eesti NATO Ühingu korraldatud seminaril](#) ühiskonnaõpetajatele (26. oktoobril).

* * *

2011. a. **töösuhetes isikuandmete kaitset** käsitlevate juhendite jätkuks oli 2012. a. koostöö Tööinspeksiooniga. Osalesime Tööinspeksiooni 4 piirkondlikul loengusarjal, selgitades tööandjaile, personalitöötajale ja ametiühingutele töötajate isikuandmete teemat. Lisaks avaldas Tööinspeksioon meie juhise nii eesti kui vene keeles. Oleme kolleegidele Tööinspeksioonist hästi sujunud koostöö eest väga tänulikud.

* * *

Eesti on 2007. aastast **Schengeni konventsiooni** liikmesriik. Piirikontrolli kadumist sisepiiridel kompenseeritakse liikmesriikide õiguskaitseasutuste teabevahetusega Schengeni infosüsteemi ning viisainfosüsteemi kaudu. Infosüsteemide väärkasutuse riski kompenseeritakse aga rangete andmekaitse reeglitega. Kord viie aasta jooksul hindavad liikmesriigid ühiselt üksteise asutuste tegevuse vastavust Schengeni nõuetele. Andmekaitse reeglite täitmist kontrollivad andmekaitseasutuste esindajaist hindamiskomiteed. Selle käigus hinnatakse nii andmekaitset

---

³ Üks elektrimüüjaid – 220 Energia OÜ – võimaldas ligipääsu elektritarbijate andmetele isikukoodi teadmise alusel. Ligipääsu püüti väärkasutada, kuid see avastati koheselt ning ligipääs muudeti ID-kaardi põhiseks.

igapäevatööd ja järelevalvet politseis, piirivalves ja konsulaarteenistuses kui ka andmekaitseasutuse üldist võimekust ja sõltumatust.

Inspeksioon osales aastail 2011-2012 kuue välismaise sõsarasutuse hindamisel. 2012. a. oktoobris toimus Balti riikide hindamine. Kui 2007. a. vajas Eesti andmekaitse alal kordushindamist, siis nüüdse hindamise läbisime märkusteta.

Hindamiskomitee pidas eeskujulikeks näideteks niihästi meie [Schengeni alast võrguteavet](#) (põhjalik ja ühtlustatud kolmekeelne info nii inspeksiooni kui seotud asutuste võrgulehtedel), korrapärasest koostööst Eesti asutuste vahel kui ka Balti andmekaitseasutuste piiriülest ühistegevust.

Hindamise eduka läbimise eest tunnustame kolleegide panust Politsei- ja Piirivalveametist, Siseministeeriumist, Välisministeeriumist ning Siseministeeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusest.

* * *

Elektroonilise otseturustuse alal valmis 22.2.2012 põhjalik [juhend](#), mis suunatud nii e-reklaami saatjatele kui saajatele. Selle eelnõud arutati inspeksiooni ühiskondlikus nõukojas, samuti ettevõtlusorganisatsioonidega ning Tarbijakaitseametiga. Juhendit tutvustati 15.3.2012 Äripäevas. Viitame juhendile pidevalt ka menetluste käigus ning kirjavahetuses.

* * *

Terviseandmete väärkasutuse menetluste arv kasvas 2012. aastal. Sellel on lihtne põhjus – koostöö sisseseadmine Terviseameti ning e-Tervise Sihtasutusega. Vahetame omavahel võimalike rikkumiste kohta teavet. Tervishoiusektoris viisime läbi ka kaks auditit – leidsime, et isikuandmete kaitse korraldus Raviametis ja Haigekassas on nõuetekohane.

* * *

Andmekogude pidamise järelevalve alal tegime isikuandmete kaitse auditeid lisaks eelnimetatutele ka Viljandi Maavalitsuses, Päästeametis ja Narva Linnavalitsuses. Kahes viimasel avastatud puuduste tõttu järelevalve jätkub.

Õiguspärase andmetöötamise huvides viisime läbi logide kontrolli hasartmängijate enesepiirangute registris (Maksu- ja Tolliametis, puudused kõrvaldati ja järelevalve lõpetati) ning riigiasutuste personali- ja palgaarvestuse programmis (Rahandusministeeriumis, järelkontroll jätkub 2013. a) ning Liikluskindlustuse Fondi andmebaasis (järelkontroll jätkub 2013. a).

Andmekogude pidamise alal toimib probleemide sõelana ka kooskõlastusmenetlus – [riigi infosüsteemi haldussüsteemi](#) üleslaetavate detailsete kirjelduste abil. Inspeksioon on üks

kooskõlastavatest asutustest, jälgides isikuandmete kaitse ja avaliku teabe nõuetele vastavust. Meie kooskõlastusmenetluste arv oli 2012. aastal 84 (sh 16 keeldumist), aasta varem 81.

* * *

Võrdlev seire füüsiliste isikute võlaandmete avaldamise alal 2012. a. novembris hõlmas 66 inkassoettevõtete võrgulehte. Erasisikute kohta olid neist 12 avalikku veebi pannud nimed ja enamasti ka sünniajad või isikukoodid. Neist seitse ettevõtet lõpetasid rikkumise vabatahtlikult, viis ettekirjutuse peale.

* * *

Teaduse ja statistika alal on meie mahukamaks tegevuseks teadusuuringu load. 2012. a. väljastasime 13 luba, kolmel korral keeldusime luba andmast. Loa saanud teadusasutuste suhtes viime lisaks eelkontrollile loa andmisel läbi ka pistelise andmeturbe järelkontrolli. 2012. a. kontrollisime Tallinna Ülikooli Demograafia Instituuti, puudusi ei avastatud.

2012. a. kolm esimest kuud hoidsime tähelepanu all ka rahva- ja eluruumide loendust. Nõuga olid abiks kolleegid Riigi Infosüsteemi Ametist. Statistikaamet kõrvaldas veebipõhisel loendusel ilmnenuid väikesed puudused kiiresti, suuremaid probleeme ei ilmnenu. Eesti veebipõhisest loendusest osavõtt saavutas teadaolevalt maailmarekordi – 62 % loendatuist.

* * *

Avaliku teabe seaduse paremaks täitmiseks käivitasime valitsusasutuste avaliku teabe ja isikuandmete kaitse koordinaatorite koostöövõrgustiku. See on abiks probleemide ennetamisel ja lahendamisel ning kasuliku info vahetamisel. Lisaks kvartalsetele kogunemisele koostasime koordinaatori meelespea ning haldame oma võrgulehel sellekohast korduma kippuvate küsimuste rubriiki.

2011. aasta avaliku sektori võrgulehtede ja dokumendiregistrite seire tulemusena valisime lõppvooru 5 riigiasutust ja 5 omavalitsust. Nende hulgast valis inspeksiooni ühiskondlik nõukoda 2012. a. jaanuaris läbipaistvamaiks omavalitsuseks Padise valla ning läbipaistvamaiks riigiasutuseks Veterinaar- ja Toiduameti.

Järjekordse riigiasutuste võrgulehtede ja dokumendiregistrite seire tulemused avaldasime 27. septembril rahvusvahelisel avaliku teabe päeval valgusfoori värvide kujul. Rõõm on tõdeda, et kui 2009. aastal, mil seiretega alustasime, oli tõsiseid probleeme enamikul asutustest, siis nüüd ei saanud ükski asutust hindeks punast värvi.

Olukorra paranemist arvestades korraldame alates 2013. aastast avaliku teabe alal vaid ühe korralise aastaseire. Tulemusi hakkame ka edaspidi kokku võtma valgusfoori värvidega.

* * *

Delikaatsete isikuandmete töötlemise registreerimisi oli 2012. aastal 537, sealhulgas kordusregistreerimised 5-aastase registreeringu lõppemisel.⁴ Ettekirjutusi registreerimiskohustuse tagamiseks tehti 130.

Aasta varem olid need arvud väiksemad – 397 ning 62. Kasvu põhjustas 5-aastase registreeringuperioodi lõppemine suurel hulgal andmetöötlejail.

Isikuandmete kaitse eest vastutavatele isikutele avaldasime oma võrgulehel [tegevusala-põhised meelespead ja näidismuud](#).

* * *

2012. aastal avaldas inspeksioon arvamust 21 seaduse ja määruse eelnõu kohta. Mõned näited:

- Siseministeriumile avaldasime arvamust turismiseadusse kavandatud muudatuste asjus. Pidasime majutusteenuste kasutajate üleriigilise andmekogu eesmärki – avaliku korra tagamist – lubamatult üldiselt. Liiga lai eesmärk õigustaks liiga laia ligipääsu andmekogule;
- soovitasime Justiitsministeriumil arhiveerida äriregistrist kustutatud füüsilisest isikust ettevõtjate ettevõtete aadressandmed. Valdavalt on tegu koduste aadressidega. Ettevõtluse lõpetanud inimesi häirib nende isiklike kontaktandmete edasikasutamine infokataloogides ning ärilise reklaami edasisaamine;
- palju tähelepanu nõudsid avaliku teabe taaskasutusega seotud muudatused avaliku teabe seadusse. Andmekogude täiskopeerimine ning eri allikaist pärit andmehulkade kokkusegamine vajab tõsist läbimõtet isikuandmete kaitse aspektist. Nii selle kui masinloetava vormingu asjus valmistab inspeksioon ette praktilist juhendmaterjali.

* * *

Rahvusvahelises koostöös osales inspeksioonis arvukate töörühmade tegevuses.

Praktilisest vaatepunktist oli edukas Balti andmekaitseinspeksioonide koostöö – Eesti ja Läti asutuse vahelise partnerlusega liitusid 2012. a. ka Leedu kolleegid. Viisime läbi ühise auditi Radisson Blue kaubamärgi all tegutsevates hotellides. Audit hõlmas klientide ja töötajate isikuandmete töötlemist.

Jätkame ühiseid järelevalvetegevusi ka 2013. aastal, keskendudes seekord hasartmängusektorile.

* * *

---

⁴ Arv hõlmab ka delikaatsete isikuandmete töötlemise registreerimise alternatiivi – isikuandmete kaitse eest vastutavate isikute registreerimist.

Euroopa Liidu andmekaitseõiguse reformikava oli mahukaimaks rahvusvaheliseks teemaks. Euroopa andmekaitseasutused avaldasid reformikava kohta [23.3.2012 vastuvõetud arvamuses](#) üldiselt positiivset arvamust, kuid tehes ka hulga märkusi ja kriitikat. See arvamus ei olnud üksmeelne, mitmed andmekaitseasutused ei toetanud seda eri põhjustel.

Eesti asutus kasutas töörühma kodukorras ettenähtud õigust, lastes oma eriarvamuse lisada töörühma ühisarvamusele. Sellega näitasime, et Euroopa andmekaitseasutused ei moodusta monoliitset blokki reformi toetuseks.

Kuigi reformikaval on iseenesest head eesmärgid, on pakutud eelnõude sisu eesmärkidega selges vastuolus. Reformipakett kasvatab oluliselt ettevõtete ja ka avaliku sektori asutuste halduskoormust. Puudub riskipõhine lähenemine – mistahes isikuandmete töötlust peetakse ohtlikuks.

Eriti kurvastav on sealjuures, et arutlused toimuvad ilma, et sellise mahuka reformi kohta oleks tehtud sõltumatu mõjuanalüüs (eirates sellega Komisjoni siseseid õigusloomereegleid).

Reformikava koondab otsuste tegemise Euroopa andmekaitseasutustest koosneva nõukogu ning Euroopa andmekaitseinspektori kätte (viimase sekretariaat on ühtlasi nõukogu sekretariaadiks). Euroopa andmekaitseasutused ja Euroopa Komisjon võivad sekkuda iga andmekaitseasutuse mistahes üksikotsusesse – sealhulgas karistusotsustesse. Rakendusmehhanismina nähakse ette kõrged trahvimäärad, andmekaitseasutusel ei ole erilist kaalutlusruumi nende kohaldamisel.

Andmesubjektid saaksid oma õigusi kaitsta mitte enam oma elukohariigis, vaid ettevõtte/kontserni põhitegevuskoha järgse riigi andmekaitseasutuses.

Näeme selles kõiges andmesubjekti õiguste ja Euroopa majanduse konkurentsivõime halvendamist ning digimajanduse ja infoühiskonna arengu pidurdamist.

Reformikava on arutuse all Euroopa Parlamendis ning valitsuste esindajate töörühmas. Positiivseks tuleb pidada ka Eesti valitsuse kiiret seisukohavõttu ning Eesti avalikkuse ette jõudnud arutelusid.

* * *

Rööpselt Euroopa Liidu andmekaitseõiguse reformikavaga on arutuse alla tulnud ka laiemate rahvusvaheliste dokumentide kaasajastamine. Inspektsioon osaleb Euroopa Nõukogu [isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni](#) nõuandekomitees. Ekspertide tasemel läbirääkimised 1981. a. konventsiooni muutmise asjus jõudsid 2012. a. lõpule.

Koos Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumiga esindame Eestit ka Majanduskoostöö- ja Arenguorganisatsiooni (OECD) teabeturbe ja eraelu kaitse töörühmas. Töörühm arutab muudatusi OECD kesksesse privaatsustemaalisse dokumenti - [eraelu kaitse ning piiriüleste isikuandmete voogude juhendisse](#). [Arutelu on pooleli](#).

* * *

Inspeksiooni palgafondiga tagatud koosseis (18 ametikohta) ning struktuur 2012. aastal ei muutunud. Kui 2011. aastal oli inspeksiooni eelarve 549 484 eurot, siis 2012. aastal kasvas see 595 403 euroni.

* * *

Käesolev on minu ametiaja viies aastaettekanne. Kasutan siinkohal võimalust tänada oma töökaaslast, kelle pingerikka töö see aruanne kokku võtab.

Olen koos töökaaslastega tänulik erinevate elualade asjatundjatele, kes on meile paljude aastate jooksul andnud head nõu inspeksiooni nõukoja liikmetena.

Väikese asutusena on meie jaoks oluline koostöö teiste asutuste ja organisatsioonidega. Nimetan eeskätt – aga mitte ainult – Justiits-, Majandus- ja Kommunikatsiooni-, Välis- ja Siseministeriume, Õiguskantsleri Kantseleid, Riigi Infosüsteemi Ametit, Politsei- ja Piirivalveametit, Tööinspeksiooni, Terviseametit, e-Tervise Sihtasutust, Lastekaitseliitu, Registrate ja Infosüsteemide Keskust, Kohtuekspertiisi Instituuti ning Eesti Ajalehtede Liitu.

Viljar Peep,

Andmekaitse Inspeksiooni peadirektor

Isikuandmete kaitse seaduse § 41 ja avaliku teabe seaduse § 54 kohaselt esitab Andmekaitse Inspeksioon iga aasta 1. aprilliks seaduste täitmise kohta ettekande Riigikogu põhiseaduskomisjonile ja õiguskantslerile.

Andmekaitse Inspeksioon teostab järelevalvet isikuandmete kaitse seaduse ja avaliku teabe seaduse üle. Neist aktidest tulenevad volitused isikute õiguste kaitsmisel jaotuvad oma loomult kuue erineva rolli vahel:

1. Selgitaja ja teavitaja
2. Õigustavade kujundaja
3. Poliitikanõustaja
4. Volinik
5. Audiitor ja loaandja
6. Sundija ja karistaja

1. SELGITAJA JA TEAVITAJA

Selgitaja ja teavitajana käitume siis, kui anname selgitusi ja tegeleme teadlikkuse tõstmisega. Selgitus ja teavitustöö on mitme suunaline ja mitme tahuline: Isikuandmete kaitse valdkonnas toimub selgitus ja teavitustöö isikuandmete omanike (andmesubjektid) ja isikuandmete kasutajate (andmetöötajad) suunas. Avaliku teabe valdkonnas käib selgituste andmise ja teadlikkuse kasvatamise töö teabe küsijaid nõustades ja teabevaldajaid harides.

Rolli praktilised väljundid on kodanike selgitustaotlustele ja asutuste nõudekirjadele vastamine, nõuandetelefoni igapäevane töoshoidmine, koolitustegevus sihitud sektorile ning meediategevus.

Selgitustegevusena võib käsitleda ka inspeksiooni tegevust juhiste andmisel, kuid juhiseloomet käsitleb siinse ettekande järgmine peatükk, mis räägib õigustavade kujundamise rollist.

Selgitustegevus

2012. aastal laekus Andmekaitse Inspeksioonile 877 selgitustaotlust, teabenõuet ja märgukirja, millest 90 protsendine osakaal on pöördumisel isikuandmete kaitse valdkonna küsimustega, seega 10 protsenti puudutab avaliku teabe kättesaadavust.

Selgitustaotlusi, teabenõudeid ja märgukirju laekus 877

Kõige enam tekitab küsimusi isikuandmete töötlemine erasektori poolt, kuid ka riigi- ja kohalike omavalitsuste poolne andmetöötlus on pannud enam inspeksiooni poole pöörduma. Avaliku teabe valdkonnas tekitab nii kodanike kui asutuste jaoks kõige enam küsimusi teabele seatud juurdepääsupiirangud ja teabenõuete täitmisega seotu.

Nõuandetelefon

Juba neljandat aastat töötab inspeksioonis nõuandetelefon, mis on avatud kõnele igal tööpäeval neli tundi selleks, et kodanik kõige operatiivsemalt inspeksiooniga suhelda saaks. 2012. aasta jooksul saabus nõuandetelefonile 1202 kõnet. 990 kõne puhul oli küsija huvi seotud isikuandmete kaitse valdkonnaga ja 212 korral oli küsimuseks avaliku teabega seotu.

Nõuandetelefon on eelkõige mõeldud just kiireloomuliseks infoküsimiseks. Juhtumeid valveametnik telefonitsi ei lahenda ja vaidlusküsimuste puhul seisukohale asuda ei saa. Telefonitsi on otstarbekas anda soovitusi edasiseks tegutsemiseks, suunata helistaja mõne tihtiesinevat mureküsimust lahtiseletava juhiseni inspeksiooni kodulehel, kuid tihti lõppeb kõne siiski soovitusel kirjutada inspeksioonile vormikohane kaebus.

Küsimus	Kõnede arv
Delikaatsete isikuandmete töötlemise registris toimetulek	113
Teabele seatud juurdepääsupiirangud	82
Isikuandmete kasutamine töösuhetes	77
Kaamerate kasutus	61
Teabenõuete täitmine	60
Delikaatsete isikuandmete töötlemine	49
Isikuandmete töötlemise nõusoleku küsimine	36
Isikuandmete töötlemine lepingulistest suhetest	30
Soovimatute müügiikõnedega seotud küsimused	25
Isikuandmete eemaldamine Google otsingumootoris	24

Tabel 1. 2012. aastal 10 kõige enam nõuandetelefonil küsitud teemat

Delikaatsete isikuandmete töötlemise loataotlus ja isikuandmete kaitse eest vastutavate isikute määramine muutus 2010. aastal elektrooniliseks ja kogu dokumenteerimine toimub **DIATregister** keskkonnas. Nõuande liinile helistaja ei ole alati päris kindel, kas elektrooniline asendab varasemat paberitel asjaajamist, samuti küsitakse nõu registriga toimetuleku osas.

Kuigi teabele seataval **juurdepääsupiirangul** peab olema selge ja konkreetne avaliku teabe seadusest tulenev alus, tekitab nende seadmine rohkelt segadust. Kodanikke häirib näiteks, kui nad asutuse dokumendiregistris enda ja asutuse vahelise kirjavahetuse puhul leiavad, et nende elukoha andmed on registris avalikud. Nõuandetelefoni kasutavad ka riigi- ja kohalikud omavalitsusasutused, konsulteerimaks, milline peab olema juurdepääsupiirang näiteks eksperthinnangute või distsiplinaarkäskkirjade puhul.

Privaatsuse kaitse **töösuhetes** on jätkuvalt palju küsitud teema, küsijateks on nii tööandjad kui töötajad. Näiteks tunnevad helistajad huvi, kas töölt lahkunud inimesele tuleb võimaldada juurdepääs tema meilivahetusele. Nii tööandjad kui töötajad küsivad töötajate kontrollimise lubatavuse piiride kohta: elektrooniliste uksekaardiandmete kaudu, tööarvuti internetikasutuse kaudu ning meilide ja töötelefoni pistelise kontrolli kaudu. Kõik need teemad rohkete eluliste nüanssidega on kirjeldatud 2011. aastal välja antud [juhises isikuandmete töötlemine töösuhetes](#).

Kaamerate ja videosalvestuste teemaliste küsimuste spekter on lai: huvi tuntakse oma kinnisvara valvava turvakaamera paigaldamise vastu, samuti uuritakse isiklike filmilõikude edastamise ja internetti laadimise kohta. Kaameraid soovivad paigaldada nii koolid, kohalikud omavalitsusasutused kui tööandjad, igal neist oma eesmärk ja ootused. Elevust tekitavad kaamerad avalikes kohtades ja

varjatud kaamerad. Aastatega kogunenud küsimused on ajendiks 2013. aastal valmivale Andmekaitse Inspektsiooni juhisele kaamerate kasutamise kohta.

Teabenõuded, täpsemalt nende täitmine ja täitmata jätmine on samuti nõuandeliinil üks sagedasi küsimusi. Tihti koorub vestlusest välja, et kodanik pealkirjastades oma küsimused teabenõudena, on küsinud konkreetseid dokumente, kuid samas kirjas ka põhjalikku selgitust või analüüsi. Sagedasti on probleemi tekkimise põhjuseks see, et ametnik jätab kodanikule selgitamata pöördumise liigi ja neile vastamise tähtaegadega seotu. Segadusi tekib olukorras, kus eraõiguslik juriidiline isik täidab talle pandud avalikke ülesandeid, sellisel juhul on ettevõtte vastavas osas teabevaldajaks ja kohustatud vastama teabenõuetele.

Delikaatsete isikuandmete määratlus ja selle andmekategooria puhul rakendatavad töötlemise nõuded on samuti tihedaks konsultatsiooni objektiks. Viimastel aegadel on enam küsimuse all väärtemenetluses kogutud teabega seotu ning ka, et millisest hetkest alates on andmed süüteo toimepanemise ja selle ohvriks langemise kohta delikaatsed andmed. Aja jooksul küll vähenedes, kuid ikka kumab helistajate küsimustest läbi eksiarvamus, et isikukood on delikaatne isikuteave.

Isikuandmete töötlemise nõusolek on üks andmekasutuse põhialuseid ja sellest tulenevalt tekib

**Ka esmakordselt
otseturustuslikuks
pöördumiseks eraisiku meilile
on tervis eelnevat nõusolekut**

nõusolekutingimustega seotud küsimusi väga erinevates praktilistes olukordades.

Nõusoleku küsimise vajaduse ja vormi kohta küsivad tihti lasteasutused. Pöördus näiteks veebikeskkonna omanik küsimusega, kas veebikeskkonnas võib alaealiselt küsida kinnitust selle kohta, et tal on olemas seadusliku esindaja nõusolek tema

isikuandmete töötlemiseks. Seaduse järgi saab nõusoleku alaealise eest anda vaid tema eestkostja, kelleks tavaliselt on lapsevanem. Alaealise kinnitus nõusoleku kohta ei oma juriidilist tähendust. Tihti tuleb valveametnikul selgitada algajale e-otseturustusega tegelevale või kliendikirja saata soovivale ettevõttele, et ka selleks, et esmakordselt eraisiku meiliaadressil pöörduda, peab olema isiku eelnev nõusolek. Ei piisa e-kirja lõpus olevast võimalusest aadressi andmebaasist „maha võtta“.

Lepingulistest suhetest tulenevate isikuandmete töötlemisega seotud küsimuste puhul palutakse selgitust näiteks isikuandmete töötlemise nõusoleku ja selle tagasivõtmise võimaluse kohta, et kas leping ilma isikuandmeid töötlemata jääb kehtima. Samuti tunnevad inimesed huvi, et kui on isikuga lepingu sõlmimise kavatsus, siis millisel hetkel võib Krediidinfo inimeste võimalikke võlaandmeid vaadata.

Otseturustusteadete suhtes on nõuandetelefonile helistajate meelestatus tavaliselt negatiivne ja tavaliselt ei meenu kodanikul, et oleks ettevõttele oma andmed andnud. Tihti selgub siiski, et varasemalt on osaletud kaubandusettevõtte loosikampaanias ja selle raames kirjasaatjale enese postiaandmed usaldatud. Küsitaksegi, et kuidas teha nii, et rohkem „spämmi“ ei tuleks. Valveametnikul tuleb tihti tutvustada reeglite erinevusi, mis kehtivad eraisiku ja ettevõtte e-aadressile saadetavate otseturustusteadetele.

„**Google´st välja saamine**“ on mitmel viimasel aastal inimeste suur mure. Tihti leitakse enda andmed google.com otsingumootorisse nime sisestamisel ja siis saab valveametnik selgitada otsingumootori tööpõhimõtteid. Olukord, kus algallikast on andmed juba kustunud, kuid otsimootori vahemälu pildid ja jutud ikka veel eneses hoiab, on sage. Valveametnik saab helistaja suunata selleks otstarbeks valmistatud [juhendi](#) juurde inspeksiooni kodulehel.

Aastakonverents

Isikuandmete kaitse päev

Andmekaitse Inspeksioon tähistab iga-aastast rahvusvahelist isikuandmete kaitse päeva konverentsi või eriüritusega. 2012. aastal pühendasime oma isikuandmete kaitse päeva konverentsi laste andmete kaitsmise teemaatikale, pealkirjastades ürituse „Vigade parandus: laste andmete kaitse“.

Konverents oli seekordselt suunatud pedagoogidele ja teistele lastega töötavatele spetsialistidele. Teemavalik oli seotud mitmete sel ajal meediaski tähelepanu ja emotsioone köitnud küsimustega. Ajal, mil sotsiaaltöötajad jäid avalikkuses halba olukorda, kuna nad ei saanud avalikult rääkida lastest konkreetset pereelu lahanud saate kontekstis, hakkas maad võtma eksi-hinnang, et andmekaitseliste piirangute tõttu ei pääse abivajavate lasteni.

Konverentsil tutvustas Õiguskantsleri nõunik Margit Sarv juhendit [Abivajavast lapsest teatamine ja andmekaitse](#).

Kaasaagsetest muredest, seoses [laste andmete interneti sisestamisega](#) ja seekaudu haavatavasse olukorda sattumisest, rääkis Eesti esimene veebikonstaabel Andero Sepp. Andmekaitse Inspeksioon on viimastel aastatel püüdnud hoida põhikooli- ja gümnaasiumite ühiskonnaõpetuse õpetajaid enda tegemistega kursis. Konverentsil oli aga meil hea võimalus kuulata Tartu Kivilinna Gümnaasiumi ühiskonnaõpetuse õpetaja Urmas Persitskit, kes oli oma [õpilaste seas läbi viinud andmekaitse valdkonna teadlikkuse uuringu](#). Uuringu tulemusena võttis kõneleja kokku, et õpilaste teadlikkust andmekaitsest kui sellisest

**Igäühel on kohustus teatada
abivajavast lapsest!**

Andmekaitse ei ole takistuseks!

võib pidada rahuldavaks. Isikuandmete kaitsest on õpilased kuulnud interneti ja meedia vahendusel ning kooli roll sellealase hariduse andmisel on tagasihoidlik. Kõneleja tõi eraldi tendentsina välja, et põhikoolis ei tunnetata andmete kaitsmise vajadust ega sellega seotud ohte ning tunnistatakse, et ei osata end võimalike ohtude eest kaitsta.

Andmekaitse Inspeksioon kasutas sobivat võimalust tutvustada konverentsi külastajale värskest valminud interaktiivset andmekaitse õppemängu [“Päästa Liisa ID”](#), mis küll on suunatud teismelisele, kuid on heaks õppematerjaliks ka ühiskonnaõpetuse õpetaja jaoks. Andmekaitse Inspeksioon on oma meediategevuse raames rääkinud palju laste kujutamisest meedias, kuid konverentsil palusime omi mõtteid avada Eesti Rahvusringhäälingu eetikanõunik Tarmu Tammerkil. Oma ettekandes [“Ajakirjanduseetika ja laste kajastamine meedias”](#) keskendus ta meediamuutuste mõjule ja tõdes, et interneti ajastu muudab ka arusaamu privaatsusest. Lisaks tõi eetikanõunik välja tõsiasja, et ühiskonnas napib avalikkuse survet laste ebaetiliselt kasutamise vastu meedias.

Päeva kõige provokatiivsema sõnavõtuga esines suhtekorraldaja Janek Mäggi, kes rääkis samuti laste

Internet muudab arusaamu privaatsusest ja ühiskonnas napib avalikkuse survet laste ebaetiliselt kasutamise vastu

meedias eksponeerimisest, kuid seda läbi meelelahutusmeedia perspektiivi. Suhtekorraldaja puudutas mõtet sellest, kui laps ise oma tegevuse tõttu on avaliku elu tegelane, et kuhu nihkuvad tema privaatsuse kaitsel piirid siis. Edasi arutles, kas on mingeid teemasid, mille puhul tuleks meedias lapsi võrreldes täiskasvanutega teisiti käsitleda. Samuti tõi Mäggi näite, kus meedia tähelepanu on selgelt lapse huvides ja tema privaatsuse kaitsmine oleks hoopis silmakirjalik.

Andmekaitse Inspeksioon andis pedagoogidele kaasa teemakohase artiklikogumiku, mis annavad nõu laste õiguste kaitsmisel. Kogumik sisaldas kolme teemakohast artiklit:

Inspeksiooni õigusnõunik Maris Juha [“Ärimaitseline heategevus”](#); inspeksiooni nõunik Stiina Liivrand [“Turvalisemat liiklemist Internetis saab siiski õpetada”](#) ja inspeksiooni juhtivinspektor Kristiina Laanest [“Videovalve koolis peaks olema viimane abinõu”](#).

Avaliku teabe päev

Avaliku teabe päeva (Right to Know Day) tähistatakse rahvusvaheliselt alates 2002. aastast. Avaliku teabe järelevalveasutused tõmbavad sel päeval tähelepanu riigi läbipaistvusega seotud teemadele.

Ürituse “Avalik riik” kese oli sel aastal avaliku sektori veebilehtede olukorra ülevaatel, nõuete selgitamisel, hindamiskriteeriumite tutvustamisel ning seiretulemuste avalikustamisel. Sel aastal

eelnes avaliku teabe päeva üritusele seire avaliku sektori veebilehtede seas, mille tulemusel määrati asutustele **“valgusfoori värvid”**.

Inspeksiooni ametnikud uurisid 46 riigiasutuse läbipaistvust ehk vaadati, kui palju ja selgelt jagavad ministriumite ja ametite-inspeksioonide kodulehed avalikku infot ning kui korras on nende dokumendiregistrid. Seire tulemuste kohta loe täpsemalt ettekande osast: Seired, lk 58.

Meediategevus

Isikuandmete kaitse ja riigi läbipaistvusega seonduvate teemade hulk ja sellest tulenev meedia tähelepanu kasvab iga aastaga. Andmekaitse Inspeksioon on väike asutus ja peamine väljund meediaga suhtlemiseks on ajakirjanike päringutele vastamine. 2012. aastal koostasime kirjutava meedia jaoks vastuseid 120 korral. Loomulikult tuleb “kuumadel” teemadel anda tele- ja raadio intervjuusid ning avalikke selgitusi. Vaid kõige enam selgitustööd vajavatel teemadel avaldame kirjutavas meedias artikleid, sel aastal avaldati inspeksiooni ametniku autorlusega artikleid 8 korral.

Artiklid

Artikkel [„Selgituseks “salastatud” dokumentidele”](#) oli vastuseks avalikkuses poleemikat tekitanud loole, kus ühele vallavanemale pandi süüks oma pädevuse ületamist ning vallavalitsusele heideti ette personalikäskkirjade salastamist. Kogu debatist nähtus, et ei tehta vahet teabe aktiivsel ja passiivsel avalikustamisel ja avaliku teabe seaduse nõudeid seostatakse erinevate mõistetega vildakalt.

Aasta algul avaldatud juhis [„Elektroniliste kontaktandmete kasutamine otseturustuses“](#) pälvis meedias ootuspäraselt suurt tähelepanu. Et anda ülevaade otseturustuse põhireeglitest, kirjutasime erinevatele sihtgruppidele kolm artiklit: ettevõtjale suunatud artiklid [„Kuidas turustada nii, et pakkumine ei tooks trahvi“](#) ja [“Kuidas teha otseturustust seaduslikult?”](#) ning tarbijatele praktilisi juhtnööre andev artikkel [“Kuidas tulla toime spämmiga?”](#). Aasta lõpus algatasime väljaandes Äripäev probleemse teema uuesti, sest lepinguliste suhete puhul tuleb teravalt esile valesti käitumine

otseturustuseks nõusoleku võtmisel. Artiklis „[Ettevõtted poogivad lepingusse otseturustust](#)“ selgitasime otseturustuse reegleid veelkord, seades põhirõhu nõusoleku võtmise nõuetele.

„Targalt Internetis“ on Lastekaitse Liidu projekt, mille raames avaldati interneti teadlikkuse kasvu edendav erileht väljaanne Postimees vahel. Andmekaitse Inspektsiooni panusena vastutustundliku internetikasutamise haridusesse valmis artikkel „[Nutikasutaja internetinägu](#)“, mis kutsub noori inimesi läbi mõtlema oma andmete jagamise harjumusi suhtlusvõrgustikes.

Aprilli esimeseks kuupäevaks avalikustatakse ametnike palgaandmed asutuste kodulehtedel ja siis räägitakse iga-aastaselt riigi läbipaistvusest. See aga ei ole aastas ainuke päev, mil riik peab läbipaistev olema. Asutuste võrgulehed on avatud ning teabenõudeid võib esitada kogu aeg. Avaldasime väljaandes Äripäev artikli „[Riigi läbipaistvuse tagab avatud mõttelaad](#)“.

„Avaliku sektori asutuses töötades tuleb mõista, et kõik see, mida seal tehakse, ongi avalik“

Kui avaliku teabe päeva puhul said avalikuks asutuste veebilehtede seire tulemused, pälvisid need rohket meedia tähelepanu, sestap sai tulemused kokku võetud väljaandes Postimees, artiklis „[Riigiasutuste kodulehed on aastatega paranenud](#)“.

Aastate jooksul ja osalt ka tänu nõuandetelefonile jõuab inspektsioonini ringiga tagasi hulk lugusid, mida võib andmekaitse kohta käivateks müütideks nimetada. Koondasime kokku kümme kõige enam segadust tekitavat eksiarvamust ja avaldasime müüdi murdmise eesmärgil iga loo kohta õige vastuse ja selgituse. Artikli „[Andmekaitse müüdid](#)“ avaldas Eesti Ekspress.

Meediakajastus

Aasta algul pälvis kõrgendatud meedia tähelepanu positiivne sündmus: tunnustasime kõige läbipaistvamaid asutusi. Olles seiranud kõiki Eesti kohalike omavalitsuste- ja avaliku sektori asutuste veebilehti, valisime inspeksiooni nõukoja kaasabiga kõige läbipaistvamaks riigiasutuseks Veterinaar- ja Toidumeti ning kõige läbipaistvamaks kohaliku omavalitsusasutuseks Padise Vallavalitsuse.

Auhind kõige läbipaistvamale asutusele sai üle antud veebruaris.

Seoses rahva ja eluruumide loendusega tuli inspeksioonil tihedasti anda avalikkusele selgitusi isikuandmete kogumise nõuete ja erinevate andmekategooriate küsimise õigustatuse kohta. Meedia huvi hoidis üleval loenduse algul algatatud järelevalvemenetlus, kuni mai lõpus saime teatada, et rahvaloendus kulges isikuandmete kaitse seisukohast ilma suuremate probleemideta. E-loenduse algul ilmnunud üksikjuhtumid, kus inimene võis sattuda võõrale ankeedile, jäidki üksikjuhtudeks, sest isikuandmete lekkeohu likvideeriti koheselt.

Suurt meediakanalite tähelepanu sai turule tulnud eluaseme laenusid vahendav internetikeskkond pangalaen.ee. Oma võrgulehte avades ei olnud ettevõtte mitmeid, sh isikuandmete töötlemisega seotud tingimusi, lehel avaldanud. Teadmatusest, mis nende andmetega tehakse ja kellele neid edastatakse, tekkis küsitavusi. Järelevalvemenetluse raames viis ettevõtte isikuandmete töötlemise ja otseturustusteadete saatmise tingimused vastavusse isikuandmete kaitse seadusega.

Jätkuvalt on üleval Euroopa andmekaitse reformikava teema, mille osas Andmekaitse Inspeksiioon on kriitiline. Ajakirjanduses on ilmunud probleemidele viitavaid artikleid: [Euroopa andmekaitser reform suurendab ettevõtete kulusid](#) ning [Isikuandmete kaitse – infoühiskonna gaas või pidur?](#)

Aasta lõpus sai meedia rohke huvi osaliseks teema seotult Tallinna Lasnamäe linnaosavalituse poolse andmeküsimisega rahvastikuregistrist. Järelevalveasi selle kohta, kas kohalikul omavalitsusel on seaduse järgne pädevus kodakondsus küsimustega tegeleda ja seetõttu kodakondsuseta inimeste isikuandmeid saada, jätkub 2013. aastal.

Facebook ja Liisa ID

Andmekaitse Inspektsioon ei soovi piirata kodanikega suhtlemise- ja meediakanaleid, seepärast juba mitmendat aastat, aga iga aastaga üha intensiivsemalt, kasutame inimeste lähedal olemiseks Facebook'i. Meie jälgijate arv kasvanud ligi 400-ni ning tekkinud on lisaks huvitatud publikule ka püsi-diskuteerijad. Me teame, et see on kanal, mille kaudu pääseme lähemale nooremale inimesele ning kanal töötab privaatsuse kaitse valdkonna hüvanguks ka teist pidi – Facebook on pöördumiseks mugavam kanal, kui seda on näiteks teabenõue. Üha enam saame küsimusi ja märgikirju just Facebooki kaudu.

**Saame küsimusi ja
märgikirju ka Facebooki
kaudu**

Jaanuaris tutvustasime interaktiivset andmekaitse teemalist mängu [Päästa Liisa ID](#). Liisa tegelaskuju ja küsimustik, mida internetis trendika välimusega keskkonnas täita saab, sai loodud eesmärgiga panna noor inimene mõtlema võimalusele, et vahel võivad interneti-maailmas asjad valesti minna. Mäng puudutab kümnet praktilist olukorda: pangakaardi kadumine, otsepostitusest pungil meilikast, vana arvuti müümine, pin-koodide ja paroolide valik, suhtlusvõrgustiku turvasätted ja libakontod, andmete andmine ja loosides osalemine ning nutitelefoni positsioneerimine.

Mänguga paralleelselt on loodud ka teemakohane [Facebook'i leht](#), kus Liisa minategelane jagab omaealistele häid näpunäiteid, kuidas oleks tark eraelu ohustavates olukordades käituda.

Interaktiivne mäng
andmekaitse kohta

Koolitustegevus

Koolitustegevuses lähtume juba mitmeid aastaid põhimõttest, keskenduda „hulgikoolitustele“, millel on suurem mõju. Nõnda suuname asutuste või organisatsioonide poolt üksikkoolituste küsimised erasektori koolitajate poole. Selliselt saame keskenduda katmata ja tõlgendamist vajavate valdkondade tarvis juhiste loomisele.

Koostöös Tööinspeksiooniga viisime 2012. aastal läbi 4 üleriigilist teabepäeva - Jõhvis, Tartus, Tallinnas ja Pärnus. Inspeksiooni ametnik andis 1,5 tunni jooksul ülevaate andmekaitsest ja isikuandmete kasutusest enne töösuhte algust, töösuhte ajal ja pärast töösuhet. Kõikidel teabepäevadel oli osalemas 100-150 inimest suurematest ja väiksematest asutustest ning lähtudes esitatavatest küsimustes, oli tajutav suur huvi. Pärast teabepäevi laekus inspeksioonile ka lisaselgitustaotlusi, mis näitas, et teabepäevad olid edukad.

Eesti Ajalehtede Liidu eestvõttel korraldasime kevadel koolituse ajakirjanikele isikuandmete kaitse seaduse põhimõtete selgitamiseks. Tutvustasime ajakirjanikest kuulajaskonnale Euroopa Inimõiguste Kohtu ja Eesti kohtute praktikat. Ühtlasi selgitasime põhimõtteid, millest meie menetluspraktikas lähtume.

2. ÕIGUSTAVADE KUJUNDAJA

Õigustavade kujundaja rollis tegutsedes ei loo me ise uut õigust, vaid suuname ja kujundame õiguspraktikat olemasolevas õigusraamistikus. Nii isikuandmete kaitse seadus kui avaliku teabe seadus tegeleb informatsiooniliste õigustega, sestap on valdkonnad kiires arengus ja vajavad tõlgendusi. Andmekaitse Inspeksiooni õigus anda soovituslikke juhiseid tuleb isikuandmete kaitse

Andsime 4 soovituslikku juhist seaduste tõlgendamiseks

seaduse §-st 33 ning 2012. aastal lisandus samalaadne säte ka avaliku teabe seadusesesse, mille kohaselt inspeksioon võib anda soovituslikke juhiseid seaduse rakendamiseks.

Meie valdkonna alusnormid on sätestatud rahvusvaheliste õigusaktidega ja valdkonna väljakutsed on tihti hoopis piiriülese loomuga. Rahvusvahelisel tasandil tegutseme õigustavade kujundajana kõige aktiivsemalt Euroopa andmekaitse töörühmas. EL õigusaktide eelnõu või rahvusvahelise lepingu kohta andsime 2012. aastal arvamusi 6 korral, neist kõik puudutasid isikuandmete kaitse valdkonda.

Soovituslikke juhiseid avaldasime 4, täpsemalt andsime juhiseid nii paljudes valdkondades. Juhis isikuandmete kaitse eest vastutavatele isikutele andmetöötlemiste registreerimise koostamiseks hõlmab eneses lisaks üldjuhisele veel kümme valdkonnaspetsiifilist näidist.

Andmekaitse Inspeksiooni nõukoda

Andmekaitse Inspeksiooni nõukoda tegutseb alates 2011. a kevadest. 2012. aastal oli nõukojal liikmeid 15, inimesed, kes oma teadmiste või tööalase tegevuse tõttu puutuvad privaatsuse kaitse ja avatud riigiga seonduvatesse teemadesse. Andmekaitse Inspeksiooni peadirektori poolt kokku kutsutava mõttekoja eesmärk on edendada isikuandmete kaitse ja avaliku teabe alast arutelu.

Inspeksiooni nõukoda kasutame õigustavade kujundamisel rahva häälena

Nõuandva organina kasutame nõukoda eelkõige õigustavade kujundamise juures ning teatavate hinnanguliste valikute osas kuulame nõukoda kui rahva häält. Sarnast ümarlauda on inspeksioon kasutanud ka enne 2011. aastat, saamaks

hinnanguid ja arvamusi konkreetsetele valdkondadele, kuid nõukoja praegune vorm on asutuse põhimääruse alusel ametlik ja koosseis alaline.

2012. aastal oli nõukoja kohtumisi kolm. Jaanuarikuisel koosviibimisel arutlesime interneti korralduse ja domeenihalduse üle, põhirõhuga küsimuse üle, kas kõnealune on oma loomult avalik. Sel ajal oli aktuaalsed rahvaloenduse küsimused ja avalikkuses tekitas kõneainet loendusel küsitav andmekategooriate valik, samuti oli arutelu all käimasolnud järelevalvemenetluse põhjused. Samal koosviibimisel kasutasime nõukoda zhüriina “läbipaistva asutuse” väljavalimisel. Inspektsiooni menetlusmeeskond oli kindlaksmääratud kriteeriumite alusel varem välja selgitanud viis parimat riigiasutuse- ja sama paljude omavalitsusasutuste veebilehte, et nõukoda saaks hääletamise tulemusel valida välja veebilehtedest kõige kasutajasõbralikumad.

Kevadine nõukoja kohtumine oli teemadest enamjaolt avaliku teabe valdkonna päralt, mil nõukojas oli esmakordselt juttu avaliku sektori andmete taaskasutamisest. Liia Hänni e-Riigi Akadeemiast tutvustas nõukojale “Avatud valitsemise partnerluse” initsiatiivi, kus Eesti on osaline. Samuti oli kõne all Eesti veebiarhiivi plaan.

Aasta viimane kohtumine oli suuresti Andmekaitse Inspektsioonis koostatava kaamerate teemalise juhise projekti arutelu. Nõukoja arvamust küsisime veel ka [Avaliku teabe seaduse üldjuhisse](#) tehtud muudatustele ning [Maksehäirete avaldamise juhisele](#).

Andmekaitse Inspektsioon hindab kõrgelt nõukoja pühendumust ja kaasa mõtlemise soovi, sest just nii saame kujundada rohkeid praktilisi nüansse arvestavaid õigustavasid.

Juhised

Elektrooniliste kontaktandmete kasutamine otseturustuseks

Veebruaris avaldasime abistava [juhise elektrooniliste kontaktandmete kasutamise kohta otseturustuses](#). Arvestades elektrooniliste kontaktandmete väärkasutuse juhtumite suurt osakaalu Andmekaitse Inspektsiooni poolt läbi viidavate menetluste koguarvust leidsime, et abistav materjal on selgesti vajalik.

Juhise avaldamise põhiline eesmärk oli, et otseturustusega tegelevad ettevõtted ja isikud oleksid

**Juhis sisaldab soovitusi
otseturustajale ja
inimene saab praktilist nõu,
kuidas vältida spämmi**

teadlikumad elektrooniliste kontaktandmete kasutamise tingimustest ning et otseturustuslike teadete saajad teaksid osata oma õigusi senisest tõhusamalt kaitsta.

Nõu antakse neile, kes oma otseturustuslike teadete kaudu ettevõtlust edendavad, kuid juhis sisaldab ka praktilisi näpunäiteid, et mida teha, kui edaspidi

spämm-kirju ei soovita ning kuidas juba algusest peale vältida kirjasaaajate nimekirja sattumist.

Loodud ei ole ühtegi uut reeglit, juhise koostamisel on püütud hoiduda liigest juriidilisest keelekasutusest, et tuua seadusandja tahe igale inimesele lähemale. Juhise autor on inspektsiooni juhtivinspektor Kristiina Laanest.

Suhtlusportaalide kasutamise meelespea

Märtsis avaldatud juhise „[Meelespea suhtlusportaaali kasutajale](#)“ on suunatud suhtlusportaaali uuele kasutajale. Esmalt sai mõeldud, et isikuandmete kaitse perspektiivist koostatud juhtnööre vajaksid lapsed ja noored, kes oma vanuse tõttu jõuavad interneti suhtlusvõrgustikes konto loomise ikka, kuid juhise loomise käigus sai selgeks, et turvareeglistik on universaalne.

Avaldasime turvalise teejuhi neile, kes on suhtlusvõrgustike kasutamise tee alguses

Seega on juhise kirjutatud mõeldes mistahes vanuses inimesele, kes on alles suhtlusvõrgustike kasutamise tee alguses.

Juhise annab ülevaate, millele mõelda enne portaaali kasutajaks registreerimist ning millele tähelepanu pöörata selle kasutamise ajal. Juhtnööride jälgimine aitab suurendada suhtlusportaaali kasutaja turvalisust ja teadlikkust ning aitab vältida isikuandmealiste kuritegude ohvriks langemist. Tähelepanu sai juhitud sellele, et inimene ise liigse andmete avaldamisega ei seaks ohtu oma privaatsust ning eraelu puutumatust.

Juhise autorid on inspektsiooni vaneminspektor Kadri Levand ja nõunik Silver Sarapuu.

Telefonikõnede salvestamise meelespea

Septembris sai avaldatud juhise „[Telefonikõnede salvestamise lubatavus](#)“. Tegemist on seaduse nõudeid selgitavate juhtnööridega puhkudeks, kui telefonitsi peetavast kliendisuhthlust soovitakse salvestada ja säilitada. Juhise annab ülevaate telefonikõnede salvestamise üldpõhimõtetest, kuid selgitab selle lubatavust ja reeglite erisusi ametiasutuste ja ettevõtete vahel.

Suur osa 2012. aastast oli koostamisel juhise kaamerate kasutamise kohta ja valmib see 2013. aasta kevadeks.

Valmimas on juhise kaamerate kasutamise kohta

Muudatusi ja täpsustusi sai tehtud

veel mitmesse, juba varem avaldatud Andmekaitse Inspektsiooni juhisesse, näiteks [Maksehäirete avaldamise](#) ja [Avaliku teabe seaduse üldjuhisesse](#).

Juhis andmetöötlemiste registrite koostamiseks

Kõnealune [juhendmaterjal](#) on mõeldud inimestele, kes on määratud asutustes, ettevõtetes isikuandmete kaitse eest vastutavateks ning kellel on isikuandmete kaitse seadusest tulenev kohustus pidada isikuandmete töötleva (asutuse, ettevõtte) andmetöötlemiste registrit. Juhendmaterjalist leiab praktilist nõu selle kohta, millises vormis andmetöötlemiste registrit koostada, kuidas ja mida sinna kanda. Isikuandmete kaitse eest vastutav isik peab oma asutuse või ettevõtte isikuandmete töötlemist jälgima sellise pilguga, et register oleks dünaamiline ja kajastaks jooksvalt tegelikke asjaolusid ning vastaks tõele.

Üldjuhise juurde kuuluvad valdkondade kaupa koostatud vormid, mida on võimalik kasutada või millest lähtuda oma asutuses, ettevõttes andmetöötlemiste registri koostamisel. Loetelu ei ole ammendav, vormide koostamisel on lähtutud tegevusvaldkondadest, millistega me kõige enam kokku puutume.

Inspektsioon koostas järgmised näidismvormid:

- näidismvorm ametiühingule, kirikule ja kogudusele
- näidismvorm apteegiteenuse osutajale ja meditsiinikaupade jaemüüjale
- näidismvorm haridusasutusele
- näidismvorm hoolekandetasutusele, sotsiaalhoolekandete asutusele, puuetega inimeste ühendusele
- näidismvorm kindlustusasutusele ja krediidasutusele
- näidismvorm riigi- ja kohalikuomavalitsusasutusele
- näidismvorm riigikaitseasutusele
- näidismvorm sideettevõttele
- näidismvorm tervishoiuasutusele
- näidismvorm turvaettevõttele ja õigusabi osutajale

Kuna isikuandmete kaitse seadus räägib vaid andmetöötlemiste registrite pidamise kohustusest üldises mõttes, sätestamata täpsemalt, kas andmetöötlemiste register peab hõlmama kogu asutuse või ettevõtte andmetöötlemist või peab register olema andmekogupõhine, osakonnapõhine, valdkonnapõhine (kui asutus või ettevõtte tegeleb erinevate valdkondadega), siis on selles suhtes jäetud isikuandmete töötlevatele vabad käed. Täpsemalt tähendab see seda, et asutus või ettevõtte võib määrata mitu isikuandmete kaitse eest vastutavat isikut, kes peavad eraldi registreid. Samuti võib isikuandmete töötleva määrata ühe isikuandmete kaitse eest vastutava isiku, kes peab kas ühte ühtset andmetöötlemiste registrit või mitut osakonna- või andmekogupõhist registrit. Juhiste autor on inspektsiooni vaneminspektor Helina-Aleksandra Lettens.

Rahvusvaheline koostöö õigustavade ühtlustamiseks

Euroopa andmekaitseasutuste tööühm

Euroopa andmekaitse direktiivi (direktiiv 95/46EÜ) artikli 29 alusel loodud [Euroopa andmekaitseasutuste tööühm](#) Euroopa Komisjoni juures on ellu kutsutud arvamuse avaldamiseks nii Euroopa Komisjonile endale kui avalikkusele.

Tööühm koosneb peamiselt Euroopa Liidu liikmesriikide andmekaitse järelevalveasutuste esindustest, lisaks Euroopa Komisjoni esindus ning Euroopa andmekaitseinspektor. Küll hääleõiguseta ja vaateleja staatuses osaleb töögrupi töös liiduga majanduslepinguis olevate riikide ja kandidaatriikide esindused.

2012. aastal andis Andmekaitse Inspeksioon andmekaitseasutuste koostöö käigus koostatava juhendi või soovitusel kohta arvamusi 5 korral. Tööühm, jagatuna sisulise arvamusloome töhustamiseks alamtöörühmadeks, andis 2012. aastal välja [7 arvamust](#).

Arvamus [näotuvastuse kohta online- ja mobiilsideteenuste puhul](#) käsitleb viimastel aastatel kiiresti arenenud näotuvastustehnoloogiat ja nende abil isikuandmete töötlemist. Arvamuse eesmärk on arutada õigusraamistiku üle ja esitada asjakohased näotuvastustehnoloogiat käsitlevad soovitused juhtudeks, kui seda tehnoloogiat kasutatakse *online*- ja mobiilsideteenuste puhul. Arvamus esitati Euroopa ja siseriiklikele seadusandjatele, vastutavatele töötlejatele ja tehnoloogiate kasutajatele.

Arvamus [biomeetriliste tehnoloogiate arengu kohta](#) kirjeldatakse viimaste aastate arengusuundi ning määratletakse tehnilised ja korralduslikud meetmed, mille eesmärk on andmekaitse ja eraelu puutumatus riskide leevendamine ning mis võivad aidata ära hoida kahjulikke mõjusid Euroopa kodanike eraelu puutumatusel ja nende isikuandmete kaitse põhiõigusele. Arvamus tuuakse välja, et vaatamata sellele, et biomeetrilisi andmeid kasutatakse edukalt teadusuuringutes, kriminalistikas või juurdepääsu kontrollsüsteemide juures, toob nende kasutamine kaasa uusi ohtusid põhiõigustele. Arvamus räägitakse probleemiks muutunud geneetilisest diskrimineerimisest ja identiteedi-vargustest, mis ei ole enam teoreetiline oht. Kui varem oli kõnealuse tehnoloogia kasutamine kallis ja selle majandusliku tõkke tõttu oli mõju üksikisikute õigustele piiratud, siis tehniline areng on muutnud mäluruumi ja arvutivõimsuse odavamaks ja sellest tulenevalt teinud võimalikuks miljardite fotodega veebipõhised albumid ja sotsiaalvõrgustikud. Sõrmejäljelugejad ja video-jälgimisseadmed on muutunud taskukohasteks tööriistadeks. Nende ja teiste ohtude loetlemise järel deklareeritakse arvamus, et kui piisavaid kaitsemeetmeid ei rakendata, siis võivad need tehnilised uuendused, ohustada eraelu puutumatus.

Arvamus, [mis käsitleb vabastust küpsiste kasutamiseks nõusoleku saamise kohustusest](#) puudutab küpsiseid,⁵ mille puhul teadlik nõusolek juurdepääsuks kasutaja lõppseadmes salvestatud teabele ei ole nõutav. Direktiivi 2002/58EÜ (eraelu puutumatust ja elektroonilist sidet käsitlev direktiiv) artikli 5 lg 3 alusel võib küpsise vabastada teadliku nõusoleku saamise kohustusest, kui see vastab ühele kahest kriteeriumidest: A-kriteerium, kui küpsise kasutamise ainus eesmärk on teostada side edastamist elektroonilises sidevõrgus ja B-kriteerium, kui küpsis on hädavajalik sellise infoühiskonna teenuse osutamiseks, mida abonent või kasutaja on selgesõnaliselt taotlenud. Töörühm analüüsid neid kriteeriume toob välja, et selleks, et hinnata, kas küpsis on vabastatud teadliku nõusoleku saamise kohustusest, on oluline hoolikalt kontrollida, kas see täidab üht kahest vabastuskriteeriumist. Ning kui põhjaliku ülevaatus tulemusel on vabastuskriteeriumi kohaldamise suhtes endiselt olulisi kahtlusi, peaksid veebisaidi operaatorid lähemalt uurima, kas ei ole võimalust saada kasutajatelt lihtsal ja võimalikult vähe segaval viisil nõusolekut, vältides seega võimalikku õiguslikku ebakindlust.

Arvamus [pilvandmetöötluse kohta](#) kirjeldatakse pilvandmetöötluse ulatusliku kasutuselevõtuga kaasnevaid andmekaitse riske. Peamise ohuna tuuakse arvamus välja kontrolli puudumist isikuandmete üle ja ebapiisavat teavet selle kohta, kes, kus ja kuidas andmete töötlemise või alamtöötlemisega tegeleb. Arvamus uuritakse probleeme, mis tulenevad vahendite jagamisest teiste isikutega, mitmest töötlejast ja alltöövõtjast koosneva allhankeahela vähesest läbipaistvusest, andmeedastuse ühise üleilmse raamistiku puudumisest ja ebakindlusest, mis on seotud isikuandmete edastamisega väljaspool Euroopa Majanduspiirkonda paiknevatele pilveteenuste pakkujatele.

**Pilvandmetöötlus on tänane
tegelikkus, aga info
kes, kus ja kuidas isikuandmeid
töötleb on puudulik**

Arvamuse peamine järeldus on, et pilvandmetöötlust kasutada soovivad ettevõtted ja haldus-asutused peaksid esmalt teostama igakülgse ja põhjaliku riskianalüüsi ja et pilvandmetöötluse teenuste pakkumine peaks esmajoones lähtuma klientidele tagatavast ohutusest, läbipaistvusest ja õiguskindlusest. Oluline on ka soovitus, et pilveteenuste klient peaks veenduma, et pilveteenuste pakkuja suudab tagada rahvusvahelise andmeedastuse

---

⁵ Küpsis ehk Cookie on fail, mille kasutaja poolt külastatav veebileht, kasutatav rakendus või vaadatav internetireklaam salvestab kasutaja arvutisse.

seaduslikkuse. Arvamust võib pidada oluliseks sammuks ülesannete määratlemisel, millega andmekaitsjad hakkavad lähiaastatel tegelema.

Arvamus [isikuandmete kaitse taseme kohta Monaco Vürstiriigis](#) on kolmandate riikide andmekaitse taseme hindamise sarjast Monaco Vürstiriigi kohta käiv deklaratsioonidokument. Selle ja teiste samast sarjast arvamuste eesmärk on deklareerida, et riik tagab piisava kaitse taseme isikuandmete kaitset käsitleva direktiivi 95/46/EÜ artikli 25 lõike 6 tähenduses. Kolmandate riikide andmekaitse taseme hindamiseks analüüsitakse, millisel määral vastab riigi õigusraamistik nõuetele, mis on kirjeldatud dokumendis „Isikuandmete edastamine kolmandatesse riikidesse: ELi andmekaitse direktiivi artiklite 25 ja 26 kohaldamine”.⁶ Monaco valitsus kirjutas alla kokkuleppele, millega tagatakse andmekaitseasutuse sõltumatus.

Jätkuvalt on aktuaalne 2010. aastal alguse saanud **andmekaitseõiguse reformimine**, mil Euroopa Komisjon avalikustas teatise „[Terviklik lähenemisviis isikuandmete kaitsele Euroopa Liidus](#)“. Teema on töörühmas läbiv kogu aasta vältel ja arutelu all on nii üldised küsimused, nagu on näiteks tulevikus kehtima hakkava õigusakti liik, kui ka detailsed küsimused, nagu andmekaitse asutuste vastastikune pädevuse jaotumine ja töökorraldus piiriüleste järelevalvemenetluste puhul.

25.1.2012 avaldas Euroopa Komisjon [isikuandmete kaitse üldmääruse](#) ja [kriminaal- ja politseivaldkonna isikuandmete kaitse direktiivi](#) eelnõud. Kaks töörühma arvamust on otseselt seotud Euroopa Komisjoni poolt välja antud eelnõudega. Märtsis võttis töörühm vastu arvamuse [andmekaitsega seotud reformiettepanekute kohta](#). Dokumendis sisalduvad andmekaitseasutuste töörühma ettepanekud nii andmekaitse üldmääruse kui kriminaal- ja politseivaldkonna direktiivide osas. Töörühm rõhutab andmesubjektide õigusi täpsustavate ja tugevdavate sätete tähtsust, eriti nõusoleku mõiste täpsustamist, üldise läbipaistvuspõhimõtte lisamist ja laialdasemaid õiguskaitsemehhanisme. Tervitab lähenemist seonduvalt andmetega seotud rikkumisest teavitamise kohustuse osas. Töörühm avaldab pettumust, et tema arvamusega terviklikkuse kohta ei ole arvestatud, sest ühe õigusakti asemel koostati kaks ja toonitab, et lõppdokumentides peaks olema selge, et uus direktiiv ei tohiks endaga kaasa tuua politsei- ja kriminaalõiguse valdkonnas kehtestatud praeguste andmekaitsestandardite nõrgenemist. Samuti peab uus õigusraamistik olema kooskõlas teiste rahvusvaheliste kokkulepetega ja soovitab, et määruse ja direktiivi preambulasse lisataks selge viide Euroopa Nõukogu konventsioonile nr 108 (üksikisikute kaitse kohta isikuandmete automaattöötlusel).

Arvamuses deklareeritakse, et „Töörühma üldine hoiak kavandatava määruse suhtes on positiivne,

---

⁶ Dokumendi on võtnud vastu sama töörühm 24.juulil 1998 (dokument nr 12).

kuid ta leiab siiski, et määruse ettepaneku teatavates osades tuleb teha täpsustusi ja parandusi. Andmekaitse direktiivi puhul politsei- ja õiguslase koostöö valdkonnas ei ole töörühm rahul komisjoni vähese ambitsioonikusega ja rõhutab vajadust rangemate sätete järele.“

Vaatamata eelmises lõigus toodud seisukohavõtule, ei olnud 32-leheküljelise arvamuse vastuvõtmine üksmeelne, seda ei toetanud Belgia, Eesti, Rumeenia, Tšehhi andmekaitsevolinikud ning mitmed riigid ei viibinud hääletusel kohal. Eesti palus dokumendi juurde lisada [eriarvamuse](#).

Oktoobris võeti töörühmas vastu teinegi [arvamus, millega antakse täiendav panus isikuandmete kaitse reformi käsitlevatesse aruteludesse](#).

Põhilistele puudustele eelnõudes viitame oma 7.06.2012 aasta analüüsis „[Andmekaitse Inspeksioon Euroopa Komisjoni algatatud andmekaitse reformist](#)“,

loetledes põhipuudustena: ülereguleerimist, mõjuanalüüsi puudumist, halduskoormuse kasvu, avatud ühiskonna ahenemist, andmesubjekti õiguste kaitse halvenemist. Lisaks on väljendatud kahtlusi, kas pakutu on kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega ja kas Euroopa õigusega saab normida siseriiklikku menetlusõigust kriminaal- ja politseivaldkonnas.

Inspeksiooni seisukoht on, et esitatud eelnõud vajavad olulist parendamist. Mõistlik oleks tänase andmekaitse direktiivi täiustamine, mitte otsekohalduva määruse kehtestamine. Vastasel juhul halvendame tarbetu üleregulatsiooniga Euroopa positsioone üleilmses konkurentsisis.

Isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni nõuandekomitee

Kokkuvõtte koostas töörühma liige, inspeksiooni arendusdirektor Kaja Puusepp

Isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsioon avati allkirjastamiseks Strasbourgis 28. jaanuaril 1981, Eesti ratifitseeris selle 14. novembril 2001. Konventsiooni lisaprotokoll avati allkirjastamiseks 8. novembril 2001, Eesti ratifitseeris selle 28. juulil 2009. Konventsiooni nõuandva komitee 2009 a tööplaani võeti konventsiooni muutmine. Esialgseks eesmärgiks oli viia konventsiooni tekst vastavusse muutunud olukorraga, on ju tehnoloogia areng oluliselt avardanud isikuandmete automatiseeritud töötlemise võimalusi – käsitlemist vajasis automatiseeritud otsuste temaatika, isikuandmete töötlejate poolt andmesubjektidele antava kohustusliku teabe temaatika, aga reguleerimist vajas ka konventsiooni rakendamise kontrollimehhanismid selle ratifitseerinud riikides.

Aastal 2012 toimus isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsiooni nõuandva komitee kaks täiskogu. Eesmärgiks oli lõpetada tehnilised läbirääkimised, [eesmärk ka saavutati](#).

Telekommunikatsioonialane andmekaitse tööühm

Telekommunikatsioonialase rahvusvahelise andmekaitse tööühma (IWGDPT) tegutsemise rõhuasetus on seatud isikuandmete töötlemisele läbi telekommunikatsiooni ning tehnoloogia arengu. Aastas korraldatakse kaks töökohtumist. 2012 kevadisel tööühma koosolekul võeti vastu töödokument teemal [pilvandmetöötlus: eraelu puutumatuse ja andmekaitse probleemid](#), milles käsitletakse pilvandmetöötluse arengu käigus esile kerkinud probleeme ja riske ning antakse üldised soovitused eraelu kaitseks pilvandmetöötluses. Teema olulisust arvestades on töödokument tõlgitud ka eesti keelde ja avaldatud inspektsiooni kodulehel.

3. POLIITIKANÕUSTAJA

Poliitikanõustajana tegutseme, nõustades haldusorganeid ja seadusandjat õigusloome juures, kui see puudutab isikuandmete kaitset ja teabe avalikustamist. Uuele aktile või akti muudatusele anname arvamuse kas küsija soovil, omaalgatuslikult või juhtudel, kui konsultatsioonikohustus on inspeksioonile pandud õigusaktiga.

Meie ülesanne, avaliku sektori andmekogude koostööstamise riigi infosüsteemi haldussüsteemi kaudu, on anda Andmekaitse Inspeksiooni poolne luba infosüsteemi kasutusele võtuks. Andmekogude koostööstusmenetlusest tuleb täpsemalt juttu ettekande osas, mis puudutab Audiitor-loaandja rolli, kuid praktikas hõlmab kõnealune menetlus ka rohkelt poliitikanõustaja rolli.

Avaldasime arvamust 22 õigusakti eelnõu kohta

Arvamusi Eesti õigusaktide eelnõude kohta andsime 2012. aastal isikuandmete kaitse valdkonnas 21 korral ning teabe avalikustamise alal 1 korral.

Arvamused õigusaktide eelnõude kohta

Õigusaktide eelnõude kohta annab arvamusi ja alapeatüki koostas inspeksiooni õigusnõunik Maris Juha

Elektrituruseaduse muudatus – andmevahetusplatvorm

Seoses elektrituru avanemisega sooviti elektrituruseadusesse 2012. a lisada säte spetsiaalse andmevahetusplatvormi loomise kohta, mis võimaldaks teha elektri tarbimise andmed kättesaadavaks võrdsetel alustel kõikidele elektrimüüjatele.

Andmevahetusplatvormi loomise eesmärk oli elektrituru avanemise ja konkurentsi soodustamine ning seeläbi oli selle loomine kindlasti avalikes huvides. Samas tekkis küsimus, et kas andmevahetusplatvormi pidamine on avalik ülesanne ja andmevahetusplatvorm seega ka andmekogu avaliku teabe seaduse 5¹. ptk tähenduses. Kõik ülesanded, mida riik mõnes õigusaktis kellelegi paneb, ei ole veel avalikud ülesanded. Avaliku ülesandega oleks tegemist siis, kui see oleks olemuslikult riigi ülesanne, kuid riik on otsustanud selle delegeerida eraõiguslikule isikule. Paralleeli võib tuua jäätmeseadusega, mis paneb taaskasutusorganisatsioonidele ja jäätmevaldajatele hulga avalikes huvides kohustusi, kuid need pole kõik siiski avalikud ülesanded. Edasiste vaidluste vältimiseks

Andmevahetusplatvorm – kas avalik ülesanne?

soovitasime seaduses selgelt reguleerida, kas andmevahetusplatvormi pidamine on avalik ülesanne või mitte.

Juhtisime tähelepanu, et sõltumata sellest, kas tegemist on avaliku ülesande ja andmekoguga avaliku teabe seaduse tähenduses, tuleb elektrituruseaduses ikkagi sätestada andmevahetusplatvormi andmete kogumise eesmärk, andmete koosseis, säilitamise tähtaeg ning väljastamise kord.

Leidsime, et üldreeglina peaks andmeplatvormi kaudu isikustatud andmete edastamine elektrimüüjatele ning võrguettevõtjatele, kellega füüsilisest isikust tarbijal ei ole lepingut, toimuma füüsilisest isikust tarbija nõusolekul. Kuid arvestades vajadust tagada elektrituru avanemisel kõikidele elektrimüüjatele võrdsed võimalused turule sisenemiseks ja pakkumiste tegemiseks, olime nõus aktsepteerima üleminekuaga, mil andmete saamine võiks toimuda ka ilma inimese nõusolekuta, elektrituruseaduse vastava rakendussätte alusel. Sellest võimalusest Riigikogu menetluses siiski loobuti.

Avaliku teabe seaduse muudatus – taaskasutamise direktiivi ülevõtmine

Euroopa Komisjon pöördus 25.11.2010. a. Eesti riigi poole, väites, et Eesti õiguskorras ei ole sätestatud avaliku teabe taaskasutamise mõistet ja seega on jäetud korrektselt üle võtmata avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise direktiiv 2003/98/EÜ.⁷ Eesti oli seisukohal, et direktiiv on nõuetekohaselt Eesti õiguskorda harmoniseeritud avaliku teabe seadusega vaatamata sellele, et seadus ei sisalda täpselt sellist mõistet kui „taaskasutamine“. Avaliku teabe seaduse kohaselt võib igaüks küsida ilma põhjendamise vajaduseta välja avalikku teavet ja kasutada seda edasi omal äranägemisel. Euroopa Komisjon jäi siiski endale kindlaks ning nõudis seaduse muutmist. Nii valmistaski Justiitsministeerium 2012 a. ette avaliku teabe seaduse muudatused.

Taaskasutamise mõiste sissetoomine avaliku teabe seadusesse ei tinginud tegelikult mitte mingeid muudatusi teabele juurdepääsus. Ka teabe taaskasutamise ainuõiguste andmise keelu sissetoomine ei muutnud praktikas midagi, sest Eestis ei ole seni antud selliseid ainuõigusi.

Küll aga põhjustas eelnõu ettevalmistamisel (ja etteruttavalt võib öelda, et ka rakendamisel) suurt peamurdmist eelnõusse lisatud avaliku teabe masintöödeldavust puudutav säte. Praegusel hetkel avaliku sektori teabe taaskasutamise direktiiv masintöödeldavusest veel ei räägi, kuid direktiivi soovitakse selles osas muuta.

---

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2003/98/EÜ, 17. november 2003, avaliku sektori valduses oleva teabe taaskasutamise kohta .

Kättesaadav: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32003L0098:ET:HTML>.

Väljakutse isikuandmete kaitsele: masspäringud ja masintöödeldavus

Esiteks oli ebaselge, mida tähendab masintöödeldavus ning kas see erineb masinloetavusest. Teiseks kaasnes sellega vajadus tagada isikuandmete kaitse. Ka avaliku sektori teabe taaskasutamise direktiiv rõhutab,

et direktiivis toodud nõuded ei mõjuta kuidagi andmekaitse direktiivi nõuete täitmise vajadust. Üksikpäringuna avalike isikuandmete kasutamine ei kujuta endast ohtu. Seevastu masintöödeldavate andmete masspäringu võimaldamine tähendab, et sisuliselt kogu andmekogu sisu on võimalik kopeerida ja mujalt saadud andmetega siduda. Nii oleks võimalik koostada isikute kohta mis iganes profiile kõikvõimalikes andmekogudest ja mujalt, nt internetist kokku kogutud andmeid kombineerides. Selline tegevus kujutab endast aga potentsiaalselt suurt ja ettearvamatu sisuga riivet inimeste eraelu puutumatusel ja informatsioonilisele enesemääramisõigusele.

Nii tuleb avaliku teabe seaduse muudatuste kohaselt teabevaldajal edaspidi igakordselt hinnata, kuidas teha andmed masintöödeldaval kujul kättesaavaks ilma inimeste eraelu puutumatus ohtu seadmata. Andmekaitse Inspeksioonil on seejuures õigus anda sel teemal juhiseid seaduse paremaks rakendamiseks. Juhis on käesoleval hetkel koostamisel. Siiski oleme selguse huvides soovitanud konkreetseid andmekogusid ja e-teenuseid puudutavate õigusaktide koostamisel kohe kaaluda andmekogus olevate isikuandmete seost masspäringutega.

Turismiseaduse muudatus – majutusteenuse kasutajate registreerimine

Siseministeerium asus eelmisel aastal ümber korraldama majutusteenuse kasutajate registreerimist. Kui seni kasutatakse Eestis majutusteenuse registreerimiseks paberkaarte, siis turismiseaduse muudatuste kohaselt sisestatakse kõigi majutusteenuse kasutajate andmed koheselt andmekogusse.

Eeskätt palusime seaduses sõnastada andmete kogumise eesmärk, sest praegu kehtivas turismiseaduses seda ei ole.

Eesmärk peab olema sõnastatud nii täpselt, et oleks võimalik üheselt saada aru, millistes menetlustes Politsei- ja Piirivalveamet jt päringuid võivad teha. Andmekogust hakkavad andmeid lisaks Politsei- ja

**Kus, miks ja kellega ööbime –
edaspidi andmekogus**

Piirivalveametile saama Maksu- ja Tolliamet maksude tasumise kontrollimiseks, Statistikaamet statistika tegemiseks isikustamata kujul ning Kaitsepolitseiamet ja Teabeamet.

Majutusasutuses viibimise andmetest võib teha palju huvitavaid järeldusi - nt inimese varalise olukorra, suhete või vaba aja veetmise eelistuste kohta. See võib ahvatleda isiklikust huvist ajendatud

päringuid tegema. Sestap on oluline, et selliste andmete kasutamise juhud oleksid seaduses selgelt piiritletud. Ühtlasi leidsime, et „avaliku korra tagamine“ on liiga ebamäärane eesmärk, sest võimaldaks hakata andmekogu kasutama ka väheohtlike rikkumiste korral. Käesoleva aruande koostamise ajal on eelnõu veel endiselt ettevalmistamisel.

Korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu

Justiitsministeerium valmistas eelmisel aastal ette korteriomandi- ja korteriühistuseaduse eelnõu ning küsis meilt arvamust eelnõu § 45 kohta, milles sooviti korteriomanikule ette näha õigus saada krediitiasutuselt teavet ühistu õiguste ja kohustuste kohta. Praktikas tähendaks see, et korteriomanik saab tutvuda ühistu pangakonto väljavõttega. Väljavõttes ei näidata siiski teiste korteriomanike ega kolmandate isikute pangakonto numbrit.

Analüüsisime, mis on sätte eesmärk ning kuivõrd sellega luuakse täiendav riive eraelu puutumatusel, arvestades, millises ulatuses ühistu liikmed saaksid ilma selle säteta juurdepääsu teiste liikmete isikuandmetele ja arvetele.

Kas iga korteriühistu liige võib näha ühistu pangakonto väljavõtet?

Asusime seisukohale, et korteriomanikele ühistu pangakonto väljavõttega tutvumise õiguse andmine, v. a juurdepääs maksja konto numbrile ja isikukoodile, võiks olla lubatud, sest teenib ühistu tegevuse kontrollimise eesmärki ega too kaasa ülemäärast eraelu puutumatus riivet.

Andmed korteriomanike kohta on avalikud andmed, nendega on kinnistusraamatu vahendusel võimalik kõigil tutvuda. Oleme seni avaldanud arvamust, et ühistu liikmetel on õigus saada infot (ja juhatusel kohustus seda ühistu liikmetele avaldada) ühistu liikmete võlgade kohta. Oleme selgitanud, et võlgade kohta võib infot anda vaid liikmetele kättesaadaval viisil (nt ühistu poolt esitataval igakuisel arvel), st sellist infot ei tohi avalikustada internetis ega trepikoja seinal. Leidsime, et väljavõttelt nähtuvate tasutud summade järgi ei ole ka reeglina võimalik teha otseseid järeldusi tarbimisharjumuste kohta, sest ühistu poolt arve koondsumma koosneb paljudest erinevatest tasudest.

Eelnõu kohaselt on jäetud ühistu juhatuse otsustada, kas üks ühistu liige peab saama tutvuda teisele liikmele esitatud arvega. Ühest küljest sisaldavad arved andmeid inimeste tarbimisharjumuste kohta. Teisest küljest võimaldab arvetega tutvumine kontrollida, kas tarbimisest mittesõltuvaid makseid (nt prügiveedu või üldelekter) on arvutatud õigesti ning kõrvutades arveid konto väljavõttega on võimalik kontrollida, kas ühistu on arved ka sisse nõudnud. Juhatusel on võimalik arve ju ka osaliselt kinni katta.

Seega täiendavateks andmeteks, mida näeks vaid pangakonto väljavõttelt, on makse tegija nimi ja isikukood, kui see erineb korteriomaniku nimest (nt arveid maksab pereliige või kolmas isik). Samas on raha ühistu arvele võimalik kanda korteriomaniku vahendusel, vältides nii kolmanda isiku andmete avaldamist (ja sellega seotud võimalikke järeldusi peresuhete kohta). Makse tegija isikukoodi osas leidsime, et selle nägemine ei ole vajalik eelpoolkirjeldatud eesmärkide saavutamiseks.

Säilitustähtajad Eesti Hariduse Infosüsteemis

Juba 2011. a juhtisime Haridus- ja Teadusministeeriumi tähelepanu vajadusele vaadata üle Eesti Hariduse Infosüsteemis andmete säilitamise kord ja tähtajad. Eesti Hariduse Infosüsteemi kogutakse väga suurel hulgal ning palju tundlikku informatsiooni alaealiste kohta. Selline informatsioon võib veel palju aastaid hiljem oluliselt mõjutada inimese käekäiku. Seetõttu peab olema väga hoolikalt läbi mõeldud ja põhjendatud, millisel eesmärgil ning kaua selliseid andmeid on vaja säilitada. Määruse § 8¹ lg1 sätestab, et registrisse kantud digitaalseid andmeid säilitatakse alatiselt.

Uurisime Haridus- ja Teadusministeeriumilt, millised on andmete alatise säilitamise põhjendused ning asusime seisukohale, et Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt välja toodud eesmärkidel ei ole andmeid vaja säilitada isikustatud kujul. Selle tulemusel andis ministeerium meile 2011. a septembris kinnituse, et registri andmete arhiveerimise korra täiendavaks täpsustamiseks ja ülevaatamiseks viiakse läbi põhjalikum analüüs ning korrigeeritakse vastavalt põhimäärust ning RIHA andmeid 01. juuniks 2012a.

Juhtisime 2012. a sügisel uuesti Haridus- ja Teadusministeeriumi tähelepanu, et andmete säilitamise korralduses ei ole endiselt mitte midagi muudetud ning et kaalume õiguskantsleri poole pöördumist

**Kuidas laps kodust kooli läks,
vajas õpiabi, sai puuduliku aastahinde -
75 aastat vajalik info?**

normi põhiseaduslikkuse kontrollimiseks.

Käesolevaks ajaks on Eesti hariduse Infosüsteemi põhimääruse § 8¹ muudetud. Selle kohaselt säilitatakse ikkagi kõiki registrisse kantud

isikuandmeid 75 aastat. Registreisse kantakse andmed inimese alus-, põhi-, üldkesk-, huvi-, kutsekesk- ja kõrghariduse kohta, seega saab andmekogust põhjaliku ülevaate inimese hariduskäigust alates koolieelikute ettevalmistusrühmast ja osaletud huviringidest kuni ülikooli lõpetamiseni välja.

Andmekogus säilitatakse 75 aastat iga inimese kohta muuhulgas ka näiteks informatsiooni selle kohta, kas ta elas ühiselamus, kus ta elas ning kui kaugel õppeasutusest tema kodu asus, kuidas ta kodust kooli liikus, kas ta oli orb või vanemliku hoolitsuseta õpilane, vajas õpiabi, omandas haridust

kinnipidamisasutuses, sai aastahinde „puuduliku” või „nõrk” või puudus õppest mõjuva põhjuseta. Registrisse kantakse ka põhjalikud andmed alaealise õigusrikkumise asja arutelu kohta alaealiste komisjonis, mh sundtoomine õigusrikkumise arutamisele alaealiste komisjonis ja kohaldatud mõjutusvahend.

Oleme jätkuvalt seisukohal, et ühetaoline 75-aastane kõigi Eesti Hariduse Infosüsteemi kantud andmete säilitamise tähtaeg ei ole kuidagi põhjendatud.

Juurdepääs politsei infosüsteemile

Eelmisel aastal pöördus Siseministerium meie poole sooviga saada arvamus politsei andmekogu (POLIS) põhimääruse muudatuste kohta. Muudatustega sooviti anda Maksu- ja Tolliametile, Keskkonna Inspeksioonile, Justiitsministeeriumi vanglate osakonnale, vanglatele ja Kaitsepolitsei ametile õigus saada ennetava tegevuse andmestikust andmeid „menetluse tagamiseks”.

Kriminaalmenetluse seadustikus reguleerib menetluse tagamist 2. jagu (väärteomenetluse seadustik menetluse tagamisest ei räägi). Leidsime, et juurdepääsu selline põhjendus ei ole selge, sest on arusaamatu, millisel viisil ennetava tegevuse andmestik võiks kaasa aidata kriminaalmenetluse seadustiku 2. jaos kirjeldatud toimingute tegemisele või kas on silmas peetud mingisugust muud menetluse tagamist.

Teabevärava määrus

Eesti teabevärava (www.eesti.ee) rakendusmäärus on vajalik avaliku sektori keskse teabevärava toimimiseks. Asutuste kodulehekülgedel on avaliku sektori teave esitatud asutusekeskselt ja laialipillutatult. See teeb ka avalike teenuste ülesleidmise raskemaks. Vajalik on kasutajaliikide (nt kodanikud, ettevõtjad, noored ...) põhine terviklik ülesehitus. Peame kurvastusega tõdema, et kuigi teabevärava paragrahv lisati avaliku teabe seadusse juba 2009. aasta detsembris, puudub rakendusmäärus siiani. Ilma selleta ei ole Andmekaitse Inspeksioonil võimalik ka teostada järelevalvet selle üle, kuidas teabevaldajad oma teavet teabeväravas avaldavad. Kuna inspeksioon osales avaliku teabe seaduse teabevärava paragrahvi koostamisel, nõustasime Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ka rakendusmääruse koostamisel. On kahetsusväärne, et määrus oli vastu võtmata ka käesoleva ettekande koostamise ajal.

Koordinaatorite võrgustik

Andmekaitse Inspeksioon ei ole avaliku teabe suunal piirdunud järelevalve teostamisel ainult vaiete ja kaebuste lahendamisega. Läbi omaalgatuslike seirete ja koordinaatorite võrgustiku kooskäimiste ennetame eksimusi teabe avalikustamisel ja teabele juurdepääsupiirangute kehtestamisel.

2010. aastal tegime Riigisekretärile ettepaneku määrata valitsusasutustes kindlaks ametnik, kelle ülesandeks oleks koordineerida asutuse sees dokumentide avalikustamise ja isikuandmete kaitsega seotud tegevust. Nüüdne kohustus selline inimene määrata tuleb Vabariigi Valitsuse määrusest [Asjaajamiskorra ühtsed alused](#).

Koordinaatori üheks olulisemaks ülesandeks on luua asutuses reeglistik, kuidas ja mille alusel toimub teabe avalikustamine ja isikuandmete kaitse. Koordinaator on asutuses valdkonna asjatundja, kes koolitab ja juhendab oma kolleege.

Andmekaitse Inspeksiooni juures kohtuvad koordinaatorid kord kvartalis, lisaks toimub infovahetus sidevahendite abil. Võrgustiku lõime selleks, et dokumentide avalikustamise ja isikuandmete kaitsega seotud praktika oleks asutustes ühetaoline.

Koordinaatorite võrgustiku kooskäimine aitab muuta dokumentide avalikustamise ja isikuandmete kaitsega seotud praktika ühetaoliseks

Võrgustiku kohtumisi oli 2012. aastal neli ja keskne teema oli seotud Andmekaitse Inspeksiooni läbi viidud seirega riigiasutuse seas. Seire eesmärk oli vaadelda, kas ja kuidas on avaliku sektori asutuste veebilehtedel esitatud avalik teave. Vaadati, kas avaliku teabe seadusega ettenähtud informatsioon on kodulehel leitav ning kas teave on kodanikule leitav ka kasutajasõbralikul moel. Andmekaitse Inspeksioon jäi seire tulemustega üldiselt rahule, mõningased puudujäägid olid, kuid need ei olnud suured ja enamik eksimustest olid kiirelt kõrvaldatavad. Seire kohta on põhjalikumalt kirjutatud ettekande alalõigus: Avaliku teabe päev, lk 17.

Koordinaatorite kooskäimise mõte seisnebki suuresti selles, et selliseid eksimusi oleks vähem. Koos käimise vormis tõstatatakse praktikas ilmnunud probleeme, arutatakse ja kujundatakse parimaid praktikaid ning ühtlustatakse teabekorralduse põhimõtteid. Inspeksioonil on heameel tõdeda, et läbi koordinaatorite võrgustiku on muutunud inspeksiooni ja asutuste vaheline koostöö tihedamaks, mislähki on suurenenud ka nõustamise osa ning vähenenud vaiete arv riigiasutuste suhtes.

Statistikanõukogu

Nõukogu teemalise alapeatüki koostas töörühma liige, inspeksiooni järelevalvedirektor Andres Ojaver

Statistikanõukogu on riikliku statistika tegijaid — Statistikaametit ja Eesti Panka — ning Rahandusministeeriumi nõustav organ. Statistikanõukogu eesmärk on tagada nõustades ja arvamust avaldades riikliku statistika süsteemi toimimine. Statistikanõukogus on 13 liiget: Statistikaameti, Eesti Panga ja Andmekaitse Inspeksiooni esindaja ning veel kümme riikliku statistika tarbijate ja andmeesitajate esindajat ning eksperti. [Koosolekute protokollid](#) on avalikud.

2012. aasta olulisimaks isikuandmete kaitsega seotud teemaks nõukogus oli teadusuuringutes isikustatud andmete kasutamine, selleks antavad load ja juurdepääsud inspeksiooni ja Statistikaameti poolt ning praeguste praktikate muutmise vajadused. Teadusuuringute läbiviimisel on teatud juhtudel isikustatud andmete kasutamine vajalik, kuid see peab olema põhjendatud. Teadlastele on lisaks muret valmistanud lähenemine, kus nende valdusesse ei anta kogu andmete kogumit, vaid lubatakse nende andmetega töötada, kuid mitte nõi kaasa viia. Lahenduste otsimine jätkub ka 2013. aastal.

Rahvusvaheline koostöö

Rahvusvahelised konverentsid ja kohtumised

Lisaks korraliselt koos käivatele töörühmadele, osaleb Andmekaitse Inspeksioon ka rahvusvahelistel andmekaitse ja avaliku teabe valdkonna konverentsidel. Kuna konverentse on palju ja igas neist osi, mis tasuks kuulamist ja kaasa mõtlemist, tuleb valida vaid kõige sisukamad.

Mais toimus Luksemburgi andmekaitseasutuse korraldusel [Euroopa andmekaitseasutuste juhtide aastakonverents](#). Konverents kandis pealkirja „[The reform of EU Data Protection: meeting the expectations?](#)“ ja ürituse aukülaliseks oligi palutud Euroopa Komisjoni asepresident ja õigusvolinik Viviane Reding, kes reformi eestvedajana oli tulnud andmekaitseasutuste juhtidele tutvustama, millised peaksid olema ootused seotult uue andmekaitse õigusraamistikuga. Lisaks õigusraamistiku ümberkujunemise teemadele arutasid järelevalveasutuste juhid globaliseeruva maailmaga seotud väljakutsete - interneti ja online-mõttemaailmaga kaasneva üle. Räägiti andmekaitseasutuste vahelise koostöö tõhustamise vahenditest ja praegustest praktikas ilmnevatest piirangutest.

Aprillis külastas Andmekaitse Inspeksiooni [Microsofti](#) delegatsioon, kelle tuleku esmane eesmärk oli tutvustada teenust nimega Office 365 ja sellega seonduvat privaatsuspoliitikat. Kohtumisel oli kõne all pilvandmetöötusega kaasnevad andmekaitsealased võimalikud kitsaskohad ja Microsofti

lahendused neile küsimustele. Vahetasime vastastikku seisukohti ja lähtedokumente ja kinnitasime neile, et Eesti andmekaitseasutus jagab aprillis Sopotis [Telekommunikatsioonialase andmekaitse töörühma](#) poolt vastu võetud dokumendi „[Pilvandmetöötlus: eraelupuutumatus ja andmekaitseprobleemid](#)“ lähtekohti.

Novembris oli meil hea võimalus võtta vastu [Facebook](#)’i esindajaid. Ettevõtte esindajad kinnitasid, et nad peavad oluliseks andmekaitse reeglistikku ja hindavad koostööd andmekaitseasutustega. Euroopa andmekaitseasutuste poolne juhtriik Facebook’iga suheldes on lirimaa andmekaitseasutus, kes on selleks saanud teiste liidu riikide mandaadi.

Kuna Andmekaitse Inspeksioonile tuleb pidevalt kodanike kaebusi seotult Facebookis olevate isikuandmetega, siis uuendasime varasemat kokkulepet andmevahetuse kanalite ja kontaktide

**Facebooki esindajad kinnitasid,
et huvituvad koostööst
andmekaitseasutusega**

osas. Avaldasime mõlemad rahulolu senise suhtluse osas ja soovi ka edaspidi tõhusas koostöös olla.

OECD kohtumised

Kohtumise kokkuvõtte koostas töörühma liige, inspeksiooni õiguspõhnik Maris Juha

OECD oli üks esimesi rahvusvahelisi organisatsioone, mis hakkas süstemaatiliselt tegelema isikuandmete kaitsega. Juba 1980. a andis OECD välja [juhtnõõrid privaatsuse kaitse ja piiriülese isikuandmete liikumise kohta](#).

OECDs tegeleb andmekaitse teemadega [andmeturbe ja privaatsuse kaitse töörühm](#), mille töös osaleme alates 2010. a detsembrist. Töörühma peamine eesmärk on piiriülese koostöö edendamine. 2012. aasta oli töörühmas pühendatud 1980. aasta juhtnõõride ajakohastamisele. Juhtnõõride muudatused ei ole küll käesolevaks hetkeks veel kinnitatud, kuid muudatuste kohta võib öelda järgmist. Paljud muudatused on sisult järelejõudmine EL reeglitele, samas EL reeglid jäävad endiselt märksa detailsemaks. OECD andmekaitsealaste juhtnõõride muutmise muudab keerukaks asjaolu, et konsensus tuleb leida erinevate õiguskultuuride vahel, eeskätt Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu reeglite vahel.

Konsensusele on praeguseks jõutud selles, et juhtnõõride muudatustega pannakse isikuandmete vastutavale töötajale kohustus töötada ettevõttes välja eraelu kaitse programm, mis peab arvestama vastutava töötaja tegevuse ulatuse ja tundlikkusega ning põhinema riskide hindamisel; olla valmis näitama ja tõestama eeskätt just andmekaitse asutusele, et vastutav töötaja on programmi ka reaalselt rakendanud; teatada andmekaitse asutusele andmetega seotud [märkimisväärsest](#) turvaintsidentist ning juhul, kui turvaintsident võib tõenäoliselt kahjustada andmesubjekte, siis ka neist.

Riikidele soovitakse panna kohustus välja töötada eraelu kaitse strateegia, mis peaks olema valitsusasutuste ülene, st peaks peegeldama erinevate asutuste tegevuste omavahelist koordineeritust. Soovitatakse arendada andmekaitsealast haridust ja teadmisi, soodustada privaatsust kaitsvaid tehnoloogilisi meetmeid ja eneseregulatsioone. Kuna andmete kasutamise viisid muutuvad aina keerukamaks, on oluline tagada andmekaitse asutustele piisavad tehnoloogilised teadmised.

OECD produtseerib igal aastal ka mitmeid uurimusi. 2012. a alustati huvitava uurimusega

**Tulevikus saame me rääkida
isikuandmete rahalisest väärtusest**

isikuandmete rahalise väärtuse kohta ning asuti analüüsima meditsiiniandmete taaskasutamise võimalusi ja kasu, kuid käesoleva aruande kirjutamise ajaks ei ole need analüüsid veel avalikustatud.

4. VOLINIK

Andmekaitse Inspeksiooni **voliniku roll** on see, mida peetakse tavaliselt andmekaitse järelevalveasutuse keskseks rolliks. Voliniku tegevusele viitab nii Euroopa Nõukogu isikuandmete automatiseeritud töötlemisel isiku kaitse konventsioon kui ka Euroopa Liidu andmekaitse direktiiv. Isikuandmete kaitse seadus räägib isiku õigusest pöörduda Andmekaitse Inspeksiooni poole, kui ta leiab, et isikuandmete töötlemisel rikutakse tema õigusi.

Avaliku teabe seaduse alusel täidame me voliniku rolli, menetledes teabevaldajate tegevuse ja tegevusetuse peale esitatavaid vaideid.

Mõlemad seadused määravad kindlaks kaebuse või vaide läbivaatamise tähtajad, annavad uurimisvolitused ning võimaldavad inspeksioonil algatada järelevalvemenetlus ka omal algatusel. Voliniku roll rahvusvahelises koostöös väljendub piiriüleste andmekogude suhtes laekunud kaebuste menetlemises.

2012. aastal vaadati läbi 547 kaebust ja vaiet – 412 seondub eraelu kaitseliste küsimustega ning 135 peegeldab avaliku sektori läbipaistvuse olukorda.

**Kaebusi ja vaideid lahendasime 547 -
412 isikuandmete kaitse ja
135 teabe avalikustamise kohta**

Andmekaitse Inspeksioon eristab statistikas avaliku sektori, erasektori ja MTÜ sektori andmetöötaja suhtes lahendatavaid kaebusi. Sagedamini esinevad veel kaebused meedia- ja suhtluskeskkondade poolse andmete töötlemise peale. Samuti omame täpsustatud ülevaadet kaebuste üle, mis puudutavad otseturustuspakkumisi. Vaata tabelit 2.

Avalik sektor	Erasektor	MTÜ	Meedia	Suhtluskeskkonnad	Otseturustus pakkumised
110	88	11	75	50	72

Tabel 2. Andmekaitse Inspeksioonile laekuvate kaebuste tihedamiesinevad teemad

Isikuandmete kaitse suunal

Töösuhted

Töösuhete teemaliste kaasuste kokkuvõtte koostas inspeksiooni vaneminspektor Kadri Levand. Peamised kaebused töösuhete valdkonnas olid endiste töötajate elektronposti aadresside jätkuva töötlemise või andmete võrgulehel jätkuva avalikustamise kohta. Enamasti lahenesid need pärast tööandjale ettepaneku tegemist, v.a. Rekal AS puhul, kellele tegi inspeksioon [ettekirjutuse](#) endise töötaja elektronposti aadressi sulgemiseks.

Käru Põhikoolile tegi inspeksioon ettepaneku täita endise töötaja nõue oma isikuandmetega tutvumiseks (IKS 19), saates tema isiklikud kirjad tema poolt toodud elektronposti aadressile või leppides isikuga kokku aeg, millal ta saab ise koha peale tulla ja kopeerida teda ennast puudutav info ning see seejärel postkastist kustutada.

Samuti saab eraldi teemana välja tuua tööandjate poolse töötajate jälgimise probleemi: näiteks loetakse elektronposti ja filmitakse ning lindistatakse salaja. Tõenäoliselt on oodata sellekohaseid kaebusi järgnevatel aastatel, sest töötajate teadlikkus on oluliselt kasvanud. Palju tuleb küsimusi töökohal kaamerate kasutamise kohta.

**Töötajate teadlikkus
oma privaatsusega
seotud õiguste kohta
on tõusnud**

Isikuandmete töötlemine suhtlusportaalides

Suhtlusportaalide puudutavate kaasuste kokkuvõtte koostas inspeksiooni vaneminspektor Kadri Levand.

Portaali Wazzaa.net kohta esitati inspeksioonile 2012. aastal 7 kaebust. Pärast korduvate ettepanekute saatmist portaali haldajale isikuandmete töötlemine lõpetati. Seoses asjaoluga, et portaal oli eelnevalt registreeritud Wazzaa Media AS poolt, mis on praeguseks oma tegevuse lõpetanud, on portaali haldaja tõrges inspeksiooni ettepanekutele reageerima.

Peamised kaebused suhtlusportaalide kohta puudutasid eraisikute vahelisi vaidlusi ja isikuandmete avalikustamine toimus ilma nõusolekuta kas eraisiku blogis või muul interaktiivsel võrgulehel. Enamasti reageerisid avaldajad ettepanekutele, v.a. <http://usk-lootus-armastus.blogspot.com> blogi omanik, kellele tehti [ettekirjutus](#) muuta kaebaja isik oma blogis tuvastamatuks. Ettekirjutus täideti tähtaegselt. Samuti tehti [ettekirjutus](#) võrgulehe hot.ee/badangelsdance omanikule, kes ka tähtaegselt isikuandmete avalikustamise lõpetas.

Samuti suurenes foorumipostituses laimu teemaliste kaebuste osakaal, peamiselt rubriikides „petturid“ ja „võlgased“, näiteks sellistes portaalides nagu perefoorum.com, nupsu.ee, ehitusportaal.ee. Samuti oli kaebusi Reformierakonna loodud võrgulehe valimind.eu kohta, kus on avaldatud üleskutse teha oma sõbrale valijakonto.

Rohkelt saabub inspeksioonile kaebusi Facebook'is ilma isiku nõusolekuta andmete töötlemise peale. Kõik Facebook'ile esitatud ettepanekud andmete avalikustamise lõpetamiseks on saanud kiire reageeringu ning lahenedud kaebajatele positiivselt.

Isikuandmete töötlemine meedia poolt

Meedia teemaliste kaasuste kokkuvõtte koostasid inspeksiooni juhtivinspektor Kristiina Laanest ja vaneminspektor Kadri Levand

Isikuandmed Avaliku Sõna Nõukogu lahendis. MTÜ Avalik Sõna avalikustas oma võrgulehel avaldatud lahendis kaebuse esitaja ees- ja perekonnanime. Inspeksioon leidis, et isikuandmete avalikustamiseks puudub alus. Inimene ei olnud andnud MTÜ-le Avalik Sõna nõusolekut oma isikuandmete avalikustamiseks. Samuti puudusid inspeksiooni hinnangul isikuandmete avalikustamiseks muud alused.

Isikuandmete avalikustamiseks Avaliku Sõna Nõukogu lahendis puudus ülekaalukas avalik huvi. Euroopa Inimõiguste Kohus on korduvalt rõhutanud, et iga avalikustatav informatsioon peab edendama ühiskondlikku debatti avaliku huvi orbiidis oleval teemal. Kui lahend täidab ühiskonna vajaduse info järele ka ilma inimese andmeteta, on tegemist ülemäärase eraelu puutumatus riivega. Inimene ei olnud inspeksioonile teadaolevalt ka avaliku elu tegelane.

Lisaks leidis inspeksioon, et niisugune sõnavõtt, mille sisuks on avaliku asutuse kritiseerimine, teenib eelkõige avalikkuse kontrolli eesmärki, mis läbi antakse ühiskonnale võimalus pidada selle teemalist avalikku arutelu ja tagada avaliku asutuse töö läbipaistvus. Avaliku asutuse töö kritiseerimine ainuüksi ei muuda inimest avaliku huvi objektiks ega anna alust tema eraellu intensiivsemalt sekkuda.

Avaliku Sõna Nõukogu leidis, et nende poole pöördudes sõlmib kaebaja Avaliku Sõna Nõukoguga lepingu ning et kaebaja isikuandmete avalikustamine toimubki selle lepingu täitmiseks. Inspeksiooni seisukoht on, et ka juhul, kui jaatada lepingu olemasolu, ei ole kaebaja nime avalikustamine internetis vajalik lepingu eesmärgi saavutamiseks.

Karistusandmete avalikustamisest. Erasisik soovis oma isikuandmete avaldamise lõpetamist Eesti Päevalehe 2004. a võrguartiklist.

Artikkel kajastas isiku süüdimõistmist narkootikumidega seotud kuriteos. Isik mõisteti süüdi kriminaalkodeksi järgi kuriteos, mis vastab praegu karistusseadustiku § 184 lg 2 punktile 2, mille

sisuks on narkootilise või psühhotroopse aine suures koguses üle andmine kinnipidamiskohas. Sellise kuriteo puhul ei ole karistusregistri seaduse kohaselt ka pärast karistuse kustumist võimalik nõuda enda nime eemaldamist kohtulahendist. Inspeksioon nõustus artikli väljaandjaga selles, et narkokuritegude vastu on ühiskonnas kõrgendatud avalik huvi. Inspeksioon asus seisukohale, et kuivõrd süüdimõistetute andmed on seaduse kohaselt jätkuvalt avalikus kohtulahendis kõigile kättesaadavad, ei kahjusta kõnealune artikkel ülemääraselt isiku õigusi ning ajakirjandusvabadusse sekkumiseks ei esine rõhuvat sotsiaalset vajadust. Kaebaja vaidlustas inspeksiooni otsuse kohtus. Kohtus tõi isik argumendi, et tema andmed võeti kohtulahendist pärast kaebuse esitamist maha. Päevaleht oli nõus andmete töötlemise pärast faktide kontrollimist lõpetama ja kohtumenetlus lõpetati. AKI ei sekkunud, kuna osapooled leidsid omavahel kompromissi.

Isikukujutise avalikustamine telesaates. Inspeksioonile tulnud kaebuses seisis, et eraisikud soovisid mitte lasta eetrisse nendega tehtud telefoni- ja teleintervjuud Osakond OÜ valmistatava saate „Võsareporter“ jaoks lindistatud saatelõigus.

Inspeksioon tegi avaldajale ettepaneku isikuandmete mitteavaldamiseks. Inspeksioon leidis, et antud juhul on küll avalik huvi juriidiliste isikute vastu (vaidlus Doit OÜ ja Loyalty International OÜ vahel), kuid mitte juriidiliste isikute esindaja isikute, sh just isiku kujutise vastu. Informatsiooni, mille

Avaliku huvi all olevat teemat saab kajastada ka ilma isikuandmeid avaldamata

vastu on ülekaalukas avalik huvi, on võimalik avaldada ka isikuandmeid (eelkõige isiku kujutist ja häält) avalikustamata. Osakond OÜ lubas isikuandmeid mitte avaldada.

Isikuandmed artiklis. Eraisik soovis oma isikuandmete avalikustamise lõpetamist mitmetest meediaväljaannetest. Delfi AS kustutas ühe artikli, ülejäänud väljaanded ei olnud nõus isikuandmete avaldamist lõpetama. Inspeksioon lõpetas menetluse argumentidega:

Kaebaja näol on tegemist isikuga, kes pärast 2006. a artiklite avaldamist on jätkuvalt ja korduvalt oma tegevusega ise tekitanud avalikkuse huvi enese tegemiste vastu. Oma tegevusega on ta teadlikult asetanud ennast olukorda, kus tema suhtes on avalikkusel kõrgendatud huvi. Samuti oli kaebaja aastatel 2003-2006 erakonna Isamaaliit liige, mis näitab kõige ilmekamalt tema seost poliitikaga. Kaebaja sõnavõtted meedias on eelkõige poliitilist laadi. Isik on oma tegevusega mõjutanud Eesti ühiskonda. Muuhulgas on isik ise andnud intervjuusid nii online- kui telemeedias.

Artikkel räägib kaebajaga seotud ettevõtte tegevusest. Inspeksioon leiab, et selle ettevõtte vastu on ka käesoleval hetkel jätkuv avalik huvi. Ettevõtte peetava portaali kohta on esitatud inspeksioonile

väga suurel hulgal kaebusi, viimane neist 2012. a juulis. Hoolimata inspektsiooni ettekirjutustest ja korduvatest ettepanekutest portaali sulgeda, ei ole kaebaja seda seni teinud.

Ajalehe Kesknädal näol on tegemist partei poliitikalehega ning kaebaja kohta avaldatud artikli osas on tegemist poliitilise vastase portree avalikustamise/kujundamisega. Keskerakondlane Koit Pikaro on kritiseerinud kaebajat kui isamaaliitlast. Artiklite avaldamisest on möödas vaid paar aastat ja teemad on ka käesoleval hetkel aktuaalsed.

Nimekaimu andmete avaldamine. Erasisik soovis oma isikuandmete avaldamise lõpetamist 2004. a Äripäeva võrguartiklist. Artiklis oli kajastatud küll kaebaja nimekaimu kohta käiv lugu, kuid võõrastele isikutele on korduvalt jäänud mulje, et tegemist on just temaga.

Andmekaitse Inspektsioon algatas avaldaja suhtes riikliku järelevamenetluse, mille käigus tehti Äripäev AS-ile ettepanek leida võimalus isiku võimalike õiguste kahjustamise vähendamiseks, tuues artiklis üheselt välja, et tegemist ei ole kaebajaga. Menetlus lõpetati, sest Äripäev asendas kaebaja nime väljamõeldud nimega.

Väheselt rietatud alaealiste piltide avaldamine. Inspektsioon sai märgukirja väljaande Postimees elu24.ee leheosas 2011.a avaldatavate võrguartiklite kohta. Artiklid „Pärnu Ülejõe kooli direktor: ristimises osalemine peab olema vabatahtlik“, „Lähte kooli juht aluspesus õpilastest: me ei osanud seda ette näha“ ja „Šokeerivad kaadrid: rebaste ristimisel tõmmati koolinoored pesu väele“ sisaldasid poolpaljaste alaealiste fotosid. Inspektsioon vaatas üle viidatud fotod ja leidis, et hoolimata nägude udustamisest on isikud siiski tuvastatavad, kuna on avaldatud ka kooli nimi ja klass. Ilmselt on isikud äratuntavad sama kooli õpilastele, õpetajatele ja lapsevanematele ning võib-olla ka teistele piirkonna elanikele.

Inspektsioon tõi välja, et eriti tuleks arvestada sellega, et

Kinnisel üritusel fotole jäädes ei pidanud eeldama, et need avaldatakse laia levikuga ajakirjandusväljaande võrgulehel – avaldamine on ülemääraselt kahjustav

tegemist on alaealistega, kes ilmselt fotode tegemise hetkel ei andnud endale piisavalt aru, et need fotod võivad hiljem saada avalikuks. Tegemist oli kinnise üritusega (tutvumisõhtu/rebaste ristimine) ja sellist laia levikuga fotode avalikustamist ei pidanud isikud eeldama. Samuti olid fotod eemaldatud eelnevalt avalikuna olnud allikast. Fotode jätkuv avalikustamine oli isikuid selgelt ülemääraselt kahjustav. Menetlus lõpetati, sest AS Postimees reageeris väga kiirelt ja lõpetas fotode avalikustamise väljaande võrgulehel.

Maksehäirete avaldamine

Maksehäirete avaldamise teemaliste kaasuste kokkuvõtte koostas inspektsiooni vaneminspektor Helina-Aleksandra Lettens

Inimeste pöördumiste puhul, mis puudutasid võlaandmete avaldamise õigusvastasust, saab laias laastus eristada nelja erinevat kategooriat. Esiteks kurdeti aegunud võlaandmete jätkuvat avaldamist Krediidinfo maksehäireregistris, teiseks seati kahtluse alla maksehäireandmetega tutvunud isikute õigustatud huvi olemasolu, kolmandaks pöörduiti inspektsiooni poole murega, et maksehäireregistris on avaldatud ebaõiged andmed ning neljandaks avaldasid rahulolematust juriidiliste isikute esindajad, kelle isikuandmeid näidati ettevõtte võlgade juures.

Kuna 2011. aastal sai Riigikohtus lõpplahenduse vaidlus EMT-ga vanade võlgade avalikustamise asjas, siis vähenes märgatavalt sellesisuliste kaebuste hulk 2012. aastal. Samas koorus aegunud võlanõudeid puudutavatest kaebustest välja võimalus maksehäireandmete maksehäireregistris näitamiseks pikema perioodi jooksul kui 13 aastat võlgnevuse tekkimisest. Nimelt nõuete kohtu kaudu sissenõudmisel algab nõude aegumistähtaeg kohtuotsuse jõustumisest. Jõustunud kohtuotsusega tunnustatud nõude aegumistähtaeg on aga 10 aastat, mis algab kohtuotsuse jõustumisest või muu täitedokumendi väljaandmisest, kuid mitte enne nõude sissenõutavaks muutumist. Eelöeldust tulenevalt sai sisse viidud ka vastavasisuline muudatus juhisesse [Maksehäireandmete avaldamine..](#)

Mis puudutab inimeste pöördumisi, milles seati kahtluse alla Krediidinfo maksehäireregistris nende võlaandmetega tutvunud isikute õigustatud huvi olemasolu, siis nendest menetlustest selgus vaid üks juhtum, kus rikkujat karistati väärteomenetluse raames. Enamustel juhtudel tuvastas inspektsioon, et tegu oli inimliku eksitusega, mitte uudishimuga ning osadel juhtudel leidis õigustatud huvi siiski kinnitust.

Märkimisväärne hulk kaebustest oli seotud inimeste meelest ebaõigete maksehäireandmete avaldamisega Krediidinfo maksehäireregistris.

Selliste kaebuste puhul leidsime, et me ei saa aga anda hinnanguid selle kohta, kas isikute võlanõuded võlausaldaja ees on tekkinud õiguspäraselt või kas isikud on kohustusi tahtlikult rikkunud, sest tegemist on lepingusuhetest tulenevate vaidlustega. Andmekaitse Inspektsioonil puudub seadusest tulenev

Võlainfo avaldamise seaduslikkuse kontrollimisel lähtume isikuandmete avaldamise nõuetest.

Me ei anna hinnangut, kas võlanõue on õige - lepingulistele suhetele annab hinnangu kohus

pädevus lepingusuhetest tulenevate vaidluste lahendamiseks, sealhulgas neile hinnangu andmiseks. Lepingust tulenevad vaidlused on tsiviilõiguslikud ning nende vaidlustamine toimub tsiviilkohtus. Võlainfo avaldamise seaduslikkuse kontrollimisel lähtume avaldamise tingimuste vastavusest isikuandmete kaitse seaduses sätestatule.

Meie poole pöördusid ka mitmed juriidiliste isikute esindajad, kes ei olnud rahul enda isikuandmete avaldamisega ettevõtte võlgnevuse juures. Taoliste kaebuste puhul leidsime, et isikuandmete kaitse seaduse eesmärk on kaitsta isikuandmete töötlemisel füüsilise isiku põhiõigusi ja -vabadusi, eelkõige õigust eraelu puutumatusel. Juriidilisel isikul kui seaduse alusel loodud abstraktsel moodustisel eraelu ei ole ja sellega seonduvad andmed, sh ka juhatuse liikmete nimed ja isikukoodid isikuandmete kaitse seaduse kaitsealasse ei kuulu, sest tegemist pole eraeluliste, vaid majandustegevusega seonduvate andmetega. Oleme seisukohal, et juriidilistest isikutest võlglaste avalikustamist koos juhatuse liikmete kui seotud isikute nimedega ei saa pidada vastuolus olevaks seadusest tuleneva keeluga, esmajoones isikuandmete kaitse seadusega. Isik, kes on juriidilise isiku juhatuse liikmena kantud avalikku registrisse (äriregistrisse), peab arvestama avalikustamisega ja sellega, et tema esitatud andmed on avalikkusele kättesaadavad. Nende andmete avalikustamist ei ole seadusandja kolmandatel isikutel keelanud.

2012. aastal viisime läbi seire „Võlglaste isikuandmete õiguspärane avaldamine ettevõtete võrgulehtedel, kes tegelevad võlgade sissenõudmisega“. Seire hõlmas endas ettevõtteid, kes on äriregistri infosüsteemis registreerinud enda põhitegevusalaks inkassoteenus ja krediidiinfo; muud juriidilised toimingud; muu laenuandmine (va pandimajad) ning kes realselt tegelevad võlgade sissenõudmisega ja kelle kodulehekülg õnnestus leida. Loe seire kohta ettekande osast: Seired, lk 58.

Ettekirjutusega sai lõpetatud ka eraisikute isikuandmete avalikustamine „Sõbrapäeva soovide“ nimekirjas Inkassokeskuse kodulehel.

Tervishoid

Tervishoiuga seotud kaasuste kokkuvõtte koostas inspeksiooni juhtivinspektor Kristiina Laanest **Patsiendi andmed Facebook'is**. Andmekaitse Inspeksioonini jõudis informatsioon, mille kohaselt pildistab SA Tartu Ülikooli Kliinikum tervishoiutöötaja patsiente ja laeb need pildid üles oma Facebook'i kontole, lisades nende juurde detailseid kommentaare patsientide tervisliku seisundi kohta.

Inspeksioon pidas vajalikuks selgitada SA-le Tartu Ülikooli Kliinikum terviseandmete töötlemisele esitatud nõudeid edaspidise praktika kujundamiseks. Isikuandmete töötleja on kohustatud kasutusele võtma organisatsioonilised, füüsilised ja infotehnilised turvameetmed isikuandmete

kaitseks muuhulgas andmete konfidentsiaalsuse osas – volitamata töötlemise eest. Eeltoodu hõlmab ka personaliriski, st haigla kui tervishoiuteenuse osutaja kohustust, tagada tervishoiutöötajate tegevuse vastavus isikuandmete töötlemise nõuetele. Tervishoiutöötaja ei tohi oma ametipositsiooni ära kasutada isiklikes huvides tähelepanuvajaduse rahuldamiseks. Erinevalt tervishoiutöötajast ei oma muud inimesed terviseandmetele juurdepääsu. Seetõttu ei ole kuidagi põhjendatud taoline seadusandja poolt võimaldatud „eelise“ ära kasutamine tervishoiutöötaja poolt oma isiklikes huvides. Kuivõrd delikaatsete isikuandmete ebaseaduslik avaldamine tervishoiutöötaja poolt viitab kuriteo tunnuste esinemisele, edastas inspeksioon juhtunu kohta informatsiooni politseile.

Ebaseaduslik andmete vaatamine infosüsteemist. Inspeksioonile saabus patsiendi kaebus, mille kohaselt kasutas maakonna haiglas haigla kohalikule infosüsteemile juurdepääsu mitteomav haigla töötaja kaaskolleegi abi infosüsteemi sisenemiseks ja kolmanda isiku terviseandmete vaatamiseks. Inspeksioon alustas juhtunu osas riikliku järelevalvemenetluse ja tegi haiglale ettepaneku üle vaadata patsientide isikuandmete kaitseks rakendatud turvameetmed ja minimeerida kõikvõimalikud patsientide andmete volitamata töötlemist võimaldavad ohud.

Järelevalvemenetluse raames selgus, et terviseandmete ebaseaduslik vaatamine sai võimalikuks, kui haigla töötaja kasutas ära erakorralise meditsiini osakonnas valves olnud tervishoiutöötaja ruumist lahkumist patsiendi juurde ja arvutist mitteväljalogimist ning vaatas haigla infosüsteemist kolmanda isiku terviseandmeid. Et tervishoiutöötajale teatavaks saanud patsiendi tervist puudutavale teabele ebaseaduslik juurdepääsu võimaldamine vastab kriminaalkoosseisu tunnustele, edastas inspeksioon vastava informatsiooni politseile.

Enda kohta käivate terviseandmete nõudmine. Kaebused puudutasid isiku õigust saada tervishoiutöötajalt enda kohta käivaid andmeid. Kaebuse esitajad ei olnud rahul, et tervishoiutöötaja ei ole andmeid väljastanud, samuti paluti kontrollida, kas tervishoiutöötaja on isikule väljastanud kogu tema valduses oleva patsiendi puudutava teabe.

Ühel juhul häiris aga isikut asjaolu, et SA Tartu Ülikooli Kliinikumi Psühhiaatrikliinik andis tema alaealisele lapsele, kes ei ole võimeline adekvaatselt oma tegevust juhtima, tema tervislikku seisundit puudutava kohtuotsuse esimese lehekülje koopia, mis sisaldab väidetavalt mitmesuguseid delikaatseid isikuandmeid.

Inspeksioon leidis, et kliinik peaks lapsele tema andmete avaldamise vajaduse hindamisel lähtuma psüühiliste erivajadustega lapse huvidest, püüdes mitte kahjustada tema kohta käivate andmete avalikustamisega täiendavalt lapse tervislikku seisundit. Andes isikuandmeid sisaldava informatsiooniga dokumendi lapsele, kes ei ole võimeline adekvaatselt oma tegevust juhtima, seatakse ohtu isikuandmete konfidentsiaalsus, luues võimalused andmete volitamata töötlemiseks.

Eeltoodu võib oluliselt kahjustada nii patsiendi kui ka teiste temaga seotud isikute õigusi. Seetõttu peaks tervishoiutöötaja äärmiselt kriitiliselt kaaluma isikuandmeid sisaldava dokumentatsiooni edastamise vajadust psüühiliste erivajadustega inimestele.

Omaalgatuslik järelevalve 220 Energia OÜ suhtes. Möödunud aasta 5. detsembril sai avalikkuses teatavaks, et elektrimüüja 220 Energia OÜ elektrooniline lepingu sõlmimise süsteem võimaldab isikukoodi teades pääseda ligi Eesti elektritarbijate andmetele. Ettevõtte esindajate sõnul avastasid nad mittetavapärase tegevuse süsteemis, mille käigus üritati sõlmida lepinguid võõrale isikukoodile. Koheselt pärast süsteemi väärkasutuse ilmumist muudeti isikutuvastus ID-kaardi põhiseks, kuid Andmekaitse Inspeksioon algatas järelevamenetluse, selgitamaks välja isikuandmete töötlemisega seotud asjaolud. Andmekaitse Inspeksioon, uurinud ettevõtte isikuandmete töötlemise korraldust enne ja pärast lekkekahtluse kuupäeva, lõpetas 17. jaanuaril 2012 järelevamenetluse, sest kiire reageerimise tulemusel kahju ei tekkinud.

Kaamerad koolis

Alapeatüki koostas inspeksiooni juhtivinspektor Kristiina Laanest

Andmekaitse Inspeksioon viis läbi riikliku järelevamenetluse Ääsmäe Põhikooli territooriumil asuvate jälgimisseadmestike kasutamise kontrollimiseks.

Videovalvet võib kasutada kooli territooriumil õpilaste ja koolitöötajate turvalisust ohustava olukorra ennetamiseks ning olukorrale reageerimiseks.⁸ Eelnimetatud eesmärgil toimuv isikuandmete töötlemine peab olema kooskõlas isikuandmete töötlemise põhimõtetega.⁹ Eesmärgipärasusele lisaks on oluline koht minimaalsusprintsibil, mille kohaselt on lubatud isikuandmete töötlemine vaid sellises ulatuses, mis on vajalik kindlaks määratud eesmärkide saavutamiseks.¹⁰ Seega, kui seadus lubab (inimese eelneva nõusolekuta) isikuandmete töötlemise turvalisust ohustava olukorra ennetamiseks ning olukorrale reageerimiseks, ei tähenda see, et jälgimisseadmestikke võiks kasutada kõikjal kooli territooriumil.

Jälgimisseadmestike kasutamine on siiski lubatud vaid äärmuslikel juhtudel, kui muudel viisidel ei ole võimalik turvalisust tagada.¹¹

**Jälgimisseadmestik koolis
on lubatud vaid siis,
kui teisiti ei ole võimalik
turvalisust tagada**

⁸ Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (PGS) § 44 lõike 5.

⁹ IKS § 6.

¹⁰ IKS § 6 punkt 2.

¹¹ Euroopa andmekaitseasutuste ühise tööühema arvamus 2/2009 laste isikuandmete kaitse kohta, lk 15. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2009/wp160_et.pdf.

Kui alternatiivsete abinõudega oleks võimalik saavutada sama eesmärk (turvaline koolikeskkond), tuleb eelistada sellist andmetöötlust, mille kasutamine riivab isiku eraelu puutumatus vähimal määral.

Andmekaitse Inspeksioon leidis, et videovalve kasutamine klassiruumides ei ole põhjendatud, kuna

**Kaamera kasutamine
klassiruumis ei ole põhjendatud**

klassiruumis toimuva üle on kontrolli võimalik teostada näiteks õpetajal.

Õpetajapoolse kontrolli kasutamine on videovalvega võrreldes märksa vähem isikute (nii õppurite kui ka õpetaja enda) eraelu puutumatus riivav abinõu.

Kooli ümbruses, fuajees ja koridorides võib olla videovalve kasutamine põhjendatud,¹² kui esineb reaalne oht seal liikuvate inimeste turvalisusele ja muude vahenditega turvalisust tagada ei ole võimalik. Samuti liigub kooli sisse- ja väljapääsu juures mitte ainult õpilaskond, vaid ka mis tahes põhjustel kooli valdusi külastavad isikud.

Klassiruumides aga on õpilaste (samuti õpetajate ja teiste koolitöötajate) õigus eraelu puutumatusle ja õpetamise vabadus siiski kaalukamad kui vajadus pideva jälgimise järele. Klassiruumides segab videovalve mitte ainult õpilaste kõne- ja õppimisvabadust, vaid samuti õpetamisvabadust. Sama kehtib ka vaba aja veetmise alade, võimlate ja riietusruumide kohta, kus videovalve võib õigust eraelu puutumatusle rikkuda.¹³ Eelkirjeldatud seisukoht tugineb isiksuse arengu õigusele, mis on kõigil lastel. Nende arusaam vabadusest võib kujuneda ekslikuks, kui nad juba varajases nooruses arvavad, et pidev järelevalve videovalve süsteemi kaudu on normaalne.¹⁴

Avaliku teabe suunal

AS-i Eesti Ajalehed vaie Rahandusministeeriumi tegevuse peale, mille kohaselt keeldus Rahandusministeerium teabe väljastamisest. Septembris esitas AS Eesti Ajalehed Rahandusministeeriumile teabenõude, milles soovis tutvuda dokumendiregistris 20.09.2012

¹² Euroopa andmekaitseasutuste ühise töörühma arvamus 2/2009 laste isikuandmete kaitse kohta, lk 15. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2009/wp160_et.pdf.

¹³ Samas, lk 16.

¹⁴ Samas.

registreeritud ja väljasaadetud dokumendiga „Auditi lõpparuanne“. Rahandusministeerium leidis, et kuigi seaduse kohaselt on reeglina kõik auditi aruanded avalikud, siis antud juhul on tegu erandliku olukorraga. Nimelt oli auditile järgnevalt otsustatud käivitada eraldiseisev formaalne menetlusprotsess Euroopa Komisjoniga, mis ei liigitu tavapäraseks konsultatsiooniks ega auditi järeltegevuseks ning mille tulemus võib mõjutada ka auditiaruannet.

Andmekaitse Inspeksioon leidis, et kuna perioodi 2007-2013 struktuuritoetuste seaduse alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse [määrus nr 125](#) sätestab, et auditi lõpparuanded on avalikud, siis ei saa kogu aruannet tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks. Antud juhul oli Rahandusministeerium tunnistanud auditi lõpparuande asutusesiseseks kasutamiseks põhjusel, et teabe avalikuks tulek võib kahjustada välissuhtlemist ja tegemist on dokumendi kavandiga ja selle juurdekuuluvate dokumentidega.

Andmekaitse Inspeksioon leidis, et eelmärgitud alustel piirangute kehtestamine ei ole põhjendatud, kuna antud juhul on dokument koostatud Rahandusministeeriumi poolt ning edastatud Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusele (EAS), siis välissuhtlemist ei ole toimunud. Ka ei saa auditiaruande avalikustamine mõjutada Euroopa Komisjoni poolt tehtavat otsust, kuna Komisjon on oma otsustes sõltumatu ning aruanne kajastab EAS-i tegevust toetuste jagamisel. Seega ei ole käesoleval juhul tegemist dokumendiga, mis kahjustaks välissuhtlemist.

Kuigi EAS-il oli kavatsus pöörduda Euroopa Komisjoni poole, siis menetluse ajaks ei olnud veel ühtegi dokumenti selleks koostatud. Seega ei saa aruanne olla ka mingi dokumendi kavandi juurde kuuluv dokument, kui dokumenti ennast veel ei ole koostatud. Samuti on auditiaruande puhul tegemist allkirjastatud dokumendiga, mitte dokumendi kavandiga. Seega leidis inspeksioon, et auditiaruandele oli kehtestatud piirang ilma õigusliku aluseta.

AS-i Eesti Ajalehed vaie Sotsiaalkindlustusameti tegevuse peale, mille kohaselt ei täitnud Sotsiaalkindlustusamet teabenõuet. Aprillis esitas AS Eesti Ajalehed Sotsiaalkindlustusametile teabenõude soovides saada nimekirja isikutest, kellele ja millisest kuupäevast alates makstakse seisuga 01.04.2012 politseipensiooni.

Andmekaitse Inspeksioon leidis, et kuigi reeglina on teenistusülesandeid täitvate ametnike ees- ja perekonnanimed avalikud, ei tähenda see, et ka pärast teenistussuhte lõppemist peaksid need andmed avalikud olema.

Pensionil olev inimene ei täida avalikke ülesandeid, mistõttu puudub vajadus tema isikuandmete avalikustamiseks

Kui politseiametnike andmete avalikustamise eesmärk on võimaldada avalikkusel teostada kontrolli vahetu avalike ülesannete täitmise üle, siis pensionil olev isik ei täida aga enam avalikke ülesandeid, mistõttu puudub ka vajadus tema andmete avalikustamiseks. Teenistusülesandeid täitvate politseiametnike andmete avalikustamine on eesmärgipärane nende ametisoleku ajal, kuid pensionile jäädes kaotab selline andmetöötlus oma eesmärgi (võimaldada avalikkusel teostada kontrolli vahetu avalike ülesannete täitmise üle). Seetõttu ei ole pensionile jäänud endiste politseiametnike andmete avalikustamine kooskõlas ka IKS § 6 punktis 2 sätestatud isikuandmete töötlemise eesmärgikohasuse põhimõttega.

Varasemalt politseiametnikuna töötanud isikud ja praegused pensionärid ei täida avalikke ülesandeid ja seetõttu ei ole kuidagi avaliku huviga põhjendatav nende isikute privaatsusõigusesse sekkumine intensiivsemalt võrreldes teiste pensionäridega, kes ei ole varasemalt avalikus sektoris töötanud. Siiski on põhjendatud pensioniks makstavate summade kohta teabe avalikustamine isikustamata kujul, tagamaks avalikkuse kontrolli riigi eelarvevahendite kasutamise läbipaistvuse üle.

Eesti Ekspressi vaie Siseministeeriumi tegevuse peale. Septembris esitas AS Eesti Ajalehed poolt välja antava ajalehe Eesti Ekspress ajakirjanik Siseministeeriumile teabenõude, milles soovis tutvuda Siseministeeriumi kantsleri käskkirja ja Kaitsepolitseiameti poolt Siseministeeriumile edastatud kirjadega. Siseministeerium keeldus teabenõude täitmisest põhjusel, et soovitud dokumentidele on kehtestatud juurdepääsupiirang avaliku teabe seaduse § 35 lõige 1 punkti 19 ja riigisaladuse ja salastatud välisteabeseaduse (RSVS) § 11 lõike 3 alusel.

Eesti Ekspress leidis, et dokumentidega tutvumise mittevõimaldamine ei ole kooskõlas avaliku teabe seadusega. Väljaanne põhjendas, et avalikkuse kontroll toimub peamiselt ajakirjanduse kaudu, kelle üheks rolliks ongi olla avaliku võimu tegevuse kontrollijaks väljaspool avalikku võimu ennast. Vaides lisatakse, et on mõistetav, et teatud osa teabest peab olema piiratud ligipääsuga, kui riigi huvid seda nõuavad. Kuid ajakirjanduse ülesanne on kontrollida, kas riigiasutuse tegevuses ei ole mindud tegelike riigi ja ühiskonna huvide arvel mõne muu huvi eelistamise teed, mida varjatakse ligipääsupiiranguga riigi väidetavates huvides.

Dokument, mille vastu väljaanne huvi tundis, puudutas Siseministeeriumi ja Kaitsepolitseiameti vahelist kirjavahetust liiklusavariis hävinud sõiduki mahakandmise ja jäänuki kindlustusandjale üleandmise kohta.

RSVS-i säte, mille alusel dokumentidele juurdepääsupiirang kehtestati (avaliku teabe seaduse mõttes) räägib juhust, kui selle avalikuks tulek ei kahjusta Eesti Vabariigi julgeolekut ning kui selle teabe avalikuks tulek kahjustaks riigi välissuhtlemist või teabevaldaja seadusest tulenevate ülesannete

täitmist.¹⁵ Sama sätte nõuab, et juurdepääsu piiramine sellele teabele peab olema ette nähtud eraõigusliku isiku, välisriigi või rahvusvahelise organisatsiooniga sõlmitud lepingus.

Vaide esitaja oli seisukohal, et Eesti riigiasutusele kuulunud avariilise sõiduki kindlustusandjale üleandmise tingimused ei saa kahjustada Eesti riigi välissuhtlemist või Siseministeriumi või Kaitsepolitsei ameti seadusest tulenevate ülesannete täitmist.

Siseministerium tõi dokumentidele juurdepääsupiirangu seadmise aluseks RSVS § 11 lg 3, mis viitab omakorda sama seaduse rohketele teistele alustele.

Siseministeriumi seisukoht on, et julgeolekuasutuses kasutusel olevad sõidukid on valdavas enamuses kasutatavad jälitustoimingute ja teabehanketoimingute läbiviimiseks ja seetõttu on kõik Kaitsepolitsei ameti valduses olevad sõidukite andmetega seonduv riigisaladus. Siseministerium mõõnab, et kuna avariilise sõiduki mahakandmisel sõidukit enam ei kasutata, siis puudub edaspidiselt vajadus kaitsta sõidukitega olevat teavet riigisaladuse tasemel, kuid kindlasti on vajalik sõidukiga kaasnevale teabele seada juurdepääsupiirang avaliku teabe seaduse mõttes. Vastasel korral on ohus varasemalt läbiviidud julgeolekuoperatsioonid või jälitustoimingud, milles konkreetset sõidukit kasutati.

Inspeksioon nõustus Siseministeriumiga osas, et RSVS annab õiguse ülalnimetatud juhtudel tunnistada teave asutusesiseseks kasutamiseks, kui teave ei ole käsitletav riigisaladusena. Kuid kuna paragrahv viitab paljudele alustele ja seetõttu ei ole võimalik aru saada, millisel konkreetset alusel on piirang seatud, ei ole sätte (RSVS §11 lg 3) üksi piirangu alusena aktsepteeritav. Siseministeriumil oleks tulnud teabenõude täitmisest keeldumisel põhjendada, et millisel konkreetset alusel on juurdepääsu piirang seatud.

Lähtudes asjaolust, et Kaitsepolitsei ameti sõidukeid kasutatakse ka jälitustoimingute ja teabehanketoimingute läbiviimiseks, on Andmekaitse Inspeksioon seisukohal, et andmed sõiduki kohta ei kuulu avalikustamisele (auto mark, registreerimisnumber, tehasetähis jms), samuti mitte täpsed liiklusõnnetusega seotud asjaolud.

Küll ei saa aga Andmekaitse Inspeksioon nõustuda teabevaldaja seisukohaga, et juurdepääsupiirang kohaldub kõigile dokumentidele täies ulatuses, sh teabele, mis kajastab sõiduki maksumust, jääkväärtust või kindlustuse poolt hüvitatud kahju suurust jms.

**Juurdepääsupiiranguta
dokumendi osa tuleb
teabenõudjale väljastada**

¹⁵ Paragrahv tervikuna käsitleb riigisaladuseks olevat teavet, kuid teatud asjaolude äralangemisel võib teabele seada juurdepääsupiirang avaliku teabe seaduse tähenduses.

Andmekaitse Inspeksioon on seisukohal, et teabenõudja poolt soovitud dokumendid ei sisalda täies mahus teavet, mis kahjustaks asutuste seadusest tulenevate ülesannete täitmist, seega saab piirangu kehtestada üksnes selle osale dokumendist, mis vastavat teavet sisaldab. Teabenõude korras tuleb teave, millele piirangud ei kehti, väljastada.

Andmekaitse Inspeksioon rahuldab Eesti Ajalehed AS-i vaide osaliselt ja tegi Siseministeriumile [ettekirjutuse](#) väljastada teabenõudjale dokumendid osas, millele juurdepääsupiirangud ei laiene.

Riigikogu liikme vaie Haridus- ja Teadusministeriumi tegevuse peale, mille kohaselt on ministerium jätnud teabenõude täitmata. Vaide kohaselt esitas isik 03.10.2012 Riigikogu liikmena Haridus- ja Teadusministeriumile teabenõude, paludes väljastada ministeriumi valduses olevad venekeelsete gümnaasiumide direktorite vastused kuuele Haridus- ja Teadusministeriumi poolt esitatud küsimusele. Teabenõue oli saadetud Riigikogu liikme kirjalangil ning ka pöördumisele oli isik alla kirjutanud Riigikogu liikmena. Teabe nõudmist põhjendas vaide esitaja parlamentaarse kontrolli teostamise vajadusega.

Andmekaitse Inspeksioon leidis, et Riigikogu liige ei saa parlamentaarse kontrolli teostamiseks küsida teavet avaliku teabe seaduses sätestatud korras. Riigikogu liikme õigus saada teavet tuleneb Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse (RKKTS) §-st 147, mitte avaliku teabe seadusest.

RKKTS § 147 lõike 1 kohaselt võib Riigikogu liige esitada kirjalikult küsimuse Vabariigi Valitsusele või selle liikmele, Eesti Panga Nõukogu esimehele, Eesti Panga presidendile, riigikontrolörile ja õiguskantslerile selle organi või ametiisiku võimkonda kuuluva üksikküsimuse kohta teabe saamiseks. Konkreetsel juhul esitas Riigikogu liige küsimuse teabe saamiseks Haridus- ja Teadusministeriumile, st haridus- ja teadusministrile, kes on Vabariigi Valitsuse liige Vabariigi Valitsuse seaduse § 3 lõike 1 punkti 2 kohaselt.

Kui isik küsib Riigikogu liikmena Vabariigi Valitsuse liikmelt (mistahes ministrilt) teavet, ei saa sellist pöördumist käsitleda teabenõudena avaliku teabe seaduse tähenduses. Inspeksioonil puudub järelevalvepädevus tagamaks parlamentaarse kontrolli teostamist täidesaatva riigivõimu üle. Andmekaitse Inspeksiooni otsus on kohtus vaidlustatud ja otsus langetatakse 2013 aasta kevadel.

Otseturustamine

Suurem osa otseturustusega seotud kaebusi on esitatud seoses elektrooniliste kontaktandmete nõusolekuta kasutamisega otseturustuses. Seetõttu on inspeksioon pidanud otseturustajate tähelepanu juhtima nõudele, mille kohaselt on füüsilise isiku elektrooniliste kontaktandmete kasutamine otseturustuseks lubatud vaid tema eelneval nõusolekul. Paaril korral on inspeksioon

tähelepanu juhtinud ka otseturustuslikule teatele esitatavatele nõuetele, sh tingimusele, mille kohaselt peab teates olema informatsioon, kuidas isik saaks edasisi otseturustuslikke teateid vältida.

Näiteks saabus inspeksioonile kaebus, mille kohaselt hoolimata teates viidatud hüperlingile vajutamisest jätkus otseturustuslike teadete edastamine. Järelevalvemenetluse raames tuvastas inspeksioon, et kuigi ettevõtja, kelle tooteid reklaamiti, filiaal asub Eestis, toimub otseturustuslike teadete saatmine Lätis asuva ettevõtja peakontori poolt. Et elektroonilise side seadus ja isikuandmete kaitse seadus, mis sätestavad nõuded elektrooniliste kontaktandmete kasutamisele otseturustuseks, kehtivad üksnes Eesti Vabariigi jurisdiktsiooni all oleva territooriumi piires, tuli inspeksioonil järelevalvemenetlus lõpetada. Vaatamata eeltoodule pöördus inspeksioon Läti andmekaitseasutuse poole ja juhtis tähelepanu otseturustaja käitumisele, sest Euroopa Liidu riikidele kehtivad ühtsed üldised nõuded elektrooniliste kontaktandmete kasutamiseks otseturustuseks. Hea koostöö tõttu Läti andmekaitseasutusega sai inspeksioon peagi vastuse, et kaebaja isik oli tõepoolest nõudnud oma andmete kustutamist ettevõtte andmebaasist, kuid oli neid edasi saanud tehnilise vea tõttu.

Oktoobris tegime AS Eesti Energiale soovitus seoses elektrilepingu tüüptingimustega osaga, mis reguleerib isikuandmete töötlemist otseturustuslikul eesmärgil. Soovitasime ettevõttel üle vaadata lepingute tüüptingimused selgitades järgmist: otseturustus ei ole pelgalt reklaamteadete saatmine, vaid ka näiteks kliendiandmete kasutamine rahulolu uuringuks, olles üks paljudest otseturustuse väljendusvormidest, mis läbi püütakse edendada kaupade ja teenuste pakkumist.

Kliendile tuleb võimaldada otseturustusest loobumist kliendiandmete esmase kogumise ajal, aga ka igal edaspidisel korral, kui kliendi elektroonilisi kontaktandmeid kasutatakse.

Kuigi Eesti Energia AS võib kliendi kontaktandmeid töödelda lepingu eesmärgi – elektrienergiaga varustamise teenuse osutamise – piires ilma kliendi nõusolekuta, on otseturustus oma olemuselt eraldiseisev andmetöötlemise eesmärk ning sellest tulenevalt on seadusandja kehtestanud elektrooniliste kontaktandmete kasutamiseks otseturustuseks erinõuded.

Inspeksioon saab kaebusi ja märgukirju teemal, et ettevõtte, olles sõlminud lepingu mõne teenuse osutamiseks, saadab kas reklaami või rahulolu küsitlusi ilma, et selles oleks lepingu sõlmimisel kokku lepitud. Tüüptingimused on lepingu selline

osa, mille osas inimesel puudub võimalus kaasa rääkida ja neid mõjutada. Otseturustusest aga inimene peab saama keelduda.

**Ettevõtte ei tohi nõustumist
otseturustusega inimese eest
lepingus ära otsustada –
klient peab saama seda valida**

Ettevõttele, kes saadavad oma kliendi e-posti kaudu reklaamteateid, peab olema selleks kliendi nõusolek. Kliendi nõusolek otseturustuseks peab olema lepingus võetud eraldi tüüptingimustest, sest isikuandmete kasutamise nõusolekut peab saama alati tagasi võtta. Ettevõtte ei tohi kliendi nõustumist otseturustusega kirjutada tüüptingimuste sisse nii, et ta otseturustusega nõustumise ise kliendi eest ära otsustab. Seda peab klient saama valida.

Olukorradeks, kus müüja saab ostja elektroonilised kontaktandmed (näiteks e-posti aadressi, telefoninumbri) oma toote või teenuse müügi raames, on ette nähtud erandid. Sellisel juhul võib otseturustaja kasutada ostja kontaktandmeid ka ilma eelneva nõusolekuta samasuguste toodete või teenuste otseturustuseks, kuid üksnes eeldusel, et ostjale antakse tema kontaktandmete esmase kogumise ajal ning igas eraldiseisvas talle saadetavas sõnumis võimalus keelata oma kontaktandmete kasutamine otseturustuseks.^[1] Juhul, kui isik keelab kontaktandmete esmase kogumise ajal oma kontaktandmete kasutamise otseturustuseks, siis ei ole selle isiku kontaktandmete kasutamine otseturustuseks lubatud. Sealjuures tuleb arvestada, et nn eelneva kliendisuhete puhul antud nõusolek oma kontaktandmete kasutamiseks kehtib üksnes sama otseturustaja samalaadsete toodete või teenuste otseturustuseks. Samalaadsete toodete otseturustusega on tegemist näiteks juhul, kui inimene ostab rõivapoes kleidi, siis võib talle see sama pood saata pakkumisi uute kleitide, aga ka seelikute, pükste, kampsunite jne kohta. Kui kleidi ostnud isikule saadetakse pakkumisi pesumasinate või autode kohta, siis ei ole enam tegemist samalaadsete toodete otseturustusega.^[2]

Avaldasime juhise. 2012. aastal avaldas Andmekaitse Inspeksioon abistava juhise [Elektrooniliste kontaktandmete kasutamine otseturustuses](#), mille tulemusel peaksid otseturustajad olema teadlikumad elektrooniliste kontaktandmete kasutamise tingimustest ning otseturustuslike teadete saajad peaksid oskama oma õigusi senisest tõhusamalt kaitsta. Juhise kohta loe ettekande osast 2.2.

5. AUDIITOR JA LOAANDJA

Audiitori rollis kontrollime seaduse täitmist nii kaebuse põhjal kui omal algatusel, mille käigus teostame kohapealseid auditeid ja kontrollkäike. Auditid ja seired on oma loomult suurema hõlmavusega ja süsteemsed kontrollid. Auditite ja seirete läbiviimise vajaduse tuletame põhjendatud kahtlusest, et näiteks vaid kitsa kaebuses väljatoodud rikkumisaspekti kontrollimisest on vähe ja, et valdkond või infosüsteem vajab põhjalikumalt läbi valgustamist.

Vastavus- ja valmidusauditeid teostame rahvusvaheliselt tunnustatud meetodika [Isikuandmete kaitse auditi läbiviimise juhend](#) järgi, mis võimaldab suures ja/või tundlikus andmekogus isikuandmete töötlemisest saada laiaulatuslikku ülevaadet. Samalaadne töö toimub ka rahvusvahelisel tasandil, kui auditeerimise all on piiriülesed andmekogud.

Võrdlevad seired toimuvad enne seiret kindlaks määratud aspektide üle, nt palgaandmete esitamine asutuse lehel. Teabe kogumise allikana kasutame kas välja saadetud ühetaolist küsimustikku või seiratava võrgulehte.

Loandja roll hõlmab delikaatsete isikuandmete töötlemise registreerimist; avaliku sektori andmekogude kooskõlastamist; teadusuuringuteks, mis tehakse ilma uuritavate käest nõusolekut võtmata ning isikuandmete edastamiseks ebapiisava andmekaitse tasemega riiki.

**2012 aasta: 4 seiret, 7 auditit,
13 teadusuuringute luba,
432 delikaatsete isikuandmete
töötlemise registreerimist,
76 andmekogu menetlust ja
7 luba andmeedastuseks
kolmandatesse riikidesse**

2012. aastal teostas inspeksioon 4 seiret ja 7 vastavusauditit. Ilma andmesubjekti nõusolekuta isikuandmete töötlemiseks teadusuuringute raames, andsime loa 13 korral.

Delikaatsete isikuandmete töötlemist registreeriti 432-l korral. Riiklike andmekogude kooskõlastusmenetlusi oli 76, millest andmekogu asutamise kavatsuse kooskõlastusi

andsime 31 ja keeldusime 11 korral ning andmekogu kasutuselevõtu kooskõlastusi andsime 17-l juhul ning keeldumisi 3 korral. Isikuandmete edastamiseks ebapiisava andmekaitse tasemega riiki andsime 7 luba.

Seired

Valgusfoori seire ehk ülevaade avaliku sektori veebilehtede olukorrast. Seire läbiviimise eesmärk oli vaadelda, kas ja kuidas on avaliku sektori asutuse veebilehtedel esitatud avalik teave. Vaadati, kas avaliku teabe seadusega ettenähtud informatsioon on kodulehel leitav ning kas teave on kodanikule leitav ka kasutajasõbralikul moel.

Inspektsiooni ametnikud uurisid 46 riigiasutuse läbipaistvust ehk vaadati, kui palju ja selgelt jagavad ministriumide ja ametite-

**Hindasime ametiasutuste veebilehti
valgusfoori värvidega**

inspektsioonide kodulehed avalikku infot ning kui korras on nende dokumendiregistrid.

Et lehti oleks võimalik samadel alustel võrrelda, töötati välja 10 kriteeriumit, mida veebilehtede puhul vaadati:

- Veebilehe kasutamise ja teabe leidmise lihtsust;
- Teabe olemasolu asutuse töötaja ja vastuvõtu korralduse kohta;
- Ametnike kontaktteabe ja ametijuhendite olemasolu;
- Palgaandmete olemasolu (3 aasta ulatuses);
- Üldkasuliku ja/või uudisteabe olemasolu;
- Teave asutuse poole pöördumise kohta (kontaktid ja võimalus võrgulehe kaudu teabenõuet esitada);
- Asutuse tööd reguleerivate õigusaktide leitavust;
- Kasutajasõbralikku teavet isikuandmete töötlemise kohta (privaatsuspoliitika);
- Juurdepääsupiiranguta e-kirjadele juurdepääsu võimaldamine dokumendiregistri kaudu;
- Juurdepääsupiiranguga dokumentidel AK märke olemasolu koos aluse ja piirangu ajaga.

Seire tulemustega võib inspektsioon rahule jääda, punast foorituld ei pälvinud ükski avaliku sektori asutus. Mõne aastaga on asutuste veebide olukord oluliselt paremaks muutunud, näiteks ei juhtu enam, et asutusel ei ole üldse avalikku dokumendiregistrit. Puudused, mis seire ilmsiks tõi, on lihtsasti kõrvaldatavad ja iga asutus sai ülevaate just nende lehe kohta käivatest puudustest. Seire detailsete [tulemustega](#) saab tutvuda Andmekaitse Inspektsiooni võrgulehel.

Elektroniliste õppeinfosüsteemide seire. Andmekaitse Inspektsioon seiras elektroonilisi õppeinfosüsteeme. Valisime välja neli suuremat haridusasutust, mis kasutasid erinevaid elektroonilisi õppeinfosüsteeme. Kontrolliti õppeasutuste elektrooniliste õppeinfosüsteemide vastavust isikuandmete kaitse seaduses sätestatud nõuetele.

Seiratavad asutused ja elektroonilised õppeinfosüsteemid olid:

- OÜ EBS Education õppeinfosüsteem **ÕIS**;
- Tallinna Inglise Kolledž õppeinfosüsteem **Stuudium**;
- Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool, õppeinfosüsteem **siseveeb**;
- Koolitööde Aktsiaselts, mis pakub teenusena elektroonilist õppeinfosüsteemi **eKool**.

Teemad, mille osas õppeasutusi küsitleti olid elektroonilisele õppeinfosüsteemile juurdepääs, turvanõuetele vastavus, infosüsteemi kasutajate logide mahajäämine, erinevate päringute logid, andmete edastamine kolmandatele isikutele, varukoopiate tegemine, kasutusjuhend ja süsteemi dokumentatsioon ja isikute loetelu kelle isikuandmed süsteem töötleb.

Seirasime elektroonilisi õppeinfosüsteeme

Pärast selgitustega tutvumist, tegi inspeksioon kõikides asutustes ka kohapealse kontrolli.

Inspeksioon on tulemustega rahul: Kõik neli kasutusel olevat elektroonilist õppeinfosüsteemi vastasid isikuandmete kaitse seaduses kehtestatud nõuetele. Märkusi seiratud infosüsteemide kohta ei tehtud.

Elektrooniliste õppeinfosüsteemide temalise seire kokkuvõtte koostas inspeksiooni nõunik Silver Sarapuu.

Võlaandmete avaldamine internetis. Andmekaitse Inspeksioon viis inkasso - ja krediidiinfo teenust pakkuvate ettevõtete hulgas läbi seire kontrollides, kas eraisikutest võlglaste andmete avaldamine ettevõtte kodulehel toimub seaduslikult.

Seire käigus kontrolliti kuuekümmet kuue (66) ettevõtte kodulehekülge, millest kaheistkümmel (12) oli avalikustatud eraisikutest võlglaste nimed ja enamasti ka sünniajad.

**Seire: vaid 2 ettevõtte võrgulehel
avaldati võlaandmeid
seaduslikul viisil**

Vaid kahe ettevõtte – Krediidinfo AS ja Julianus Inkasso OÜ - võrgulehel oli eraisikutest võlglaste võlaandmete avaldamine kooskõlas isikuandmete kaitse seadusega.

Järeltegevusena algatasime 12 ettevõtte suhtes omaalgatusliku järelevalvemenetluse, mille käigus uurisime, kas ettevõtetel oli selliseks võlglaste isikuandmete avaldamiseks võlgniku nõusolek. Viie ettevõtte puhul lõpetasime järelevalve ettekirjutusega, sest selgus, et nõuetekohane võlgniku nõusolek puudus, kohustades neid eemaldama eraisikute nimekirjad kodulehelt. Teised ebaseaduslikult andmeid avalikustanud ettevõtted lõpetasid rikkumise vabatahtlikult pärast sellekohast inspeksiooni soovitusi.

Inkasso- ja krediidiinfo teenuse osutajate hulgas on levinud praktika, et eraisikutest võlgnike nimed ja sünniajad avalikustatakse internetis. Selline võlgnike nimekirja avalikustamine internetis on seaduslik vaid juhul, kui igalt võlgnikult on võetud sellekohane nõusolek. Isiku maksehäireandmete avaldamise eesmärgiks on võimaldada finantsasutustel, äriettevõtetel ning eraisikutel hinnata teise lepingupoole usaldusväärsust lepinguliste suhete täitmisel, mitte anda teavet tervele ühiskonnale makseraskustesse sattunud inimeste kohta. Seepärast on eraisikutest võlglaste nimede avaldamine, kõigile vabalt kättesaadaval internetilehel, ilma inimese nõusolekuta keelatud. Isikute kaitset halbade tehingute tegemise eest loetakse kaalukamaks kui võlgniku eraelu kaitset, seepärast näeb seadus ette võimaluse, õigustatud huvi korral, võlainfot saada. Võlaandmete edastamine on lubatud üksnes isikuile, kellel on andmetele juurdepääsuks õigustatud huvi. Andmete edastaja peab sellise isiku õigustatud huvi tuvastama ning kontrollima andmete õigsust. Samuti tuleb andmete edastamine registreerida. Seaduslik viis krediidiinfo teenuse osutamiseks on luua identifitseerimissüsteem inimeste tarvis, kes soovivad teha võlaandmete andmebaasi päringu. Andmekaitse Inspeksioon tegi ettekirjutuse viiele inkasso- ja krediidiinfo teenust pakkuvale ettevõttele, kohustades neid eemaldama eraisikute nimekirjad kodulehelt.

Võlaandmete avaldamise seire kokkuvõtte koostas
inspeksiooni vaneminspektor Helina-Aleksandra Lettens

Elektrimüüjate kodulehtedel kliendiandmete tuvastamine. Detsembris tegi inspeksioon seire seitsme elektrimüüja kodulehel, kontrollimaks kliendiandmete töötlemise turvalisust. Seire tulemuse hindasime rahuldavaks. Kõikide elektriturul hinnapaketid avanud ettevõtete kodulehtede iseteeninduskeskkondades kasutatakse isikute tuvastamiseks ID-kaarti või pangalinki. Ühe ettevõtte puhul sõlmitakse leping füüsiliselt müüja juures inimese esitatud taotluse või volituse alusel.

Kuna andmetöötleja vastutab ka andmete kvaliteedi eest, et ei esitataks nn libaandmeid, siis arvestades, et isikuandmed ei pruugi olla õiged, peab andmete kasutamise võimaluse sulgema.

Seire sai alguse avalikkuses teatavaks saanud ja ettevõttega Energia 220 OÜ-ga seotud juhtumist, kelle puhul oli kuni juhtumini võimalik sõlmida elektrilepingut teades vaid isiku nime ja isikukoodi. Andmekaitse Inspeksiooni seire ajaks oli ettevõtte viidatud võimaluse sulgenud, mis vastab isikuandmete töötlemise nõuetele.

Iga teenusepakkuja peab enne isikuandmete töötlemise alustamist veenduma, et isiku tuvastamiseks oleks valitud piisavalt turvaline

**Inimestele kohustusi kaasatoovad
toimingud peavad põhinema piisavalt
usaldusväärsetel lahendustel**

moodus. Nime ja isikukoodi põhine isikutuvastus võib sobida kiireteks ja väheolulisteks

andmevahetusteks, kuid inimesele kohustusi kaasatoovad toimingud peavad põhinema piisavalt usaldusväärsetel lahendustel.

Vastavusauditid

2012. a viis Andmekaitse Inspeksioon vastavusauditid läbi Tervise Arengu Instituudis, Eesti Interneti SA-s, Eesti Haigekassa, Viljandi Maavalitsuses, Narva Linnavalitsuses, Päästeametis ja Ravimiametis.

Eesti Interneti SA-d ajendas auditeerima ETV saates „Pealtnägija“ avaldatud info, mille kohaselt oli võimalik registripidaja kaudu pääseda ligi Eesti domeeniomanike andmebaasile. Ülejäänud olid plaanilised auditid.

Auditi eesmärk on esmajärjekorras kontrollida, kas isikuandmete kaitseks rakendatavad turvameetmed on kooskõlas isikuandmete kaitse seadusega. Seejärel kontrollime, kas asutuses kehtestatud isikuandmete kaitse poliitika ja protseduureeglid on ka tegelikult organisatsioonis kasutusel.

Auditi käigus intervjueriti asutuse töötajaid, tutvuti isikuandmete kaitse ja infoturbe alase dokumentatsiooniga, kontrolliti infosüsteemide turvalisust ja infosüsteemi teenuste kättesaadavust, jälgiti tööprotsesse, vaadeldi infosüsteemi kasutajatoe korraldust ning isikuandmete töötlemise paika ja tingimusi.

Viljandi Maavalitsuse ja Ravimiameti isikuandmete kaitse korralduses puudusi ei tuvastatud. Tervise Arengu Instituudile ja Haigekassale tegime mõned soovitusel.

Eesti Interneti SA-le tegi Inspeksioon edaspidiste andmelekete vältimiseks ettekirjutuse turvameetmete parendamiseks. Lisaks planeerib Inspeksioon 2013. a I poolaastal läbi viia järelevalve registripidajate üle, kontrollimaks nendepoolset isikuandmete kaitse nõuete täitmist.

Päästeametis tuvastasime puudujäägid ISKE¹⁶ juurutamises. Tegime Päästeametile korralduse esitada meile kava ISKE juurutamise tegevuskava kohta 2013. a koos tähtaegadega. Järelevalvet Päästeametis ISKE rakendamise üle jätkame seega 2013. a.

---

¹⁶ ISKE on infosüsteemide kolmeastmeline etalonturbe süsteem. ISKE väljatöötamisel ja arendamisel on aluseks võetud Saksamaa BSI (saksa k. *Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik*, inglise k. *Federal Office for Information Security*) avaldatav infoturbe standard – IT Baseline Protection Manual (saksa k. *IT-Grundschutz*). Allikas: Riigi Infosüsteemi ameti koduleht: <https://www.ria.ee/iske/>

Suurimad probleemid esinesid Narva Linnavalitsuses. Soovisime Narva Linnavalitsuselt turvameetmetega seonduvat dokumentatsiooni. Paraku aga esitas Narva Linnavalitsus puudulikud dokumendid ning Andmekaitse Inspeksioon esitas seepeale täpsustava järelepärimise. Vastuses teatas Narva Linnavalitsus, et kahjuks uusi dokumente pole esitada. Andmekaitse Inspeksioon otsustas, jätkata järelevalvet 2013 I poolaastal.

Muud auditeerivad tegevused

Kindlustussektoris isikuandmete töötlemine

Eesti Kindlustusseltside Liit (EKSL) on alustanud kindlustusvaldkonnas tegutsejatele isikuandmete töötlemise kohta ühtse abimaterjali loomist. EKSL kaasas selle dokumendi koostamisse ka Andmekaitse Inspeksiooni. Toimunud on 5 kohtumist ja detsembri algul sai valmis ka soovitusliku juhise projekt. Koostöö jätkub 2013 aasta esimesel poolel, sest mitmed osad juhisest, näiteks kolmandate isikute andmete töötlemine, andmete töötlemine kahjukäsitluses ning veel teisedki osad, vajavad täiendavaid arutelusid ja koostööd.

Liikluskindlustuse register

Juulis toimus kohtumine MTÜ Eesti Liikluskindlustuse Fondi (LKF) esindajatega, arutamaks koostööd väärkasutustest teavitamise osas ja Andmekaitse Inspeksiooni vastava järelevalve ettevalmistamiseks. Seejärel viisime läbi Liikluskindlustuse registri kasutuse üle järelevalve. Järelevalve käigus kontrolliti, millisel õiguslikul alusel on registrile juurdepääs loodud, millised andmed registrisse sisestatakse, kuidas toimub käesoleval ajal LKF-i poolt registris andmete töötlemise osas järelevalve läbiviimine ning väärkasutamise tuvastamine. Järelevalve jätkub 2013. aastal.

Politsei- ja Piirivalveameti andmekogud

Alapeatüki koostasid inspeksiooni vaneminspektor Küllike Põlma ja järelevalvedirektor Andres Ojaver

2009. aastast alates on inspeksioon pööranud kõrgendatud tähelepanu politsei andmekogu POLIS korrastamisele ning selle kasutamise kontrollimisele. Ka möödunud aastal jätkus mõlemal suunal aktiivne töö ning samuti koostöö Politsei- ja Piirivalveametiga. Viimane väärrib kindlasti äramärkimist, sest just koostöö on tugevalt aidanud kaasa isikuandmete kaitse tagamisele politseivaldkonnas.

Millised on olnud läbivad probleemid? Ametnike tasandil on aeg-ajalt tulnud siiski ette juhtumeid, kus politseiametnik on kasutanud talle ametikohustuste täitmiseks ette nähtud juurdepääse isiklikus huvis. Osadel juhtudel on selline tegevus kantud pere- ja suhteprobleemide lahendamistest. Võib arvata, et emotsioonid on siis kõrged ja ei anta aru, et igast tegevusest infosüsteemis jääb jälg, mida

ka regulaarselt kontrollitakse. Samuti on kasutatud infosüsteemile ligipääsu näiteks sõiduki ostmisel või sõbra palvel.

**Politseiametnik tegi ebaseaduslikke päringuid
42 inimese kohta**

Väärtegude kaupa on väga erinev ka sooritatud päringute arv, olles mõnel juhul mahus 2-3 päringut, kuid ühel juhul oli ametnik ilma

õigusliku aluseta pärinud koguni 42 isiku kohta. Sellest sõltuvalt on erinevad ka Inspektsiooni poolt määratud rahatrahvid jäädes 2012. aastal vahemikku 20 kuni 200 eurot.

Võrreldes kolme aasta tagusega on infosüsteemi väärkasutamine vähenenud. Inspektsioon on algusest peale võtnud niivõrd tundliku infosüsteemi osas nulltolerantsi hoiaku, mis tähendab, et igasugune vääriti kasutamine toob kaasa ka väärteomenetluse läbiviimise. 2012. aastal viisime läbi 4 väärteomenetlust, mis olid seotud politsei infosüsteemi POLIS väärkasutamisega. Võrdluseks, et 2010. aastal oli see arv 3 korda suurem.

Teavitustöö, koostöö ja järelevalve selles valdkonnas jätkub ka edaspidi, sest suure organisatsiooni mahukas ning tundlikke andmeid sisaldav andmekogu ei tohiks järelevalveasutuse luubi alt välja jääda ka siis, kui statistika seda justkui lubaks.

Jätkus ka tihe koostöö Politsei- ja Piirivalveameti ning Siseministeriumi Infotehnoloogia- ja Arenduskeskusega (SMIT), tagamaks politseivaldkonna infosüsteemide jätkuvat arengut ning riskide maandamist isikuandmete kaitsel. Süsteeme on aastate lõikes pidevalt täiustatud ja nii ka möödunud aastal. Inspektsioon on tihedalt kontaktis nimetatud asutustega, et tagada tehniliste lahenduste ja arenduste väljatöötamisel ja rakendamisel inimeste privaatsusõigustega arvestamine.

Schengeni andmekaitse hindamine

Möödunud aasta olulisim koostöö proovikivi Politsei- ja Piirivalveameti ning Andmekaitse Inspektsiooni vahel oli kahtlemata Schengeni hindamiskomitee vastuvõtmine. Selle eduka läbimise aluseks oli olulise tähtsusega ka Välisministeriumi ja Siseministeriumi panus oma vastutusvaldkondades. Hindamissioone oli mitu, ning ühe eesmärgiks oli hinnata isikuandmete kaitse taset ja Schengeni konventsioonile vastavust Eestis.

Selleks tuli koordineerida missiooni läbiviimist, ametnike teadlikkuse tõstmist ja seadusandluse ülevaatamist. Koostöö Politsei- ja Piirivalveameti teabeturbürooga ja Keskkriminaalpolitseiga kui Schengeni kontaktpunktiga

**Eesti läbis edukalt
Schengeni andmekaitse
hindamise**

Eestis oli väga tõhus ja nii jõuti ka püstitatud eesmärgini. Schengeni hindamine läbiti oluliste märkusteta ning lõppraporti vastuvõtmisel toodi eraldi välja Eesti hea isikuandmete kaitse korraldus ja asutustevaheline koostöö.

Loamenetlused

Teadusuuringute load

Alapeatüki koostas inspeksiooni nõunik Silver Sarapuu

2012. aastal andsime erinevatele teadusuuringu teostamise taotlustele 13-l korral nõusoleku. Teadusuuringute taotlused olid koostatud korrektselt ja pärast mõningast konsultatsiooni, said kõik taotlejad küsitud või mõnevõrra muudetud (tavaliselt konkretiseeritud) osas andmetele juurdepääsu loa.

Isikuandmete kaitse seadusest (§-st 16 lg 3) tulenevalt võib teadusuuringu või riikliku statistika vajadusteks isikuandmeid ilma andmeomanike loata töödelda, kui töötleja on isikuandmete kaitseks võtnud kasutusele piisavad organisatsioonilised, füüsilised ja infotehnilised turvameetmed. Delikaatsete isikuandmete puhul peab andmete töötlemine olema registreeritud Andmekaitse Inspeksioonis ning kolmanda tingimusena näeb seadus ette, et inspeksioon on enne andmetöötlusega alustamist kontrollinud andmetöötlejapoolset turvanõuete täitmist.

Näiteks mais andis inspeksioon loa Maaülikooli põllumajandus- ja keskkonnainstituudi Linna- ja tööstusmaastike korralduse eriala üliõpilasele. Soovitud andmed pärinesid Torma Vallavalitsuselt ning Riigiarhiivi Rakvere osakonnalt ning magistritöö valdkonnaks on väikelinnade ja põllumajandusliku taustaga kohalike keskuste kujunemine.

Oktoobris andsime loa Põhja-Eesti Regionaalhaigla (PERH) seotult uuringuga „2011. PERH-is intensiivravis olnud patsientide elulemusnäitajad“ ning samal kuul sai loa ka Tallinna Ülikooli Eesti Demograafia Instituut teadusuuringus „Eesti hariduse Infosüsteemi andmete kasutamine TLÜ EDI teadusprojektides“. Uuringu raames olnud projekte oli 3: „Eesti rahvastikuareng: põhisuundumused, tegurid ja ühiskonnamõju“; „Uued rahvastikuteabe allikad: registripõhise analüüsi pilootuuring Eestis“ ning „Rahvastiku- ja sotsiaalandmete analüüsikeskkonna arendamine“.

Tallinna Ülikooli Ajaloo Instituudi doktorant sai isikuandmete kasutamiseks loa, et viia läbi uurimus seonduvalt üldhariduskoolides ajalooõpet ja selle muutusi käsitleval teemal.

Detsembris sai andmesubjektide nõusolekuta isikuandmete töötlemiseks loa SA Tartu Ülikooli kliinikum seotult uurimusega „Kehavälise viljastamise mõju lapse tervisele“.

Delikaatsete isikuandmete töötlemise registreerimine

Alapeatüki koostas inspeksiooni vanemspetsialist Lea Meier

Delikaatsete isikuandmete töötlemiseks peab selle [registreerima](#) Andmekaitse Inspeksioonis või teatama inspeksioonile [isikuandmete kaitse eest vastutava isiku](#). Alles sellest hetkest tekib õigus töödelda delikaatseid isikuandmeid (IKS § 27 lg 4). Registreerimisel esitatakse muuhulgas inspeksioonile hindamiseks isikuandmete turvameetmete üksikasjalik kirjeldus (IKS § 28 lg 2 p 10). Taotluse saab esitada Andmekaitse Inspeksiooni võrgulehe kaudu otse DIAT-registrisse ning registreerimise otsus toimetatakse vastutavale töötlejale sama keskkonna kaudu kätte.

2012. aastal registreeriti delikaatsete isikuandmete töötlemine 432-l korral, muudatusteks pöördui 58 korda ning delikaatsete isikuandmete töötlemise lõpetamisest teatati 13 korral. Isikuandmete kaitse eest vastutavate isikute määramisest teavitati meid 141-l korral.

Delikaatsete isikuandmete töötlemise registreerimiskohustuse täitmiseks tegime 2012. a 130 ettekirjutust.

Andmekogude asutamise ja ümberkorraldamise kooskõlastamine

kokkuvõtte koostas inspeksiooni õigusnõunik Maris Juha

Avaliku teabe seaduse § 43³ lõike 3 kohaselt kooskõlastab Andmekaitse Inspeksioon avaliku sektori andmekogude dokumentatsiooni, kui toimub andmekogu asutamine, kasutusele võtmine, andmekogusse kogutavate andmete koosseisu muutmine või andmekogu lõpetamine. Kooskõlastamine toimub ühises võrgupõhises kooskõlastussüsteemis - [Riigi infosüsteemi haldussüsteemis](#) (RIHA).

2012. a olime kaasatud kooskõlastusmenetlusse 76-l korral, andmekogu asutamise kavatsuse kooskõlastusi andsime 31 korral ja andmekogu kasutuselevõtu kooskõlastusi andsime 17-l juhul.

2012. oli andmekogude kooskõlastamisel üheks meie prioriteediks tähelepanu pööramine säilitamistähtaegadele. Koostasime ülevaate andmekogudes andmete säilitamise tähtaja määramise probleemidest ja tüüpilisematest vigadest ning selgitasime seda ka koordinaatorite kokkusaamisel riigiasutuste avaliku teabe eest vastutavatele isikutele.

Mingis ulatuses on säilitamistähtaegade kindlaksmääramise osas kindlasti asjad paremuse poole liikunud – teatakse, et Andmekaitse Inspeksioon nõuab säilitamistähtaegade kindlaksmääramist.

Andmete säilitustähtaegade määramine on problemaatiline

Samas sisu poolest on tähtaegade määramine endiselt väga problemaatiline. Valdavalt soovitakse kõigile andmekogus olevatele andmetele määrata üks ühesugune säilitamistähtaeg arvestamata seda, milleks

ühed või teised konkreetsed andmed vajalikud on. Üks uus trend on määrata kõigile andmekogu andmetele 7-aastane säilitamistähtaeg põhjendusega, et tegemist on raamatupidamise algdokumendiga. Näiteks Tallinna piletimüügisüsteemi puhul avaldasime kahtlust, kas see on adekvaatne põhjendus tasuta sõidu õigust omavate inimeste sõidukaardi valideerimise andmete säilitamiseks.

2012. a alustasime andmekogude õiguslikku reguleerimise teemalise analüüsiga. Kuuleme pidevalt nurinat, et pole selge, mismoodi andmekogud seaduses tuleks reguleerida. Ja nii kohtabki erinevate ministeriumide lõikes väga erinevat praktikat. Eraldi küsimus on kohalike omavalitsuste andmekogude õiguslikud alused. Selle teema kohta on väga palju vastuseta küsimusi ja vastakaid arvamusi. Meie eesmärgiks on need küsimused võimalikult kõrgeimal eriala asjatundjate tasandil läbi arutada ja selle pinnalt koostada õigusaktide ettevalmistajatele ja andmekogu pidajatele vastav juhendmaterjal.

Kolmandatesse riikidesse isikuandmete edastamise load

Kokkuvõtte koostaja on inspektsiooni nõunik Silver Sarapuu

Isikuandmete kaitse seaduse § 18 annab Andmekaitse Inspektsioonile õiguse väljastada lube isikuandmete edastamiseks kolmandatesse riikidesse, mille andmekaitse taset ei ole Euroopa Komisjon hinnanud piisavaks. Luba taotledes peab inspektsioonile esitama dokumentatsiooni, mis garanteerib isikute õiguste ja vabaduste kaitse kolmandas riigis. Isikuandmete saatmise eelduseks saavad olla Euroopa Komisjoni poolt kinnitatud lepingu tüüptingimused, kontsernisisised eeskirjad või pooltevahelised asjakohased andmekaitselepingud.

2012 aastal andis inspektsioon välja seitse luba isikuandmete edastamiseks ebapiisava andmekaitse tasemega riiki. Loa said Novo Nordisk AS Eesti viieks aastaks, Danfoss AS viieks aastaks, Ericsson Eesti AS viieks aastaks, Krediidinfo AS viieks aastaks, Arvato Services OÜ kuni 2013 aasta lõpuni, SAS Institute OÜ viieks aastaks ja IBM Eesti OÜ üheks aastaks.

Kolmandad riigid, kuhu loa saanud isikuandmeid tahtsid edastada, olid kolmel korral Ameerika Ühendriigid, kahel korral India Vabariik, Filipiinide Vabariik, Panama Vabariik, Maroko Vabariik, Hiina Rahvavabariik ja Vene Föderatsioon.

Garanteerimaks, et kolmandas riigis on tagatud isiku õigused kasutasid loa saanud kolmel korral Euroopa Komisjoni kehtestatud tüüptingimusi (2010/87/ec), ühel korral Euroopa Komisjoni kehtestatud tüüptingimusi (2004/915/ec) ja kolmel korral pooltevahelisi andmetöötluse aluseks olevaid lepinguid.

Kokkuvõtlikult on luba taotlenud asutuste ettevalmistus ja dokumentatsioon olnud asjakohane ja korrektne. Aasta jooksul on vaid ühel korral pidanud inspeksioon küsima täiendavaid selgitusi enne loa andmist. Aastal 2012 ühtegi loa taotlust rahuldamata ei jäetud.

Arvestades, et inspeksioon vaatas üle 2012. a ka korporatsioonisiseste reeglite kehtestamise õiguspärasuse loa saamiseks ja ühines vastastikuse tunnustamise riikidega, on loa saamine tulevikus kiirem.

Rahvusvaheline koostöö järelevalvealal

Schengeni konventsiooni andmekaitse järelevalve

Alapeatüki koostas inspeksiooni järelevalvedirektor Andres Ojaver

Schengeni ühine järelevalveasutus vastutab Schengeni infosüsteemi (SIS) tehnilise abi üksuse järelevalve eest. Samuti on ühine järelevalveasutus pädev läbi vaatama Schengeni infosüsteemi tegevusega seotud rakendamis- või tõlgendamisküsimusi, uurima probleeme, mis konventsiooniosaliste siseriiklikel järelevalveasutustel sõltumatu järelevalve teostamisel või süsteemile juurdepääsu õiguse kasutamisel võivad tekkida, ning koostama ühtlustatud ettepanekuid olemasolevate probleemide ühiseks lahendamiseks.

Möödunud aasta tegevusi mõjutas kahtlemata suuresti SIS II ehk teise generatsiooni Schengeni infosüsteemi käivitumiseks valmistumine. Euroopa Komisjonilt võtab 2013. aastal vastutuse üle Euroopa Liidu IT-agentuur ja Euroopa Nõukogu Schengeni ühise järelevalveasutuse töögrupi tegevuse pädevus läheb Euroopa andmekaitseinspektorile. Seega hakkab tulevikus IT-agentuuri infosüsteemide (viisainfosüsteem, pagulaste sõrmejälgede infosüsteem ja SIS II) järelevalvet koordineerima Euroopa andmekaitseinspektor. Andmekaitse osas on SIS I-lt SIS II-le ülemineku protsess kaasa toonud järelevalveasutuse tegelemise andmete migratsiooni küsimustega, samuti järelevalve järjepidevuse jätkumisega ülemineku faasis.

Lisaks tegeleti tavapärase kontrollide, küsitluste ja analüüside läbiviimisega, mille tulemusena soovitakse tõsta üksikisikute õiguste ja vabaduste kaitse taset.

Euroopa sõrmejälgede andmebaasi töögrupp

Euroopa varjupaigataotlejate tuvastamise infosüsteem Eurodac on loodud varjupaigataotlejate ja ebaseaduslike immigrantide teatud rühmade sõrmejälgede võrdlemiseks ning on kasutusel kõigis Euroopa Liidu liikmesriikides ja [Eurodaci määrusega](#) seotud kolmandates riikides.

Eestis on ainsaks asutuseks, kes omab juurdepääsu Eurodaci keskandmebaasi salvestatud andmetele, Politsei- ja Piirivalveamet (enne ühendatud moodustamist Kodakondsus- ja Migratsiooniamet).

Euroopa Liidu andmekaitseinspektori kompetentsi kuulub Eurodaci keskkäsituse tegevuse jälgimine.

Nii nagu 2011. aastal, oli ka 2012. aastal oluliseks teemaks liikmesriikide andmevahetuse kanal ja infosüsteemi platvorm. Kasutusele on võetud turvalised topeltkrüpteeritud e-kirja kanalid ja seega muudetud andmevahetust oluliselt turvalisemaks.

Jätkuvad arutelud selle üle, kuidas varjupaigataotlejate põhiõiguseid võimalikult hästi tagada ja kuidas kiirelt ja täpselt töötav tuvastussüsteem saaks sellele paremini kaasa aidata.

Ka Eurodac'i infosüsteem läheb IT-agentuuri

kompetentsi ning see toob kindlasti lähitulevikus kaasa muutusi ka järelevalve korralduses.

**Varjupaigataotlejate
sõrmejälgede andmebaasi
hakkab haldama
Tallinnas asuv IT-agentuur**

Tollikonventsiooni andmekaitse järelevalve

Infotehnoloogia tollialane ühine järelevalveasutus on ühine järelevalveasutus, mis on pädev järgima tolliinfosüsteemi tööd, läbi vaatama selle tööga seotud rakendamise- või tõlgendamisküsimusi, uurima probleeme, mis tekivad liikmesriikide siseriiklikel järelevalveasutustel sõltumatu järelevalve teostamisel või üksikisikutel süsteemile juurdepääsu õiguse kasutamisel, ning koostama ettepanekuid probleemide ühiseks lahendamiseks.

2012. aastal on tollialases andmekaitse järelevalves analüüsitud kõikide liikmesriikide praktikat selles osas, millised asutused pääsevad liikmesriigiti tolliinfosüsteemi andmetele ligi ning millised on üksikisikute õiguste realiseerimise võimalused. Tulemused ei ole aasta lõpu seisuga veel lõplikud. Lisaks koostas järelevalveasutus standardse teabelehe, mida saavad kasutada kõik tolliinfosüsteemiga töötavad ametnikud, mis peaks aitama paremini tagada isikuandmete kaitset.

Europoli konventsiooni ühine andmekaitse järelevalveasutus

Andmekaitse Inspeksioon osaleb Europoli (Euroopa politseiameti) konventsiooni artikkel 24 kohase [ühise järelevalveasutuse](#) töös. Europoli ühise järelevalveasutuse eesmärgiks on kooskõlas Europoli konventsiooniga jälgida Europoli tegevust tagamaks üksikisiku õigusi andmete talletamisel,

töötlemisel ja kasutamisel. Ühise järelevalve kompetentsi kuulub Europoli isikuandmete töötlemise ja kasutamise seotud toimingute täideviimise ja tõlgendamise seotud küsimuste läbivaatamine, liikmesriikide järelevalve organite poolt iseseisvalt läbi viidud kontrollidega seotud küsimuste läbivaatamine, informatsiooni saamise õigusega seotud küsimuste läbivaatamine ning esilekerkivatele probleemidele lahenduste leidmine ning nende põhjal seisukohtade avaldamine.

2012 aastal tegeleti endiselt Euroopa Liidu ja USA vahel sõlmitud ehk terroristide rahastamise tõkestamise lepingu (TFTP) rakendamise üksikasjadega. Kuna lepingu kohaselt saadab EL USA-le pangaülekannetega seotud isikuandmeid, siis keskendub järelevalveasutus väga põhjalikult edastamise tingimuste ülevaatamisele. Järelevalveasutus on teinud arvukalt ettepanekuid õiguste paremaks tagamiseks, millest osad on realiseerunud, töö aga jätkub.

Nii nagu igal aastal, viidi ka 2012 läbi mahukas Europoli keskasutuse ja selle infosüsteemi kontroll. Kontrolliti nii eelmiste aastate kontrollidel tehtud märkuste täitmist kui ka uusi asjaolusid.

Möödunud aastal kogus ühine järelevalveasutus mahukat teavet selle kohta, kuidas liikmesriikide Europoli üksused oma töös isikuandmete kaitse põhimõtteid järgivad.

Analüütiline töö jätkub veel ka 2013 aastal, kuid lõpptulemusena peaks oluliselt ühtlustuma liikmesriikide praktika ja seeläbi ka andmekaitse kvaliteet.

Ühtlustatakse Europoli liikmesriikide andmete töötlemise kvaliteeti

Veel oli arvukalt arutelusid Europoli juurdepääsust Eurodac'i¹⁷ andmetele, mille tulemuseks on see, et tulevikus hakkab Europol kindlate protseduurireeglite alusel saama süsteemile juurdepääse.

Europoli ühise järelevalveasutuse apellatsioonikomitee eesmärgiks on lahendada kodanike kaebusi nende Europoli Konventsiooniga tagatud andmetele juurdepääsu õiguse kaitseks. 2012 aastal langetas komitee kaks otsust, millega kuulutas Europoli vastused isikutele ebapiisavaks ja seega ebaseaduslikuks. Ka varem on olnud probleeme just sellega, et kasutatakse standardvastuseid, mis ei ole reeglitega kooskõlas. Komitee otsused on lõplikud ja pooltele siduvad ning need avaldatakse ühise järelevalveasutuse kodulehel <http://europoljsb.consilium.europa.eu/appeals-committee/tasks.aspx?lang=et>.

¹⁷ Eurodac on infosüsteem, mis loodi eesmärgiga määratleda, milline liikmesriik on vastutav Euroopa Liidus esitatud varjupaigataotluse käsitlemise eest, et seega kiirendada varjupaigamenetlust.

Euroopa andmekaitse järelevalveasutuste menetluspraktika tööühm

2012. aasta menetlejate Euroopa kohtumine leidis aset Ungaris, kus võõrustaja tutvustas oma värskelt välja töötatud menetluste aluseks olevat dokumentatsiooni. Ühe päeva läbiva teemana andsid liikmesriikide inspektorid ülevaate oma asutuste pädevustest trahvide määramisel. Euroopas on täna andmekaitse asutustel väga erinevad võimalused järelevalveks ja kaugeltki mitte kõigil asutustel ei ole pädevust määrata isikuandmete kaitse valdkonna rikkumise korral trahvi. Ülevaate riikide praktikast võimaldab kolleegidel võrrelda karistuste määramise poliitikat: näiteks Saksa seadus võimaldab andmetöötuse nõuete rikkumise puhul määrata ka kuni 2-aastase vanglakaristuse, kuid samas puudub neil endal pädevus trahvi teha, trahvi määramiseks kasutatakse selleks pädevat asutust. Iirimaa rõhutas esitluses hoopis seaduspärasele käitumisele juhtimise tähtsust ja et eesmärk ei ole karistamine. Mitmete riikide puhul on määratavate trahvide rahalised suurused väga erinevad. Sama koosoleku raames arutleti ka andmekaitseasutuste otsuste järelevalve teemal.

**Kaamerateaga seotud
andmekaitse küsimused on
aktuaalsed ka mujal Euroopas**

Ühe huvitava teemana arutleti kaamerate regulatsiooni ja Belgia esindajad teatasid, et nende hinnangul isikuandmete kaitse seadusest ei piisa, mistõttu kehtestati Belgias eriseadus kaamerate kohta.

Nimetatud seadus reguleerib ka kaamerate paigutamise tingimusi inimeste kodudesse ja muudesse hoonetesse, näiteks tehased ja laohooned. Kaasusena oli arutelu all valvekaamerate paigaldamine ühistranspordis. Nii Belgia uus seadus kui teema oma nüansirohkuses tekitas palju poleemikat, sest kaamerate kasvav levik jätab paljudes küsimustes reguleerimata alasid. Andmekaitse Inspeksioon alustas 2012. aastal kaamerateaga seotud juhise välja töötamist ja pärast erinevate huvitatud osapooltega konsulteerimist, avaldame juhise kevadel 2013. Lisaks arutlesid eri riikide menetlejatest kolleegid kaasuste üle nagu näiteks usuliste vaadetega seotud andmete töötlemine või problemaatikat, mis seondub AIDS/HIV-positiivsete patsientide andmete töötlemisega.

Balti andmekaitseasutuste järelevalve koostöö

Alates 2011. aastat oleme teinud isikuandmete kaitse alast järelevalvet Läti kolleegidega ja 2012. aastast alates saame nimetada koostööd Balti koostöök, sest liitunud on ka Leedu andmekaitse inspeksioon. Vajadus üle-Balti regiooni koostöö järele on ilmne, Põhja- ja Baltimaade majandused on järjest enam põimumas ja selleks, et tagada erinevates riikides ühtne isikuandmete kaitse tase, tasub teostada järelevalvet ühetaolise meetodi alusel ja süstemaatiliselt samades sektorites.

Ühisjärelvalve läbiviimiseks valime ettevõtte või sektori, mis on igas riigis esindatud, sõnastame eesmärgid ja määratleme fookuse.

Aasta alguses jõudis lõpule eelmisel aastal alustatud töösuhete valdkonda puudutav [Stockmanni kaubamajade järelvalve](#) koos Läti kolleegidega. Tulemused olid head ning piirdusime vaid paari parendusettepanekuga.

2012. aasta Eesti, Läti ja Leedu andmekaitseasutuste ühisjärelvalveks valisime turismisektori, minnes kontrollima Balti riikide Radisson Blu Hotel kaubamärki kasutavaid hotelle. Baltimail on selliseid üheksa. Kontrolli tähelepanu oli seatud klientide ja töötajate isikuandmete töötlemisele, täpsemalt isikuandmete säilitamise tähtaegadest kinni pidamisele, jälgimisseadmestiku kasutamisele ning otseturustusteadete saatmisele.

Hotellides on kasutusel ühine broneeringusüsteem ja kehtestatud üldsõnaline kontserni

**Balti ühisjärelvalve hotellisesse:
kontrollisime andmete säilitamise
tähtaegu, kaamerate kasutamist ning
otseturustuse korraldust**

privaatsuspoliitika. Samas isikuandmete töötlemine on Balti riikide üheksas hotellis korraldatud erinevalt.

Kuigi üldiselt võisime isikuandmete töötlemisega Radisson Blu Hotel kaubamärgiga hotellides rahule jääda, said hotellid soovitusi isikuandmete töötlemise paremaks korraldamiseks: Eesti isikuandmete kaitse seaduse ja turismiseaduse koosmõjust tulenevalt peaks isikuandmeid säilitama maksimaalselt 2 aastat, praegu võimaldab elektrooniline süsteem teatud juhtudel säilitada andmeid tähtajatult. Inspeksioon on seisukohal, et andmete säilitamise tähtaeg peaks ühtima paberkandjal olevate andmete säilitamise tähtajaga.

Jälgimisseadmestiku kasutamine on majutusettevõtteis lubatud vaid turvalisuse tagamise eesmärgil. Kõiki, kes satuvad kaamerate vaatevälja, tuleb kaamerate kasutamisest teavitada ning teavitusele tuleb lisada andmete töötaja nimi ning kontaktid. Hotellid on võtnud kasutusele küll videovalve kasutamisest teavitavad sildid, kuid need on võrdlemisi väikeste mõõtmetega ning neil puudus andmetöötaja kohta käiv informatsioon. Kui kogu hoone üldkasutatavad alad on jälgimise all, siis peaks olema vastav märgistus ka sisealal, mitte vaid hotelli peasissekäigu juures.

Otseturustusteadete saatmise osas märkusi ei olnud. Hotellid ise otseturustusteadete saatmisega ei tegele, reklaamteateid saadab Brüsselis asuv kontserni peakorter.

Ühisjärelvalvete üks eesmärke on kindlasti ka ettevõtteis isikuandmete töötlemise alase teadlikkuse tõstmine. Samuti peavad Balti andmekaitsjad oluliseks, et inimesed ei peaks naaberriiki minnes „unustama koju“ eraelu kaitse alaseid õigusi.

**Naaberriiki minnes ei peaks inimesed
„koju unustama“ eraelu alaseid õigusi**

Kahe aastane ühisjärelvalve kogemus annab meile kindluse, et piiriülene koostöö annab tervikliku pildi seiratavas kontsernis, ettevõttes või sektoris isikuandmete töötlemisest. Koostöö jätkub ka 2013. aastal.

6. SUNDIJA JA KARISTAJA

Sunniraha määramised

Alapeatüki kokkuvõtte koostas inspeksiooni vaneminspektor Kadri Levand

2012. aasta ainsaks sunniraha subjektiks oli KLM Group OÜ, kellele tehti [ettekirjutus](#) võrgulehel teler.tv isikuandmete töötlemise lõpetamiseks. Võrgulingil <http://www.teler.tv/kasutaja/XXX> on avalikustatud kaebaja ees- ja perenime sisaldav kasutajakonto. Kaebaja on üritanud selle kustutamiseks pöörduda ise kaebuse kohaselt korduvalt töötleja poole, kuid tulutult.

Juunis algatas inspeksioon avaldaja suhtes riikliku järelevamenetluse, tehes ettepaneku isikuandmete töötlemine lõpetada, saates selle ettepaneku ettevõtte postiaadressile ja elektronposti aadressile teler@teler.tv. Pärast korduvat pöördumist ja siis juba sunniraha hoiatust, tehti ettekirjutus teatavaks ka üleriigilises päevalehes. Sunniraha suurus on 200 eurot ja seda võib määrata korduvalt, kuni ettekirjutus on täidetud.

Antud juhul on kaebaja endale konto teinud ise ja ka ise oma isikuandmeid avalikustanud, kuid vastavalt isikuandmete kaitse seaduse § 11 lõikele 4 on isikul õigus igal ajal nõuda isikuandmete töötlejalt isikuandmete töötlemise lõpetamist, kui seadus ei sätesta teisiti ja see on tehniliselt võimalik ega too kaasa ebaproportsionaalselt suuri kulutusi.

Inspeksioonil ei olnud põhjust arvata, et isikuandmete töötlemise lõpetamine oleks töötlejale tehniliselt võimatu. Võrgulehel andmete töötlemise lõpetamine on lihtsalt teostatav ja ei too kaasa ebaproportsionaalselt suuri kulutusi.

Väärteomenetlused

Rahvastikuregistri väärkasutused

Alapeatüki koostas juhtivinspektor Merit Valgjärv

2012. aasta töö rahvastikuregistri väärkasutuse teemal 34 väärteomenetluse algatamist, millest lõpule jõudis 30 - neist suulisi hoiatusi 2, kirjalikke hoiatusi 8 ja kiirmenetlusi 20. Rikkumisi on olnud nii avalikus kui ka erasektoris. Suuremad menetlused on olnud BIGBANK AS (6 töötajat) ja Pärnu Maakohtu maksekäsuosakond (17 töötajat). Määratud trahvid jäävad vahemikku 20 – 400 eurot.

**34 rahvastikuregistri
väärkasutamise menetlust –
uudishimu ja vähene koolitus**

Positiivsena võib välja tuua väga hea koostöö Siseministeeriumi rahvastikutoimingute osakonnaga ja suurenenud teadlikkuse ka isikuandmeid töötlevate asutuste hulgas, nt esitas üks vallavanem ise väärteteated andmebaase väärkasutanud alluvate kohta.

Suureks puuduseks on jätkuvalt see, et isikuandmeid töötlevad isikud ei täida kohustust tagada oma alluvuses isikuandmeid töötlevate isikute väljaõpe isikuandmete kaitse alal. Ühes esinenud kaasuses, kus isik oli vaadanud ilma õigusliku aluseta 53 isiku andmeid, sh andmed isiklike kontaktide, suhete, dokumentide, hooldusõiguste ja piirangute kohta jne, selgus, et tööandja andis inimesele, kes oli alles tööle tulnud, rahvastikuregistri paroolid ja ei selgitanud isegi mitte seda, et päringuid võib teha vaid tööülesannete täitmiseks. Samuti märkisid Pärnu Maakohtu ametnikud, kellele oli peale rikkumiste avastamist võimaldatud isikuandmete kaitse alast koolitust, et nad ei oleks mingil juhul andmeid erahuvides vaadanud, kui selline koolitus oleks toimunud varem, nt tööleasumisel. See näitab, et piisav ei ole vaid asutusesiseste kordadega isikuandmete kaitse küsimusi reguleerida, sest mainitud korrad olid Pärnu Maakohtus olemas.

Valdav on väärarusaam, et enda pereliikmete andmete vaatamine ei ole rikkumine, mille markantsemateks näideteks võib pidada seda, et isik tegi rahvastikuregistri baasil, millele ligipääs oli antud tööülesannete täitmiseks, suguvõsa uuringut.

**Rahvastikuregister ei ole sobiv
koht suguvõsa uuringuteks**

Kaasuste seast eristuvad sellised, kus tegemist on rahvastikuregistriga liidestatud andmekoguga, nt STAR¹⁸, EHS¹⁹ jt. On asutusi, kus otsese ülemuse poolt pannakse inimesele, kellel on ligipääs ükskõik millisele avaliku sektori andmekogule, ülesanne, millel ei ole mingit puutumust selle andmekogu eesmärgiga. Näiteks STAR kaudu kontrollida laste elukohti, tuvastamaks seda, kas tegemist on valla territooriumil sissekirjutatud lastega, eesmärgiga kontrollida, kas neil on õigus valla koolis koht saada. Selliste kaasuste puhul on oluline teadvustada asutusesiseselt, et andmeid võib vaadata vaid andmekogu põhimääruses sätestatud eesmärgil. Samuti peaks andmekogude vastutavad töötlejad sarnaselt Siseministeeriumi rahvastikutoimingute osakonnaga, pöörama rohkem tähelepanu andmekogude kasutajate koolitamisele.

¹⁸ SotsiaalTeenuste AndmeRegister

¹⁹ Eesti Hariduse Infosüsteem

Samuti on probleeme sellega, et isikud ei tea, et ainuüksi päringu tegemine on isikuandmete töötlemine.

Samuti saab ühena mastaapsetest probleemidest välja tuua teema, mis puudutab andmekogusid, mis on liidestatud rahvastikuregistriga. See tähendab, et isikuandmete kohta saab andmekogust teha päringuid rahvastikuregistrisse. Kui inimesteni on jõudnud teadmine, et rahvastikuregistri andmete kasutamist võidakse kontrollida, siis ei anta endale aru sellest, et rahvastikuregistrisse jäävad logid ka siis, kui päring rahvastikuregistrisse tehakse läbi ükskõik millise muu avaliku sektori andmekogu, mis on rahvastikuregistriga liidestatud. Seega peaks kõigi avaliku sektori andmekogude vastutavad töötajad panema rõhku andmekogude kasutajate koolitamisele ja muudele preventiivsetele tegevustele. Nii näiteks on rahvastikuregistris osade ligipääsude puhul teavitust enne registrisse sisenemist selle kohta, et andmeid võib vaadata ainult tööülesannete täitmiseks. Samuti tuleb inimesi teavitada senisest enam sellest, et kõigi andmekogude puhul, millele on antud juurdepääs tööülesannete täitmiseks, võib andmeid vaadata ja kasutada ainult tööülesannete täitmiseks.

Tervise infosüsteemi väärkasutamine

2012. aastal menetlesime kahel korral juhtumeid, kus meditsiinitöötaja tegi Tervise infosüsteemi ebaseaduslikke päringuid. Mõlemal juhul vaatasid arstid kolmandate isikute terviseandmeid ning tunnistasid inspeksioonile ka oma eksimust. Mõlemad menetluse all olnud arstid tunnistasid, et vaatasid andmeid uudishimust. Inspeksioon määras ühel juhul väärteo korras rahatrahvi 200 eurot ning teisel juhul 100 eurot. Vaatamata sellele, et arst tunnistas inspeksioonile oma eksimust, kaebas ta kohtuvälise menetleja otsuse kohtusse, kuid kohus jättis inspeksiooni otsuse jõusse.

Meditsiinidokumentatsiooni väärkäitlemine

Andmekaitse Inspeksioon alustas väärteomenetluse seoses Harku järve läheduses asuvalt haljasalalt suures koguses leitud terviseandmeid sisaldava dokumentatsiooniga. Dokumentide seas olid peamiselt patsientide tervisekaardid.

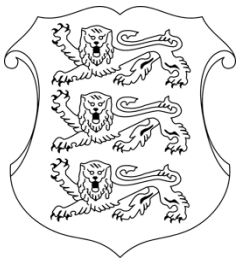
Asjaosaliste selgituste ärakuulamisel selgus, et tervisekaardid sattusid haljasalale, kuna perearst ei olnud rakendanud terviseandmeid sisaldavate teabekandjate hoidmiseks piisavaid turvameetmeid.

Kuna väärteomenetlus ei ole lõppenud, ei ole praegu veel võimalik juhtunu asjaolusid kirjeldada.

Andmekaitse Inspektsiooni ettekande [avaliku teabe seaduse](#) ja [isikuandmete kaitse seaduse](#) täitmise kohta 2012. aastal koostasid:

Viljar Peep, peadirektor - Saateks
Stiina Liivrand, avalike suhete nõunik
Maris Juha, õigusnõunik

Andres Ojaver, järelevalvedirektor – lk 39, lk 63, lk 68-70
Kaja Puusepp, arendusdirektor – lk 30
Elve Adamson, peainspektor – lk 51, lk 59
Kristiina Laanest, juhtivinspektor – lk 44, lk 48, lk 50, lk 55-57, lk 76
Merit Valgjärv, juhtivinspektor, lk 63, lk 74
Helina-Aleksandra Lettens, vaneminspektor - lk 47, lk 60
Kadri Levand, vaneminspektor - lk 43-44, lk 74
Küllike Põlma, vaneminspektor – lk 63
Silver Sarapuu, nõunik – lk 60, lk 65
Lea Meier, vanemspetsialist – lk 66

Andmekaitse Inspektsioon
Väike-Ameerika 19, Tallinn
627 41 35
www.aki.ee